

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

XVI. YÜZYIL ŞAİRİ AHDÎ-İ BAĞDÂDÎ DÎVÂNI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE BEDESTANİ

İSTANBUL 2018

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

XVI. YÜZYIL ŞAİRİ AHDÎ-İ BAĞDÂDÎ DÎVÂNİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE BEDESTANİ

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ÖMER ZÜLFE

İSTANBUL 2018

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Ayşe Bedestani'nin "XVI. Yüzyıl Şâiri Ahdî-i Bağdâdî Dîvânı" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çekluğu ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ömer ZÜLFE
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

.....

Üye : Prof. Dr. Üzeyir ASLAN
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

.....

Üye : Doç. Dr. Secaattin TURAL
Üniversitesi İstanbul Medeniyet Üniversitesi

.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 25.06.2018 tarih ve 248/12-02 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ	VI
İŞARETLER VE KISALTMALAR.....	VIII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
MÜELLİFİN HAYATI VE ESERLERİ	4
1. HAYATI.....	4
1.1. Adı ve Mahlâsı.....	4
1.2. Ailesi, Doğum Yeri ve Yılı	4
1.3. Ölümü.....	4
1.4. Eseri.....	5
1.5. Hayatı ve Kişiliğine Dair İzler.....	5
1.5.1 Mizacı	5
1.5.2. Ahdî-i Bağdâdî'nin Anadolu'ya Gelişi	5
1.5.3. Ahdî-i Bağdâdî'nin Devlet Erkâmı ile İlişkisi.....	9
2. EDEBİ KİŞİLİĞİ	9
2.1. Kaynakların Şiirlerini Değerlendirişi.....	9
2.2. Dil ve Üslupla İlgili Dikkatler	10
2.2.1. Dil ve Üslup.....	10
2.3. Kendi Şiirini Değerlendirişi.....	12
2.4. Kullandığı Vezinler	18
2.5. Nazire Geleneğinde Ahdî-i Bağdâdî	21
2.6. Tahmisler	22
2.7. Ahdî-i Bağdâdî'nin Rûhî-i Bağdâdî ile İlişkisi.....	22
SONUÇ.....	24
[İKİNCİ BÖLÜM].....	25
[METİN]	25
[KASİDELER]	26
[MUSAMMATLAR]	42

[TERCİ-BEND]	42
[MU‘AŞŞER].....	43
[TAHMİSLER]	45
[MURABBA‘]	54
[GAZELLER]	55
[TARİHLER].....	155
[MATLALAR]	157
EKLER.....	165
BİBLİYOGRAFYA.....	167

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, 16. yüzyılda yaşamış *Gülşen-i Şu'ara* adlı tezkirenin yazarı Ahdî-i Bağdâdî'nin şiirleri, bugüne kadar yayımlanmış ve yayımlanmamış mecmualardan derlenmiş ve mükemmel bir divan metni oluşturulmuştur.

Divanda, 5 Kaside, 6 gazel formunda övgü şiiri, 1 Terci-bend, 1 Muaşşer, 9 Tahmis, 1 Murabba, 225 Gazel, 4 Kıta ve 40 matla beyti olmak üzere toplamda 292 şiir vardır.

Öncelikle beni bu çalışmaya yönlendiren, bu çalışmanın ortaya çıkış sürecinde sabır ve desteklerini esirgemeyen, zaman zaman tezle ilgili yaşadığım sıkıntılarda beni yüreklendiren; ilminden feyiz aldığım danışman hocam sayın Prof. Dr. Ömer ZÜLFE'ye en içten saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Devamında her daim maddi ve manevi desteğiyle yanımda olan ve yardımlarını gördüğüm sevgili Murat ERDEN'e teşekkür ederim. Ayrıca beni daima destekleyen aileme de teşekkürü bir borç bilirim.

Yapılan bu çalışmada gözden kaçan hataların olması kaçınılmazdır. Hataların hoş görülmesini temenni ederim.

Ayşe BEDESTANİ

Üsküdar, 2018

ÖZET

Bu çalışmada, çeşitli mecmualarda şiirleri olan, ancak mürettep bir divanı bulunmayan XVI. yüzyıl şairi ve tezkire yazarı Ahdî-i Bağdâdî'nin şiirlerinin toplanıp şairin *Dîvân* metninin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Çalışma, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Ahdî-i Bağdâdî'nin Hayatı ve Edebi Kişiliği ele alınmış, ikinci bölümde ise 292 şiirden oluşan *Divan* metni ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ahdî, Divan, mecmua, şiir

ABSTRACT

In this study, it's aimed to uncover the Divan, which was published some magazines but not collected so far, is belong to Ahdi, the 16th century poet and book writer.

The study consists of two chapters. In the first chapter, the life and literary personality of Ahdi was reviewed and in the second chapter 292 poetry texts arranged.

Key Words: Ahdi, Divan, magazine, poem.

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا	A, a, E, e
آ	Ā, ā, a
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṭ, ṣ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş

ص	Ş, ş
ض	Ž, ž, Đ, đ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Z, z
ع	‘
غ	Ğ, ğ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, G, g, Ñ, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ū, ū, Ō, ō
ه	H, h, A, a, E, e
ي	Y, y, Ĭ, i, Ī, ī

İŞARETLER VE KISALTMALAR

- [] Düzeltme ve ekleme yapılan kısımlar
- [...] Mecmuada boş bırakılan ve tamir edilemeyen kısımlar
- (?) Doğruluğundan emin olunamayan kısımlar
- ABŞ Hasibe Mazıoğlu, *Ahdî-i Bağdâdî ve Şiirleri*.
- C. Cilt
- D. Dîvân
- G. Gazel
- K. Kaside
- s. Sayfa
- S. Sayı
- T. Tahmis
- A.₁: Arkeoloji Müzesi Recaizade Ekrem Bey Vakfı 240.
- A.E.₁: Millet Ktp. Ali Emirî Manzum Kit. 674.
- A.E.₂: Millet Ktp. Ali Emirî Manzum Kit. 587.
- E.₁: Erzincan İl Halk Ktp. 1492.
- S.₁: Süleymaniye Ktp. Ali Nihat TARLAN Kit. 67/1.
- S.₂: Süleymaniye Ktp. Ali Nihat TARLAN Kit. 58/1.
- S.₃: Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 3424.
- S.₄: Süleymaniye Ktp. Hasan Hüsnü Paşa Kit. 1031.
- S.₅: Süleymaniye Ktp. Fatih Kit. 4077.
- S.₆: Süleymaniye Ktp. Fatih 3849.
- S.₇: Süleymaniye Ktp. Ali Nihat TARLAN 62.
- T.₁: Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Revan Kit. 1972.
- T.₂: Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Revan Kit. 1973.
- T.₃: Pervâne Beg: *Mecmû 'a-i Nezâ'ir*.

- N.₁: Nuruosmaniye Ktp. 4962.
- N.₂: Nuruosmaniye Ktp. 4967.
- MK₁: Millî Kütüphane Yazmalar 2811/2.
- MK₂: Millî Kütüphane Yazmalar 875.
- MK₃: Millî Kütüphane Yazmalar Cönk 238.
- MK₄: Millî Kütüphane Yazmalar 234.
- MK₅: Millî Kütüphane Yazmalar 4453/1.
- MK₆: Millî Kütüphane Yazmalar 3990.
- M.₁: Manisa İl Halk Ktp. 45 AK ZE 202.
- İ.Ü.₁: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Ktp. 739.

GİRİŞ

XVI. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun altın çağıdır. Bu yüzyılda II. Bayezid (1481-1512), Yavuz Sultan Selim (1512-1520), Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566), II. Selim (1566-1574) ve III. Murad (1574-1595) gibi padişahlar yönetiminde, imparatorluğun sınırları genişlemiş ve imparatorluk siyasi, askeri ve ekonomik yönden gelişmiştir. Bu gelişime bağlı olarak kültür, sanat ve edebiyat da hızla gelişmiştir.

Şiirin, bilhassa padişahlar ve çeşitli saray erkânı tarafından desteklenmesi; şehzadelerin sancak şehirlerde şiir meclisleri kurarak şairleri himaye etmesi ve şairlerin tekâmülünü yakından takip etmesi; sanatkarlara ait konak ve kahvehanelerde şiir toplantılarının yapılması, şairlerin sanatlarını icra etmelerine uygun ortam sağlamıştır.

İstanbul başta olmak üzere Edirne, Bursa, Manisa, Amasya, Bağdat gibi şehirler bilim, kültür ve sanatın merkezi olmuş ve bu şehirlerde değerli şairler yetişmiştir.

Şiirin Bâkî, Fuzûlî, Emrî, Rahmî, Nev'î, Taşlıcalı Yahya Bey, Hayâlî gibi isimlerle gelişmesinin yanında, tezkire ve tarih yazıcılığı da bu dönemde gelişmiştir.

Ahdî-i Bağdâdî de bu verimli ortamda yetişen şairlerdendir. *Gülşen-i Şu'arâ* adlı tezkiresine 16.yüzyılda Osmanlı coğrafyasında yaşayan şairleri almasının yanı sıra kendi memleketi olan Bağdat ve civarındaki şairlerden de bahsetmesi onun tezkiresini önemli kılmıştır. Ahdî, bugüne kadar tezkiresiyle anılmıştır; ancak onun yadsınamayacak derecede şairlik kabiliyeti vardır. Zira hem kendi tezkiresinde hem de pek çok şiir mecmuasında şiirleri vardır. Bu çalışmada belli başlı büyük mecmualardan hareketle birçok farklı mecmuayı tarayarak Ahdî-i Bağdâdî'nin *Divan*'ını tertip etmiş bulunuyoruz.

Her şeyden önce, Ahdî'nin şiirlerine dair ilk çalışma Hasibe Mazioğlu tarafından yapılmıştır.¹ Mazioğlu, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, İsmail Saib Sencer Kitaplığı'nda bulunan divançe diyebileceğimiz bir yazmada Ahdî'ye ait , divan düzeni biçiminde sıralanan, Ahdî'nin kardeşi Murâdî tarafından yazılmış 33 gazel görmüş ve *Gülşen-i Şu'ara*'daki şiirleri de ekleyerek yayımlamıştır.

¹ Hasibe Mazioğlu, "Ahdî-i Bağdâdî ve Şiirleri", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten 1978-1979*, Ankara 1981, s. 95-150.

Hasibe, Mazioğlu, "Ahdî-i Bağdâdî ve Şiirleri", *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014. 2.bs., s. 491-531.

İkinci çalışma, Zülfü Güler tarafından *Ahdî ve Gülşen-i Şuara Bibliyografyası ve Yayınlanmamış Şiirleri* adıyla yayımlanmıştır.² Zülfü Güler, Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi Recaizade Ekrem Bey Vakfı 240 numarada kayıtlı bir mecmuada gördüğü Ahdî'ye ait 2 kaside ve bir gazel ile Mecma'u'l-Havas'da Ahdî'ye ait üç Farsça beyti yayımlamıştır. Zülfü Güler'den önce Saadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*'nde bu mecmuada Ahdî'ye ait 1 kaside, 2 gazel ile çeşitli mecmualarda gördüğü 3 şiir yayımlamıştır.³

Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi'ndeki mecmuada Ahdî'ye ait tespit edebildiğimiz 199 şiir vardır. S. Nüzhet Ergun ve Zülfü Güler bunlardan yalnızca üçü kaside üçü gazel olmak üzere altı şiir yayımlamışlardır. Bu yayımlanan gazellerden ikisinin Hasibe Mazıoğlu'nun tespit ettiği mecmuada da var olduğunu görüyoruz. Bu mecmuada, Ahdî'ye ait bu zamana kadar tamamı yayımlanmamış; sadece *Metâliü'n-Nezâyir*'de matla beytini görebildiğimiz 136 şiir ortaya çıkarmış bulunuyoruz. Geri kalan 63 şiir ise, diğer taradığımız mecmualarda çıkan şiirlerle ortak şiirlerdir. Bu ortak olan şiirler incelenerek nüsha farkları yapılmıştır.

Üçüncü çalışma, Hasan Gültekin'e aittir. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 739 numarada kayıtlı nazire mecmuası, kendisinin yüksek lisans tezi olup daha sonra bu mecmuada bulunan Ahdî'ye ait şiirleri *Ahdî-i Bağdâdî'nin Yayınlanmamış Şiirleri III* adıyla makale olarak yayımlamıştır.⁴

Çalışmamızın başlangıç noktası bu dört makale olup bugüne kadar yayımlanmış ve yayımlanmamış ulaşabildiğimiz mecmualar taranmıştır. Tertip ettiğimiz *Divanda*, 5 Kaside, 6 gazel formunda övgü şiiri, 1 Tercî'-bend, 1 Mu'aşşer, 9 Tahmis, 1 Murabba', 222 Gazel, 4 Tarih Kıtası ve 39 matla beyti olmak üzere toplamda 288 şiir vardır.

Bu çalışma, Ahdî-i Bağdâdî'nin *Türkçe Dîvân*'ı olup adı geçen makalelerde ve taranan yazmalarda karşılaşılan Farsça şiirler çalışmaya dahil edilmemiştir.

² Zülfü Güler, "Ahdî ve Gülşen-i Şuara Bibliyografyası ve Yayınlanmamış Şiirleri", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 6, S. 1-2, s. 107-119, Elazığ 1994.

³ Saadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, İstanbul 1936, C.1, s. 261-264.

⁴ Hasan Gültekin, *Mecmua-i Nezayir (Transkripsiyonlu Metin)*, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Denizli 2000.

⁵ Hasan Gültekin, "Ahdî-i Bağdâdî'nin Yayınlanmamış Şiirleri III", Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2, S. 2, s. 39-51.

Sonuç olarak Ahdî-i Bağdâdî'ye ait, bu zamana kadar hiç gün yüzüne çıkmamış, Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi'ndeki mecmuada bulunan 136 şiir başta olmak üzere 142 şiiri ilim dünyasına sunmuş bulunuyoruz.

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜELLİFİN HAYATI VE ESERLERİ

AHDÎ-İ BAĞDÂDÎ

1. HAYATI

1.1. Adı ve Mahlâsı

Adı Ahmet'tir.⁵ Başka bir rivayete göre adı Mehdî'dir.⁶ Bağdat'ın tanınmış şairlerinden Şemsî-i Bağdâdî'nin oğludur.⁷ Başlangıçta Mehdî mahlasını kullanmış; ancak Bağdat'ta bu mahlasta başka bir şair olduğunu görüp Ahdî mahlasını seçmiştir.⁸ 'ahd kelimesi Arapça olup 'söz verme, söz; antlaşma, sözleşme; yemin, ant; zaman, devir, vakit anlamlarına gelir.⁹ 'Ahdî' antlaşmaya bağlı, antlaşma gereği olan' demektir.¹⁰

1.2. Ailesi, Doğum Yeri ve Yılı

Bağdatlıdır.¹¹ Doğum tarihi hakkında bilgimiz bulunmamaktadır. Ahdî'nin babası Şemsî-i Bağdâdî, büyük kardeşi Rızâyî ve küçük kardeşi Murâdî-i Bağdâdî, amcası Hüseyinî-i Bağdâdî ile onun oğlu Rindî-i Bağdâdî, Rindî-i Bağdâdî'nin oğlu Zühdî ve akrabalarından Hurremî de şairdirler.

Aile fertlerinin çoğu şiirle meşgul bir aileye mensup olan şairin kültürlü bir çevrede yetiştiğini söyleyebiliriz.

Bağdat'ın Osmanlı idaresine girdiği çağa rastlayan yetişme devri hakkında hiçbir bilgimiz bulunmamaktadır.¹²

1.3. Ölümü

Riyâzî, Ahdî'nin "evâhir-i Sultan Muradî'de" yani III. Murad devri (1574-

⁵ BEYÂNÎ: *Tezkiretü's-Şu'arâ*: s. 136, KINALI-ZÂDE Hasan Çelebi: *Tezkiretü's-Şu'arâ*: s. 622, GELİBOLULU 'Âlî b. Ahmed: *Künhü'l-Ahbâr ve Levâkihu'l-Efkâr*: s. 319, NÂİLÎ: *Tuhfe-i Nâilî*: s. 813.

⁶ 'ÂŞIK ÇELEBÎ: *Meşâ'irü's-Şu'arâ*: s. 1131, RİYÂZÎ: *Riyâzu's-Şu'arâ*: s. 246.

⁷ 'ÂŞIK ÇELEBÎ: *Meşâ'irü's-Şu'arâ*: s. 1131, KINALI-ZÂDE Hasan Çelebi: *Tezkiretü's-Şu'arâ*: s. 622, RİYÂZÎ: *Riyâzu's-Şu'arâ*: s. 246, GELİBOLULU 'Âlî b. Ahmed: *Künhü'l-Ahbâr ve Levâkihu'l-Efkâr*: s. 319., MEHMET SÜREYYA: *Sicill-i Osmânî*: s. 145, NÂİLÎ: *Tuhfe-i Nâilî*: s. 813.

⁸ 'ÂŞIK ÇELEBÎ: *Meşâ'irü's-Şu'arâ*: s. 1131, NÂİLÎ: *Tuhfe-i Nâilî*: s. 813.

⁹ Ş. SÂMÎ: *Kâmûs-ı Türkî*: s. 956.

¹⁰ Ş. SÂMÎ: *Kâmûs-ı Türkî*: s. 956.

¹¹ KINALI-ZÂDE Hasan Çelebi: *Tezkiretü's-Şu'arâ*: s. 622, BEYÂNÎ: *Tezkiretü's-Şu'arâ*: s. 136, SADIKÎ-İ KİTÂBDÂR: *Mecma'u'l-Havâs*: s. 463.

¹² Ömer Faruk Akün, "Ahdî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Yıl: 1988, C. 1, s. 509-514.

1595)'nin sonlarında öldüğünü yazmıştır. Buna göre *Sicill-i Osmanî*'de ölüm tarihi olarak verilen 1593-94 yılı doğrudur.¹³

1.4. Eseri

Gülşen-i Şu'ara: Ahdî'nin Anadolu'da kaldığı on bir yıl boyunca, Kanuni Sultan Süleyman ve İkinci Selim Han devrindeki şairlerin hayatlarını ve şairlik yönlerini etraflıca araştırıp yazdığı ve Bağdat'a dönmeden henüz şehzade olan Sultan Selim'e sunduğu tezkiresidir.¹⁴

Klasik Türk edebiyatında Sehî Bey ve Latîfî tezkirelerinden sonra yazılan üçüncü tezkiredir. Ahdî, eski şairleri tezkiresinin dışında tutup yalnızca kendi çağdaşı olan şairleri almasıyla diğer tezkirelerden ayrılır. Eser, 4 ravzadan oluşmakta olup eserde toplamda 384 şair vardır.¹⁵

1.5. Hayatı ve Kişiliğine Dair İzler

1.5.1 Mizacı

Kaynaklar onu, iyi huylu bir kişi olarak anmış¹⁶ adalet gözeten biri olduğunu ve diğer Acemler gibi Anadolu'da yaşayanlara karşı hoşgörüsüz olmadığını söylemiştir.¹⁷

1.5.2. Ahdî-i Bağdâdî'nin Anadolu'ya Gelişi

Bağdat şairlerinin çoğunda olduğu gibi Ahdî de seyahat amacıyla¹⁸ payitaht İstanbul'a gitmek sevdasına düşerek bir arkadaşı ile birlikte 1553 yılında¹⁹ on bir sene kadar sürecek bir yolculuğa çıkmıştır.²⁰

el-vedâ' ey düceyl kim her dem
bulur-idük şafâyı senden biz
hâtırın kılmasun igende bize
'azm-i bağdâd edersek andan biz (*Dîvân*: G. 101)

¹³ MEHMET SÜREYYA: *Sicill-i Osmanî*: s. 145.

¹⁴ 'ÂŞIK ÇELEBÎ: *Meşâ'irü's-Şu'arâ*: s. 1131, GELİBOLULU 'Âlî b. Ahmed: *Künhü'l-Ahbâr ve Levâkihi'l-Efkâr*: s. 319, BEYÂNÎ: *Tezkiretü's-Şu'arâ*: s. 136.

¹⁵ Bkz. Süleyman Solmaz, *Ahdî ve Gülşen-i Şuara'sı*, AKM Yayınları, Ankara 2005.

¹⁶ SADIKÎ-İ KİTÂBDÂR: *Mecma'u'l-Havâs*: s. 463, GELİBOLULU 'Âlî b. Ahmed: *Künhü'l-Ahbâr ve Levâkihi'l-Efkâr*: s. 319, 'ÂŞIK ÇELEBÎ: *Meşâ'irü's-Şu'arâ*: s. 1131.

¹⁷ 'ÂŞIK ÇELEBÎ: *Meşâ'irü's-Şu'arâ*: s. 1131.

¹⁸ 'ÂŞIK ÇELEBÎ: *Meşâ'irü's-Şu'arâ*: s. 1131.

¹⁹ GELİBOLULU 'Âlî b. Ahmed: *Künhü'l-Ahbâr ve Levâkihi'l-Efkâr*: s. 319.

²⁰ Ömer Faruk Akün, "Ahdî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Yıl: 1988, C. 1, s. 509-514.

Ahdî, *Tezkire*'sinde Temerrüd Ali Paşa'nın, 1550-1553 yılları arasında Bağdat Beylerbeyliği görevindeyken, paşanın yanında bulunduğunu, Paşa, Bağdat'tan Sivas'a tayin edildiğinde onunla birlikte Sivas'a geldiğini ve paşanın hizmetinde bulunduğunu anlatmaktadır.²¹ Ahdî, Sivas'a Temerrüd Ali Paşa ile giderken yanında Hüsrev adında şair kimliği olan ancak mahlasını zikretmediği bir arkadaşı da vardır.

Ahdî, bir süre Sivas'ta kaldıktan sonra oradan İstanbul'a gitmeye karar vermiş; ancak arkadaşı Hüsrev Sivas'ta kalmayı tercih etmiştir. Ahdî, arkadaşından ve Temerrüd Ali Paşa'dan ayrılmanın üzüntüsüyle,

budur devr-i zamānuḡ ittifākı
ki olur her vişālūḡ bir firākı²²

beytini söylemiştir.

Bu beytin aynı zamanda *Seyrî Divan*'ında, derkenarda yer alması, Seyrî'nin Temerrüd Ali Paşa'ya birçok şiir sunması ve uzun süre Temerrüd Ali Paşa'nın divan katipliğini yapması, *Dîvân*'ının 309. gazelinde adının Hüsrev olduğuna dair bir bilgi vermesi, bize Ahdî'nin Bağdat'tan yola beraber çıktığını söylediği arkadaşının Seyrî olduğuna işaret etmektedir.²³

dudaḡuḡı emdüḡüm ḡalkuḡ düşelden aḡzına
baḡa dërler èy şeker-leb **Hüsrevem** şîrîn-suḡen (*Seyrî Dîvân*, G. 309/5)

Osmanlı ülkesine gelişi ve orada barınışının Kanuni'nin oğlu Şehzade Selim'in himaye ve yardımı sayesinde mümkün olduğunu belirten Ahdî'nin şehzade ile tanışıklığının başlangıcını, Selim'in, Nahçıvan seferine çıkan Kanuni Sultan Süleyman'ın beraberinde Kasım 1553'te Halep'e gelip Maraş'ta kışlamağa memur olduğu devrede aramak gerekecektir.²⁴

rûma iḡsānuḡ getürmişdür 'acemden 'ahdîyi
yoksa ol âvâre neylerdi èdüp bunda mekân (*Dîvân*: K. 4/32 ile K. 7/5)

Yolculuğun ilk merhalesinde başlayan bu münasebetin, daha sonra şehzadenin sancakbeyi bulunduğu Manisa'da da devam ettiği, çevresindeki –ileride yazacağı

²¹ Süleyman Solmaz, *Ahdî ve Gülşen-i Şuara'sı* (İnceleme-Metin), Kültür Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2018, s. 3.

²² Süleyman Solmaz, *a.g.e.*, s. 3.

²³ Recep Gökkaya, *16. Asır Şairlerinden Seyrî ve Divân'ı* (İnceleme-Metin-Dizin), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2017, s. 3-5.

²⁴ Ömer Faruk Akün, "Ahdî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Yıl: 1988, C. 1, s. 509-514.

tezkirede tam kadrosu ile yer alacak- şairleri burada tanımak imkanını elde ettiği tereddütsüz söylenebilir.²⁵

Çıktığı yolculukta menzil menzil çeşitli yerlerde bir hayli dolaştığını, sultan seviyesindekilere kadar birçok kimselerle münasebet kurduğunu söyleyen Ahdî'nin eserindeki bazı ipuçlarından anlaşıldığına göre, Manisa'dan önce bir müddet Adana ve Konya'da kalmıştır. Onun *Tezkiresinde* hususi bir alaka ile yer verdiği Mevlana Dergâhı'na mensup şairleri Konya'daki bu ikameti sırasında yakından tanıyabilmek fırsatını bulduğu anlaşılmaktadır.

Hareketli geçen ve başlangıçtan bir müddet sonra arkadaşından ayrı düştüğü bir yolculuğu takiben İstanbul'a gelebilen Ahdî'yi payitahtın debdebeli ve zengin hayatı yanında, şair ve alimlerinin tasavvur edemediği derecede çokluğu hayran bırakır. Bundan sonra Ahdî'nin hayatında çok feyizli bir devre açılır. Edebiyat ve kültür aleminin çok sayıda seçkin siması ile tanışmak fırsatını elde eden Ahdî, artık onların meclislerinin de daima hazır bir âzası olur. *Tezkiresinde*, meclislerine devam edip devrin usulünce kendilerine hizmette bulunduğu şair ve ulemânın çoğunun ismini vermektedir. Bunların başında Nev'î, Emrî, Edirneli İzârî, Edirneli Mecdî ve Vâlihî gibi ekserisi genç nesilden şöhretler ile ulemadan Edirne ve İstanbul kadısı (daha sonra Anadolu kazaskeri) Perviz Efendi, Abdülkerim Rızâî Efendi gibi otoriteler gelmektedir. Ahdî, onlarla birlikte İstanbul'dan başka çoğu zaman Edirne'de bulunmuş ve bir ara yine böyle bir münasebetle Bursa'ya da gitmiştir. Onu, Edirne'de evine misafir eden *Şakâ'ik* mütercimi Mecdî ve 1558-59'da devrin ünlü müderrisi Rızâî ile Bursa'da buluruz. Kaldığı çevreler içinde Edirne onun hayatında müstesna bir yer tutar. Şairlerinden büyük bir alaka ve yardım gördüğünü ifade ettiği Edirne'yi, Ahdî manzum bir methiye ile de ayrıca yüceltmekten kendini alamamıştır. Bu mühim fikir ve sanat merkezlerinde geçirdiği hayat, Ahdî için Osmanlı dil ve edebiyatı üzerinde bir nevi kültür stajı yerini tutmuştu. Pek çok şairi yakından tanımak ve eserlerini görmek imkanını sağlayan edebiyat ve ilim çevreleri ile devamlı teması, ona bu uzun misafirliğinin sonunda tamamlayacağı *Tezkiresinin* geniş ölçüde malzemesini kazandırır.²⁶

Osmanlı ülkesini gördükten sonra geldiği diyarın artık gözüne görünmez olduğunu söyleyen Ahdî,

²⁵ Ömer Faruk Akün, "Ahdî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Yıl: 1988, C. 1, s. 510.

²⁶ Ömer Faruk Akün, "Ahdî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Yıl: 1988, C. 1, s. 510.

‘ahdî diyâr-ı rûma gelüp edeli nazar
görinmez oldı gözüme mülk-i ‘acem benüm (*Dîvân*: G. 150/5)

Şehzade Selim’in kendisine açtığı imkanların yanı sıra, Perviz Efendi ve Rızâî gibi nüfuz sahibi şahsiyetlerden mazhar olduğu çok yakın alaka ve himayeye rağmen, ara sıra çektiği gurbet ıstıraplarından şikayet etmekten geri kalmıyordu. Şiirlerinde görüldüğü üzere Tunca nehri kıyılarında zaman zaman Bağdat, Şat (Dicle) nehri ile birlikte hayaline düşmekteydi. Nihayet on seneyi aşan uzun misafirliğinin sonlarına doğru gittikçe artan vatan hasretiyle Ahdî, 1564 yılında Bağdat’a dönmek üzere İstanbul’dan ayrılır.

Eserinde, yol dönüşü şehzadenin huzuruna götürülebilecek en güzel ve en kalıcı hediyenin şiir olduğunu söyleyen Ahdî, işte böyle bir hediye olmak üzere, Kanuni’nin çok ilerleyen yaşı dolayısıyla tahta çıkacağı günlerin pek yakın olduğu hissolanan Şehzade Selim’e, ülkesinin şairlerini adeta bir telhis verir gibi toplu bir şekilde arzedecek olan tezkiresini tamamlayıp takdim etmek istiyordu. Bu sırada artık Saruhan beylerbeyi bulunan şehzadeyi görmek üzere sancak merkezi Kütahya’ya geldiği ve orada şehzadenin maiyetine sonradan girmiş şairleri de tanıdığı belli olan Ahdî, malzemesi hemen hemen hazır durumda olan tezkiresini, kendisinden gördüğü yardım ve himayenin şükran ifadesi olmak üzere adına ithaf ettiği Şehzade Selim’e sunar.

cem‘ edüp erbâb-ı nazmı êtdüm ol sulţāna arz
‘âdet olmuşdur şunar bende şeh-i devrāna arz
hāk-i pāyinden biter maḳşūdı erbâb-ı dilün
n’ola şunsa hāk-i pāye ‘ahdî-i ferzāne arz²⁷

Eserini takdiminden sonra Ahdî’nin Bağdat’ta ne gibi bir imkan veya bir mevki temin ettiği belli değildir. Bağdat’a dönüşten sonraki hayatı, tıpkı oradan ayrılmasından önceki safhası gibi meçhuldür. Tezkiresinde ailesinden altı kişiye yer verdiği halde kendi hal tercümesini koymayan Ahdî’nin bu devredeki hayatı hakkında sadece başka kaynaklardan gelen bilgilerle, eserinden dolayı bir şekilde birtakım bilgiler çıkarılmasını mümkün kılacak sınırlı bazı kayıtlar vardır. Kâtip Çelebi’nin 1572-73 yılında öldüğünü zannettiği Ahdî ile, daha sonra kendisi de tezkire sahibi olacak Riyâzî henüz dokuz yaşlarında iken, 1581’de Bağdat’a kadı tayin edilen babası Birgili Mustafa Efendi ile

²⁷ Süleyman Solmaz, *Ahdi ve Gülşen-i Şuara’sı* (İnceleme-Metin), Kültür Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2018, s. 4.

1585'te Bağdat'a defterdar olarak gelen müverrih Gelibolulu Mustafa Âlî ile burada görüşüp tanışmışlardır. Gelibolulu bu tanışmayı şöyle anlatmaktadır:

*1585 yılında Bağdat'a defterdar olarak atandığım zaman, bana şiir erbabı otuz kadar şair, kaside, tarih ve gazel sundu. Bu şairlerin içinde Ahdî de vardı.*²⁸

Anlaşıldığı üzere Ahdî, adet gereğince, gelişleri şerefine onlara birer “kudûmiyye” kasidesi sunmuştur. Bu sırada herhangi bir vazife ve memuriyeti olup olmadığını bilmediğimiz Ahdî'nin, *Tezkiresindeki* bazı işaretlerden Bağdat'a gelen veya başka bir yere geçmek üzere oraya uğrayan memuriyet sahibi mühim şahsiyetlerle ilgilenerek, onların beraberlerinde kethüda, divan katibi, çavuş gibi hizmetlerinde bulunan şairlerle daima temas ve tanışıklık kurduğu anlaşılmaktadır. Şairler uğrağı Bağdat ve Meşhed'e ziyarette bulunan şiir ve yazar kimselerle kurduğu dostluklar, yıldan yıla tezkiresine yeni şairler kazandırır. Hemşehrisi Bağdatlı Ruhi, bu devrede onun artık yaşlanmış bir şair olarak bahsetmektedir.²⁹

1.5.3. Ahdî-i Bağdâdî'nin Devlet Erkânı ile İlişkisi

Ahdî, Kânûnî'ye bir övgü şiiri³⁰, II.Selim için bir övgü şiiri³¹, Adana'da görüştüğü Ramazanzâde Pîrî Paşa'ya Farsça bir kaside³², Ümîdî mahlasıyla şiirler yazan Mehmed Paşa'ya övgü şiiri³³, Nişânî mahlası Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi için bir kaside³⁴ ve övgü şiiri³⁵ yazmıştır. Aynı zamanda Bağdat'tan Sivas'a birlikte geldiği Temerrüd Ali Paşa'nın himayesini görmüştür.

2. EDEBİ KİŞİLİĞİ

2.1. Kaynakların Şiirlerini Değerlendirişi

Beyânî, Acemlerin ileri gelenleri Türkçe şiir söylemede bilgisiz iken Ahdî, güzel, düzgün ve ince üslubuyla onlardan ayrılır³⁶ derken Gelibolulu Âlî, hem iyi hem kötü

²⁸ GELİBOLULU 'Âlî b. Ahmed: *Künhü'l-Ahbâr ve Levâkihu'l-Efkâr*: s. 319.

²⁹ Ömer Faruk Aktün, “Ahdî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Yıl: 1988, C. 1, s. 510-511.

³⁰ 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 5^a.

³¹ 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 10^b.

³² 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 14^b.

³³ 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 17^a.

³⁴ Arkeoloji Müzesi Recaizade Ekrem Bey Vakfı 240: 134^b.

³⁵ 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 17^b.

³⁶ BEYÂNÎ: *Tezkiretü's-Şu'arâ*: s. 136.

şiiirleri olmakla birlikte döneminde şiiir yazmada önde gelen isimlerdendir³⁷ demektir. Sâdikî ise üslubunu güzel bulmaktadır.³⁸

2.2. Dil ve Üslupla İlgili Dikkatler

2.2.1. Dil ve Üslup

Ahdî'nin Türkçe şiiirlerinin yanında, Farsça yazdığı bir Mesnevi³⁹, Farsça bir naat⁴⁰, Ramanzade Pîri Paşa'ya Sunduğu bir Kaside⁴¹, Nâmî-i Mardîni'nin Gazeline Tahmis⁴², Cüdâyî-i Acem'in Ölümüne Tarih⁴³, Tarzî'nin gazeline yazdığı bir nazire⁴⁴, Nişânî'nin gazeline yazdığı nazire⁴⁵, *Tezkire*'sinde yer alan bir gazel⁴⁶, Sehâbî-i Acem'in matlâna yazdığı beyit⁴⁷, Fuzûlî'nin⁴⁸ Farsça gazeline yazdığı Farsça matla⁴⁹, Murâdî-i Acem'in beytine nazire, Milli Kütüphane Yazmalar Bölümü 3877 numarada kayıtlı mecmuada bulunan iki Farsça gazel, Süleymaniye Kütüphanesi, Ali Nihat Tarlan Bölümü 59 numara kayıtlı mecmuanın 35^a yaprağında bir gazel, Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi Recaizade Ekrem Vakfı 240 numarada kayıtlı mecmuanın 159^a yaprağında iki Farsça gazel bulunmaktadır. Buradan Ahdî'nin Türkçe kadar, şiiir yazabilecek düzeyde Farsça'ya da hâkim olduğunu görmekteyiz.

Ahdî, şiiirlerinde halk arasında yaygın olan düşüncelerden, atasözü ve deyimlerden yararlanmış; onların mecazlı anlamlarını şiiir dünyası içinde harmanlamıştır. O, söz oyunlarını hüner gösterme amacıyla yapmış ve anlatımına canlılık kazandırmıştır.

Göz açtırmama:-

bir zamân dîñmedi bârân-ı sirişküm gitdi
hiç göz açdurmadı hecrünge baña sultānum (*Dîvân*: G. 39/2)

³⁷ GELİBOLULU 'Âlî b. Ahmed: *Künhü 'l-Ahbâr ve Levâkihu 'l-Efkâr*: s. 319.

³⁸ SADIKÎ-İ KİTÂBDÂR: *Mecma'u 'l-Havâs*: s. 463.

³⁹ 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 3^a.

⁴⁰ 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 3^a.

⁴¹ 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 14^b.

⁴² 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 141^a.

⁴³ 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 75^a.

⁴⁴ 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 131^a.

⁴⁵ 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 18^b.

⁴⁶ 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 32^b.

⁴⁷ 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 108^a.

⁴⁸ Hasibe Mazioğlu, *Fuzûlî Farsça Divan (Edisyon Kritik)*, Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1962, s. 321, Fuzûlî *Dîvân*: G. 96.

⁴⁹ 'AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ*: 152^b.

Bir yumup bin dök-:

göz açınca gördi nāgeh bir perī-ruhsār göz
bir yumup biñ dökse ʔaň mı göremez tekrār göz (*Dīvān*: G. 89 /1)

Gözüne görün-:

hayāliyle döker yaş bir perī-ruhsār dil-dāruñ
gözine görünür vardur meger bu çeşme-i hūn-bāruñ (*Dīvān*: G. 120 /1)

Fırsat el ver-:

furşat el vemişken avla ol gözi şehbāzı var
şanma kim girer ele anuñ gibi her ān şikār (*Dīvān*: G. 152/2)

Gözü üstünde kaşı var deme-:

cānum mı var dēyem gözi üstünde kaşı var
kanı o türk gibi bu ʔağ u revākda (*Dīvān*: G. 173/5)

Devlet el ver-:

merhabā dēyü gelüp luṭf-ile şunsa elini
devlet el vère dilā luṭf-ı hūdā yāruñ ola (*Dīvān*: G. 180/4)

Yıldızı barış-:

devletüm necmi barışmaz ‘ahdī ol meh-rū-y-ile
ʔālī‘üm etmez meded iqbāl bir yüzden daḥı (*Dīvān*: G. 201/5)

Başı kabak yalın ayak:

cām-ı mey sergeştesi başı kaba[k] yalın ayağ
her yaña ʔurmaz döner āvāre bir ben bir ḥabāb (*Dīvān*: G. 15/3)

Ayak divanı:

söyleşüp erbāb-ı hüsn ile gider ‘ahdī o şāh
mülk-i hüsnī almağa berzer ayak dīvānıdur (*Dīvān*: G. 57/5)

Ayak seyranı:

cām-ı mey aldun ele seyrāna gitdün ğam degül
pāyuña āvāreler düşse ayak seyrānıdur (*Dīvān*: G. 57/3)

Ademe iyilik batar:

tirünjün bilmezlenürse eylugin ‘ahdī ne ʔaň
ādeme eylük batar dērler bilürsin bī-gümān (*Dīvān*: G. 161/5)

Serçeye çubuk beredir:

gömgök olunca dil müjesinden görüp dedi
cellād-ı çeşmi serçeye ‘ahdî çubuk bere (*Dīvān*: G. 183/5)

Bir gönül yıkmak Ka’be yıkmak gibidir:

halîlüm hâtırüm yap ka’be bünyād étmeden yegdür
deşem bi’llâhi bu hayr işi dil-dâde vebâl anlar (*Dīvān*: G. 67/3)

Padişeh zıll-ı hudâdur: Padişah, Allah’ın yeryüzündeki gölgesidir.

padişeh zıll-ı hudâdur ne yere kim gidesin
başuñ üstünde begüm zıll-ı şehinşâh olsun (*Dīvān*: G. 167/3)

Bir dua ifadesi olarak:

Rehberiniz Hızır, yardımcınız Allah olsun.

her gece şubha degin meş‘alenüz mâh olsun
rehberüñ hızır nebî yarıcuñ allâh olsun (*Dīvān*: G. 167/1)

2.3. Kendi Şiirini Değerlendirişi

Osmanlı şiir geleneğinde şairler gazellerin makta beyitlerinde şairlik bakımından kendilerini övmüş ve bunu yaparken de icra ettiği sanatı hakkında bilgiler vermiştir. Ahdî de geleneğin izinden giderek gazellerinin makta beyitlerinde kendi şairliğini överek sanatından bahsetmiştir.

Ahdî, şiirlerinin konusunun âşıkâne olduğunu ve tasavvufu şiirlerinde kullanmadığını söylemektedir.

vaşf-ı hûbân ét sözüñ ‘ahdî kı hûrâ medhîni
‘âşıkâne eyle eş‘arun taşavvuf ber-ţaraf (*Dīvān*: G. 109/5)

Şair bu beytinde, güzel ve hoşsohbet olan sevgiliyi anlattığı için kendi üslubunun da tatlı olduğunu söylemiştir:

ţatlu ţatlu leb-i şeker-şikenün vaşf eyler
kanda var ‘ahdî gibi tûţî-i şîrîn-güftâr (*Dīvān*: G. 38/5)

Ahdî, şiirlerini duyan kimsenin, “bu güzel sözleri söyleyen kimse yetenekli ve iyidir” dediğini söyleyerek kendi şiirlerini övmektedir.

her kim işitdi nazm-ı şeker-bârını dedi
tûţî-i tab‘-ı ‘ahdiye şâhib-selîkadur (*Dīvān*: G. 59/5)

Şair bu beytinde, şiirlerinin sevgilinin beliyle saçlarını anlattığını söylemiş;

sevgilinin beli ve saçına atıf yaparak da ince ve narin sıfatını kullanmıştır. Kendisi de sevgilinin vasıflarını anlatan şiirler yazdığı için üslubunun ince ve nazık olduğunu dile getirmiştir.

sözleri vaşf-ı miyānunla ser-i zülfündür
kanı ‘ahdî gibi bir ince vü nāzūk şā‘ir (Dīvān: G. 72/5)

Şair şiirini tanımlarken, *rengîn edā* ifadesini kullanmıştır. “Renkli, parlak, gösterişli” anlamlarındaki *rengîn* (< F.) kelimesi ıstılah manasıyla “mecazlı, süslü, değişmeli, tasvirli, istiareli, kinayeli” anlamlarındadır.⁵⁰

Bu beyitte, sevgilinin dudağını ve saçlarını anlatırken ferahlık veren renkli bir ifadeye başvurduğunu söylemiştir.

vaşfında zülf ü la‘lünün ey ka‘be-i murād
fikir-i ferah-fezā-y-ile *rengîn edāy*ı gör (Dīvān: G. 73/4)

Bu beyitte, sevgilinin gül yüzünü ve dudağını övdüğünden dolayı süslü, renkli bir ifadeye sahip olduğunu söylemektedir.

gül yüzini bāde-i la‘lini ‘ahdî ögerüz
tab‘-ı şāf-ile bugün *rengîn edāy*a mālīküz (Dīvān: G. 82/5)

Ahdî, kasidelerinde Nişânî mahlaslı Nişancı Celal-zâde Mustafa Çelebi’yi övmüştür. Nişânî’nin şiirlerini beğendiğini ve onu örnek aldığını gösteren bu beyitte şair, bu saf şiirinde, Nişânî’nin şiirinin izinden gittiğini ve kendisine bundan sonra inşa yoluna düşmesi gerektiğini söylemektedir.

pey-rev-i nazm-ı nişānîsin bu şi‘r-i hāş-ile
semte gir şimdengerü ‘ahdî yûri inşāya düş (Dīvān: G. 93/7)

Ahdî’nin şiirlerinde kullandığı diğer iki ifade *âbdâr* ve *sûznâk*’tır. *Âbdâr* şiirin söyleyiş yönünü, *sûznâk* ise anlam yönünü niteler. Birincisinde şiirin söyleyiş bakımından kusursuz, parlak ve su gibi akıcı ifadelerle donatıldığı, ikincisinde ise ifade edilen düşüncenin etkileyiciliği, hayallerin inceliği ve şiirin anlam bakımından dokunaklı oluşu ifade edilmektedir.⁵¹

mağta‘-ı âbdâr ile hâtem-i la‘lünî yazar
hatm olur-ise dem-durur ‘ahdiye tarz-ı şā‘irî (Dīvān: G. 206/5)

⁵⁰ Ömer Zülfe, *Hecrî Dīvân (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2010, s. 25.

⁵¹ Ömer Zülfe, *On Altıncı Yüzyıl Şairi Selîkî ve Şiirleri*, Edebiyât Yayınları, Ankara 2006, s. 28.

bu űi‘r-i sūznāk-ile nece dil çağlamayam kim (*D v n*: T. 9-V/3)

Ahd ’nin űiirlerinde söz sanatlarını ű yle değerlendirebiliriz:

Şair bu beyitte, Ferh d ile   ir n ve Leyl  ile Mecn n’a telmih yaparak mürettep leff   neşr sanatını kullanmıştır:

mest olup **ferh d** u **mecn n** gitdi ‘ahd  y d  d p
bir lebi **  ir n** űa ı **leyl y ** ű  bet beklerüz (*D v n*: G. 80/5)

Bu beyitte, bir tarafta Anka ku u ve onun kanaatk rlık özelliğinden bahsedilmiş; diğer tarafta ise derv  lerin özelliği olan kesretten vazgeçme ile vahdete erişme konusuna değinilerek tenasüp başta olmak üzere leff   neşr ve telmih sanatı yapılmıştır:

 alk-ı ‘ lem **kesretinden ge mi  z** ‘**an  -şıfat**
ehl-i  a  **derv  ler z** **k f-ı kan ‘at** beklerüz (*D v n*: G. 80/2)

Bu beyitte şair, sevgilinin űa larını zincire benzetmiş, ardından sevgilinin űa larına tutkun olduğunu belirtirken, űa ların ve zincirin uzunluğuna işaret ederek uzun sevdaya düştüm demiştir. Beytin diğer bir yönünde ise güneş ve zerreler anılmıştır. Zerrelerin bir yöne gitmeksizin havada dağılmaları   ı ın durumuna benzetilmiştir:

müselsel zülfi r yunda g relden  y **güneş** yüzlü
uzun sevd ya d  d m **zerre**-ve  űabr u  ar rum yok (*D v n*: G. 114/3)

Bu beyitte de sevgilinin ince ve görünmeyecek kadar küçük açı, var ve yok kelimeleri ile desteklenerek yine bir leff   neşr sanatı oluşturulmuştur:

göreli ‘**ahd  mey n n**la **deh n n** na  ını
var u **yo ı** bir bilür kim **var** d rsen işte ben (*D v n*: G. 162/7)

Kelime veya ibarelerin yinelenmesi, beyitlerin anlam ve ses örgüsünün inşasında önemli bir yer tuttuğu gibi şairin  sl bunun dikkat çekici bir noktasını da teşkil eder.⁵²

Tekr r başlığı altında değerlendirebileceğimiz *redd  ’l-‘ac z ’ale ’s-sadr* sanatını Ahd ’nin űiirlerinde görmekteyiz.

Redd  ’l-‘ac z ’ale’s-sadr, “sonu başa çevirmek” demektir.   irde beytin, düz yazıda da bir cümlenin veya ibarenin sonunda yer alan kelimeyi kendisinden önce tekrarlamaktır.⁵³

Ahd , *nece bir* redifli    gazel kaleme almıştır. Bu gazellerde dikkat çeken nokta,

⁵²  mer Zülfe, *On Altıncı Yüzyıl  airi Selik  ve  iirleri*, Edebiyat Yayınları, Ankara 2006, s. 26.

⁵³ Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Bel gat*, Gökkubbe Yayınları, İstanbul 2011, 9 bs, s. 263.

reddü 'l-'acüz 'ale's-sadr sanatının kullanılmış olmasıdır. Beytin ilk mısraının başında kullanılan kelime, hem mısra sonunda hem de ikinci mısraın başında ve sonunda tekrarlanmıştır. Yine aynı redifli diğer gazelinde ise tekrar eden ifadeler ortada ve sondadır.

nèce bir vesvese-i serv-i dil-ārā **nèce bir**
nèce bir maṭlab ola maṣīb-ı a'lä **nèce bir** (*Dīvān*: G. 40/1)

ğam-ı cānān **nèce bir** miḥnet-i dünyā **nèce bir**
nār-ı ḥasret **nèce bir** ta'ne-i a'dā **nèce bir** (*Dīvān*: G. 41/1)

nèce bir ḥāşıl ola maṭlab-ı a'dā **nèce bir**
nèce bir ḥasret-ile ḳala eḥibbā **nèce bir** (*Dīvān*: G. 42/1)

Lugat anlamı ateş yakmak için kor almayı ifade eden *iktibas*, şiir yahut düz yazı metinde bir ayet-i kerimenin veya hadis-i şerifin tamamının veya bazı kelimelerinin alıntılanmasıdır.⁵⁴ Ahdî de şiirlerinde ayetlere yer vererek *iktibas* sanatına başvurmuştur.

her zamān bir şān-ile olsa n'ola cānānımız
külli yeṣmin hüve fī şe'n ḥüccet ü burhānımız (*Dīvān*: G. 88/1)

külli yeṣmin hüve fī şe'n: Göklerde ve yerde bulunanlar, her şeyi O'ndan isterler; O, her an yeni bir ilahi tasarruftadır. (*Kur'ân*: 55. *Rahmân* 29.)

'ahdinüñ varı sebebi sensin ey meh-rū aḳa
ḥāşelillāh kim ola dünyā vü māfihā murād (*Dīvān*: G. 33/5)

ḥāşelillāh: Allah'tan berî kılarız. (*Kur'ân*: 12. *Yûsuf* 31.)

Ahdî şiirlerinde Arapça ifadeleri sıkça kullanılır:

kūyuḳa olur sālīke rehber süm-i esbün
zāhir budur e'd-dālü 'ale'l-ḥayr keḳā'il (*Dīvān*: G. 132/2)

e'd-dālü 'ale'l-ḥayr keḳā'ilihi: Hayra vesile olan hayrı yapan gibidir.

her nèce kim şınadum ḥiç görmedüm vefāsın
men cerrebe'l-mücerreb ḥallet bih'i-nedāme (*Dīvān*: G. 193/3)

men cerrebe'l-mücerreb ḥallet bih'i-nedāme: Kim denenmiş olanı tecrübe ederse pişman olur.

Îrad-ı mesel, bir fikri ispat için bir atasözünü veya hikmetli bir sözü delil getirmektir. İrsâl-i mesel veya îrad-ı mesel çoğu zaman bir temsilî teşbihten ibarettir.⁵⁵ “Bir gönül

⁵⁴ Yekta Saraç, *a.g.e.*, s. 274.

⁵⁵ Yekta Saraç, *a.g.e.*, s. 277.

yıkma Ka'be yıkmak gibidir veya gönül almak Ka'be inşa etmekten daha iyidir" inancına işaret eden bu beyitte şair, sevgiliye gönül almanın Ka'be inşa etmekten daha iyi olduğunu söylesem o sevgili, bu hayırlı işi kendisine yüklenmiş ağır bir sorumluluk sayar, demektedir:

hālilüm hâtırüm yap ka'be bünyād étmeden yegdür
dësem bi'llâhi bu hayr işi dil-dâde vebâl anlar (*Dîvân*: G. 67/3)

Ahdî'nin üslûbunda ilk bakışta kendisini hissettiren husus, duru, akıcı ve açık anlatımıdır. Şu beyitler onun rahat söyleyişinin örnekleri sayılabilir:

âh dilden ta'ne düşmenden cefâ eyyâmdan
devletünde gör neler şāhum çeker miskîn gedâ (*Dîvân*: G.1/5, G. 2/4, G. 3/4, G. 5/4)

yel gibi tırılmaz gelür hışm-ile cānānum benüm
vehmden ditrer hemān yaprak gibi cānum benüm (*Dîvân*: G. 151/1)

kan édüp ey kaşı yâ oldu oğun dilde nihān
yaramun ağzın arar cerrāh anuñ-çün her zamān (*Dîvân*: G. 161/1)

n'ola dilber rām olursa eşk-i sîm-āsā-y-ile
gör züleyhā mālîk oldu yūsufa dünyā-y-ile (*Dîvân*: G. 184/2)

gözden atıldı sîneye oldu gönül mücāviri
tîrüne dëse yeridür baır ü bërün müsāfiri (*Dîvân*: G. 206/1)

baña dirlik haram oldu begüm sensiz nêdem cānı
şehā 'ışkun müdām olsun benüm ömrüm olup fānî (*Dîvân*: G. 216/1)

Beyit içerisinde belli seslerin yinelenmesi, şiire ayrıca bir ahenk katar ve şiirin etkisini artırır. Aşağıdaki beyitte /d/ ünsüzünün tekrarı, beyte ahenk kazandırmış; derd ve dermân kelimelerine vurgu yapılmıştır:

istedim **derd**üme **dermân** **derd**ümü kıldı füzün
dèdi ey pür-**derd** budur saña **dermân**um benüm (*Dîvân*: G. 151/2)

İkilemeler de beyit içerisinde ahengi güçlendiren unsurlardandır. Ahdî yer yer ikilemesini bir gazelinde (G. 77) redif olarak kullanırken pek çok şiirinde de beyit içerisinde kullanmıştır. Buna ek olarak *vara vara* ikilemesini de kullanmıştır.

tîr-i dil-düzuña karşı göğsümi gersem n'ola
sîne-i şad-çāke dikdi demrenün **yér yér** nişān (*Dîvân*: G. 161/3)

bir gece gülşene ‘azm étse ruḥı tābından
lāle şahın-ı çemene **yēr yēr** olur meş‘ale-dār (*Dīvān*: K. 1/40)

sürüp pāyuḡa yüz ‘**ahdī** nişār étđi dūr-i eşkin
yakup **yēr yēr** çerāḡın kebkübün izin arar kevkeb (*Dīvān*: G. 20/5)

vara vara dilerin kūyuḡa dil ‘**ahdī** gibi
itlerün içre uluyup bir ulu ādem ola (*Dīvān*: G. 181/5)

Tenasüp, aralarında mana bakımından – tezağın dışında- bir münasebet bulunan iki veya daha fazla kelimeyi bir ibarede toplamaktır.⁵⁶ Ahdī’nin şiirlerinde tenasüp önemli bir yer tutar.

ēy dil şafālar ister-isen **ka‘be** kūyına
sa‘y eyle **merve** ḡaḡkı **yūri** ēr **şafāy**ı gör (*Dīvān*: G. 73/2)
naḡd-ı cān vērüp göñül **mülkine sultān** eyledük
mıřr-ı dilde **yūsuf**-ı **ḡüs**n ü behāya **māliküz** (*Dīvān*: G. 82/2)
ol lebi **şirīn** ḡamından **kūhken**-veř dād ēdüp
nāle kılsam **bīsütün** olur baḡa **feryād**-res (*Dīvān*: G. 91/3)
āteř-i ‘**ışka** n’ola düşsem görüp ruḡsāruḡı
yanar **oda** qarşu varur görse ger **pervāne şem**‘ (*Dīvān*: G. 101/3)
yek-dil olup **ḡonçe** ile **nāle** kılmazdı daḡı
‘**andelīb**-i bī-**dile** ger vērmeseydi **ḡār** ḡavf (*Dīvān*: G. 110/2)

Ahdī’nin üslup özelliklerinden biri de yek-ahenk gazel yazmayı tercih etmiş olmasıdır. Topladığımız şiirlerin tamamına bakıldığında yek-ahenk gazellerin hacmi oldukça büyüktür.⁵⁷

Ahdī, Keşfi Çelebi’nin bahar ve hazan konulu kasidesine bir nazire yazmıştır.⁵⁸ Bu kasidenin özelliği ise her mısradaki bir kez bahar ve hazan kelimelerinin kullanılmış olmasıdır. Ahdī, bir kuyumcu titizliği ile şiirini işlemiş ve şairlik kudretini göstermeye gayret etmiştir.

nezāre eyle ki ol řāni‘-i **bahār** u **ḡazān**
ḡazānı eyledi peydā **bahārı** étđi nihān

⁵⁶ Yekta Saraç, *a.g.e.*, s. 160.

⁵⁷ G.1, G. 2, G. 3, G. 4, G. 5, G. 7, G. 10, G. 11, G. 12, G. 13, G. 15, G. 17, G. 18, G. 20, G. 25, G. 29, G. 30, G. 32, G. 33, G. 34, G. 39, G. 43, G. 44, G. 45, G. 58, G. 50, G. 51, G. 56, G. 57, G. 58, G. 60, G. 62, G. 63, G. 64, G.67, G. 69, G. 70, G. 71, G. 72, G. 75, G. 76, G. 77, G. 79, G. 80, G. 85, G. 87, G. 91, G. 97, G. 98, G. 99, G. 100, G. 101, G. 104..

⁵⁸ (*Dīvān*: K. 5)

bahāra pīr-i **ḥazān** dēseler ‘aceb olmaz
gelüp **bahārdan** el aldı şimdi bād-ı **ḥazān**
ḥazān zamānına dērlerse n’ola köhne **bahār**
görindi berg-i **ḥazān**la çemen **bahār**istan (*Dīvān*: K. 5)

2.4. Kullandığı Vezinler

Ahdî, aruzu şiir diline rahatça uygulamıştır. Bu genel olarak 16. yüzyıl şiir dilinin ulaştığı bir aşamadır. Ahdî de bu seviyeyi rahatlıkla yakalamıştır.

Ahdî, hem hece, hem ses bakımından uzun kalıpları tercih etmiş ve Osmanlı şiir geleneğinde en sık kullanılan kalıpları kullanmıştır.

Topladığımız şiirlerde aruzun birinci ve ikinci dairesinden toplamda on dört çeşit vezin kullanılmıştır. Bunlardan sıklık bakımından ilk sırayı Remel, ikinci sırayı Hezec bahrinin aldığı görülmektedir. İkinci dairede en sık kullanılanlar ise sırasıyla Muzârî’, Müctes ve Hafif bahirleridir.

Ahdî’nin Divan şairleri tarafından çok fazla tercih edilmeyen, Recez bahrinden “*Müstefîlâtün müstefîlâtün*” kalıbını kullanması oldukça dikkat çekicidir.⁵⁹ Bu, onun vezinde yeniyi aradığını; az tercih edilen, hatta tercih bile edilmeyen bir vezinde başarı yakalamaya çalıştığını göstermektedir.

Birinci Daire (Dâ’ire-i mu’telif)

1. Hezec [Türkü]:

Hezec-i müsemmen-i sâlim:

Mefā’îlün mefā’îlün mefā’îlün mefā’îlün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

Hezec-i müsemmen-i aḥreb-i mekfûf-ı maḥzûf:

Mef’ûlû mefā’îlû mefā’îlû fe’ûlûn

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

Hezec-i müseddes-i maḥzûf:

Mefā’îlün mefā’îlün fe’ûlûn

⁵⁹ *Dīvān*: G. 171, G. 176.

Hezec + - - - / + - - - / + - -

2. Recez [Titrek]:

Recez-i müsemmen-i maṭvī-i maḥbūn:

Müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün

Recez - + + - / + - + - / - + + - / + - + -

Müstef'ilātün müstef'ilātün

Recez - - + - - / - - + - -

3. Remel [Koşma]:

Remel-i müsemmen-i maḥzūf:

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

Remel-i müsemmen-i maḥbūn-ı maḥzūf:

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

Remel-i müseddes-i maḥbūn-ı maḥzūf:

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + -

Remel-i müseddes-i maḥzūf:

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + -

İkinci Daire (Dā'ire-i muḥtelife)

1. Muṣārī' [Benzer]:

Muṣārī'-i müsemmen-i aḥreb:

Mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

Muṣārī' - - + / - + - - / - - + / - + - -

Muṣārī'-i müsemmen-i aḥreb-i maḥzūf:

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāriʿ -- + / - + - + / + - - + / - + -

2. Müctes [Kopuk]:

Müctes-i müsemmen-i maḥbūn-ı maḥzūf:

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

Üçüncü Daire (Dāʾire-i mütenevviʿa)

1. Ḥafīf [Yeyni]

Ḥafīf-i müseddes-i maḥbūn-ı maḥzūf:

Feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Ḥafīf + + - - / + - + - / + + -

2.5. Nazire Geleneğinde Ahdî-i Bağdâdî

Nazirecilik geleneği şairler için, hem bir okul hem de bir söz meydanıdır.⁶⁰ Nazire/cevap, en etkin şiir öğrenim yöntemidir. Okuma, araştırma, inceleme, ezberleme gibi teorik çalışmaları tamamlayan şair, bundan sonra taklit ve nazire yoluyla şiir yazma becerisini geliştirir. Nazirenin ilk önemli görevi budur.⁶¹ Nazirenin ikinci işlevi, şiir meşk ederek belli bir söyleyiş yetkinliğine erişen şairlerin, bu becerisini korumak ve geliştirmektir.⁶² Nazirenin üçüncü işlevi ise, örnek olarak alınan anıt şiiri aşmaya yönelik, iddialı çalışmalar gerçekleştirmektir.⁶³

Nazire geleneği, tanzir edenin yetişme yolunu ve modelini ortaya koyduğu için önem taşır. Genellikle tanzir edilen şair veya şiiri, hemen herkesçe bilinen tanınan, sanat değeri anlaşılmış ve tartışmasız kabul edilmiş demektir. Tanzir eden ise, burada, yazmış olduğu nazire ile kendini geliştirme, değerini tanıtabilme düşüncesi ve amacı içindedir.⁶⁴

Ahdî'nin elimizdeki şiirlerinden onun Fuzûlî, Âşık Çelebi, Ârifî (Rumelili), Ârifî Fethullah, Bâkî, Emrî, Fevrî, Gamî, Firdevsî, Gıyasî, Harîmî Beg, Mecdî, Muhîtî, Murâdî-i Acemî, Namî-i Mardînî, Nihânî, Durak Çelebi, Sânî, Sa'yî, Tarîkî, Vuslatî, Vâhî, Zıynetî, Nişânî Bey, Abdülgânî Efendî, Pir Mehmed (Azmî) Efendî, Germî Bey, Fikrî Bey, Keşfî Bey, Ümîdî, Behîştî, Ref'î Çelebi, Sehabî-i Acem, Sâmî, Şevkî Çelebi, Tarzî, Ârif Çelebi, Edirneli İzârî, Gınâî, Kelâmî, Lem'î, Misâlî, Üsküplü Vâlihî, Hamdî olmak üzere 44 şaire nazireler yazdığını biliyoruz.⁶⁵

O, bu şairlerin çoğunu İstanbul'da tanımış, Edirne'de Edirneli şairlerle görüşmüş, onlarla sohbet meclislerinde bulunmuştur. Ahdî'nin başka şairlere de nazireleri olabilir. Bu nazireler, karşılıklı dostluk gösterisi ve aralarında bir tür şiir yarışması olarak yazılmıştır.⁶⁶

Ahdî'nin şiirlerin 'sâ'ir A'câmun' şiirlerinden ayrı "Rûmiyâne ve üstâdâne" oluşu İstanbul şairlerinin üslubunu benimsemiş olmasındandır. Onun bu nazirelerinde, bilinen

⁶⁰ Cemal Kurnaz, *Osmanlı Şiir Okulu*, Birleşik Yayınevi, Ankara 2007, s. 76.

⁶¹ Kurnaz: a.g.e, s. 32.

⁶² Kurnaz: a.g.e, s. 40.

⁶³ Kurnaz: a.g.e, s. 45.

⁶⁴ Kurnaz, a.g.e, s. 36.

⁶⁵ Hasibe Mazioğlu, "Ahdî-i Bağdâdî ve Şiirleri", Eski Türk Edebiyatı Makaleleri, Ankara 2014. 2.bs, s. 499.

Hasan Gültekin, "Ahdî-i Bağdâdî'nin Yayımlanmamış Şiirleri III", Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2, S. 2, s. 43.

⁶⁶ Hasibe Mazioğlu, a.g.m, s. 499.

mazmunları Türkçe rediflere rahatça bağlayarak canlı, kıvrak ve etkili söyleyişe ulaştığını görüyoruz.⁶⁷

Ahdî’de özellikle hemşehrileri olan Fuzûlî ve Bağdatlı Rûhî etkisi açıktır. Aynı çevrede sanatlarını icra etmiş olan bu üç büyük şairin birbirlerine olan katkıları yadsınamaz. Ahdî’nin, en çok nazireyi Fuzûlî’ye yazmış olması ondan ne kadar çok etkilendiğini açıkça gösterir.⁶⁸ İkinci olarak Nişânî mahlaslı Nişancı Celalzâde Mustafa Çelebi’nin hayranı olduğu ve onu örnek aldığı birçok şiir vardır.⁶⁹

2.6. Tahmisler

Tahmis, tesdis ve benzeri bir gazelin her beytine üç, dört ve daha fazla mısralar ekleyerek yeni bir musammat yazma işlemi de, model alınan bir şiir üzerinde gerçekleştirilen bir faaliyet olduğundan, bir şiir öğrenme yöntemidir.⁷⁰

Ahdî’nin, şiirlerine tahmis yazdığı şairler şunlardır: İlmî, Fevrî, Fuzûlî, Rahmî, Taşlıcalı Yahya, Ahmed Paşa, Hâverî, Selîkî, İshak Çelebi.

Bu tahmislerde, Ahdî’nin gerek tahmis edilen mısradaki konuyu tamamlayıcı nitelikte mısralar yazması, gerekse tahmis ettiği mısralardaki akıcılığı, sadeliği ve coşkunluğu devam ettirecek şekilde mısralar eklemesi onun tahmislerinin başarılı kabul edilebilecek yetkinlikte olduğunu gösterir.

2.7. Ahdî-i Bağdâdî’nin Rûhî-i Bağdâdî ile İlişkisi

Ahdî’nin şairler ve âlimler arasındaki durumunu ve yetiştigi ortamı gösteren bir kaynak da Rûhî-i Bağdâdî’dir.⁷¹ Rûhî’nin *Dîvân*’ında yer alan dört mektubunda, hiçbir kaynakta bulunmayan bilgiler vardır.⁷² Bu bilgiler çerçevesinde Ahdî’nin katıldığı meclisleri ve meclislerdeki dostlarını görmekteyiz.

⁶⁷ Mazioğlu: a.g.m, s. 499.

⁶⁸ Hasan Gültekin, “Ahdî-i Bağdâdî’nin Yayınlanmamış Şiirleri III”, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2 , S. 2., s. 43.

⁶⁹ K. 1, K. 2., K. 8, G. 60/1, G. 114/7.

⁷⁰ Kurnaz: a.g.e, s. 59.

⁷¹ İsmail Hikmet Ertaylan, *Azerbaycan Edebiyatı Tarihi: İslamiyetin Zuhurundan Miladin Onsekizinci Asrına Kadar*, Bakü 1967, s. 158.

⁷² Cemal KURNAZ, “Ruhi’nin Dostları”, *Türk Dili Araştırmaları*, XXXI. Cilt, S. 1-2 , s. 283-327, Ankara 1983. s. 283.

Rûhî-i Bağdâdî, uzun süre Şam, Halep gibi Bağdat'tan uzak yerlerde bulunduğundan Bağdat'taki arkadaşlarına onların hâl ve hatırlarını öğrenmek için mektuplar yazmıştır.

Rûhî'nin birinci mektubu⁷³ *nicedür* redifiyle yazılmıştır. Bu şiirde Rûhî, Ahdî'den *şu'ara eskisi, sühan-gû* ve *şâhib-tezkire* diye söz etmektedir:

şu'ara eskisi ol pîr-i sühan-gû ya'nî
şâhib-tezkire 'ahdî-i sühan-dân nicedür

İkinci mektupta⁷⁴ şair, Ahdî'den *sühan-dân* olarak bahsetmektedir:

'acep mi şemsî-zâde oldığı günden de azherdür
gönülde mihrin iş'âr eyle 'ahdî-i sühan-dânun (II-8)

Üçüncü mektup⁷⁵, *ne demdedür* redifiyle yazılmıştır.

gül gibi mehdî tâze gazeller eder mi tarh
ol 'andelîb-i gülşen-i 'irfân ne demdedür

Dördüncü mektup⁷⁶, *eyüdü* redifli olup şairin Ahdî'nin şiirlerini beğendiğini ve Ahdî'nin tezkiresini almadan hiçbir meclise gitmediğini göstermektedir.

tâzeler rûhî sözi olsa n'ola köhne vücûd
'ahdî-i zinde-dil ol şâhib-i peymân eyüdü (IV-58)

kimsenün meclisine gitdüğü yok tezkiresüz
şâhib-i tezkire ol pîr-i sühan-dân eyüdü (IV-59)

⁷³ **Kaşide berây-ı Leṭā'if Güfte Şud:** *Rûhî-i Bağdādî Dīvānı*: 155. s, 43. beyit.

⁷⁴ **Velehu berây-ı Leṭā'if Güfte Şud.**

Cemal KURNAZ, "Ruhi'nin Dostları", *Türk Dili Araştırmaları*, XXXXI. Cilt, S. 1-2, s. 283-327, Ankara 1983. s. 314.

⁷⁵ **Kaşide-i Mektûb-güne Ez Cānib-i Şām-ı Cennet-meşām be Cānib-i Bağdād Firistāde Bud:** *Rûhî-i Bağdādî Dīvānı*: 159. s., 11. beyit.

⁷⁶ **Velehu Berây-ı Leṭā'if Güfte Şud:** *Rûhî-i Bağdādî Dīvānı*: s. 164, 58-69. beyit.

SONUÇ

Bu çalışmada, tezkiresiyle öne çıkan Ahdî-i Bağdâdî'nin ulaşabildiğimiz şiirlerini topladık. Toplanan bu şiirlere bakarak Ahdî'nin şairlik kabiliyeti hakkında şunları söyleyebiliriz:

Ahdî, yaşadığı çağda benimsenen şiir geleneğinin dışına çıkmamış, atasözleri, deyim ve söz sanatlarını zengin kelime dağarcığıyla birleştirmiş ve klasik bir 16. yüzyıl Osmanlı şairinin ulaştığı yetkinliğe ulaşmıştır. Bağdat'ta ve on bir yıl boyunca bulunduğu Anadolu'da, katıldığı şiir meclislerinden ilhamını alarak şiirlerinde işlemiş, şiirine katabileceği her malzemeyi özenle seçmiştir.

Ahdî, şiirlerinde kolay, akıcı, rahat bir söyleyişe ulaşmış, şiirlerine yaşam sevincini ve canlılığını katmayı başarmıştır.

Oluşturduğumuz *Divan*'ında Arap alfabesinde zel /z/ harfi hariç diğer tüm harfleri, en az bir şiirde, bir defa bile olsa kullanmış, şiirlerinin redifi yapmış ve mükemmel bir divan ortaya koymuştur. Bu çalışmada tespit edebildiğimiz 5 kaside, 6 gazel formunda yazılmış övgü şiiri, 1 Tercî-bend, 1 Mu'aşşer, 9 Tahmis, 1 Murabba, 225 Gazel, 4 Tarih Kıtası ve 40 Matla vardır. Bunların haricinde göremediğimiz Ahdî'ye ait başka şiirler elbette ki vardır. Yapılacak yeni çalışmalar neticesinde bu çalışmada olmayan ve var olduğunu düşündüğümüz şiirlerin de ortaya çıkmasını umuyoruz.

[İKİNCİ BÖLÜM]

[METİN]

[KASİDELER]

1.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. ‘ayş u nüş étmege geldi çemene şāh-ı bahār
hıdmete bağladı bēl tırdı ayağ üzre çenār
h^vāb-ı ğafletden açup çeşmini nergis seherī
cām-ı zer aldı éle eylemege def‘-i humār
3. gül gibi her biri bir renge girüp tıfl-ı çemen
nükte-i bükalemün okudı gülşende hezār
la‘lden şuffa gül ü ğonca zümürürd kubbeye
reşk-i firdevs-i berīn olsa yèridür gül-zār
5. bir nece sīm hılāl aldı karanfıl éline
gül donanmasın éder var-ise gülşende bahār
tekye-i bāğda gül-i hayderīdür taḫsa n’ola
gūşına dürr-i necefler kaṭarāt-ı emṭār
7. gülşen etḫālını emzürmek-içün dāye-i ebr
ğonca-i zanbaḫı düzdi çemene pistān-vār
mıhr édüp beslemege dāye gibi jāle vü gül
koydı tıfl-ı çemen ağızına nebāt ebr-i bahār
9. ebr-i nīsānī şanup şīr-i yem içre aşdāf
turmıyup ağız açar niteki etḫāl-ı şıḡār
ğonca-i lālede dāğ-ı siyehin dēdi gören
al vālāya şarıpdur yine miskin ‘atṭār
11. götürüp kokuı tüttdi aradan āhū görüp
bād-ı hōş-büy-ile pür-bū yine şehir ü bāzār
şubḫ-dem étmege tezhīb gülsitānı nesīm
bülbulün bāğda minkārın édindi pergār
13. lāciverd ezmege sünbül çemene cedvel içün
sūsenün kellesi şebnemle pür olursa ne var

¹. Kaşīde-i Bahāriyye Der-Medḫ-i Nişancı Beg Sellemehullāhu Ez Güftār-ı Bende-i Ahḫar ‘Ahdī-i Bağdādī.

A.1: 134^b.

Zülfü Güler, “Ahdī ve Gülşen-i Şuara Bibliyografyası ve Yayımlanmamış Şiirleri”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 6, S. 1-2, s. 107-119, Elazığ 1994.

- yaraşur bād-ı bahāra d̄er-isem ‘īsī-dem
verdi emvāt-ı nebātāta revān ‘īsī-vār
15. ‘azm-i gülşen edicek şāh-ı bahār elçi olup
hıdmete şāh-ı güle geldi nesīm-i eşār
‘asker-i şayf kılur ceng şitā cündi-y-ile
sūseni mīr-i güle kıldı silāh-dār enhār
17. kāsesi bāde-i şebnemle pūr-iken bilmen
nergis-i bāğ neden böyle çeker derd-i humār
sebze-zār-ı çemeni benzedürem gökyüzine
cūydu kāhkeşān [cümle nücūmı ezḥār]
19. leşker-i berd kaçup girdi delikden delige
‘asker-i şāh-ı bahār érdi çü ḥayl-i enşār
şāh-ı gül dikdi çemen şahınına tūğ-ı şāhī
zanbağ aḳ şancağ-ile oldu anḳ şancağ-dār
21. ḥaymesin kurdı ḥabāb āb-ı revān üzre şabā
mevcden her ṭarafa çekdi ṭnābın hem-vār
şāhid-i gülle nihān şāh-ı çemen ‘ıyş eyler
dīde-bān nergisi ḳodı uyumaz leyl ü nehār
23. döşedi ferş-i zümürürd yine ferrāş-ı şabā
gül gibi seyre gelür d̄eyü o faḥr-ı ebrār
gül-i gül-zār-ı hüner ya‘ni nişānī beg anuḡ
gül gibi medḥin okur bencileyin var hezār
25. muşafā-ḥulḳ u ‘ömer-ḥaslet ü bū bekr-siyer
murtaẓā-meşreb ü ‘oşmān-ḥayā faḥr-ı kibār
ḥüsn ü ḥulḳ-ile bu iḥsānını görseydi anuḡ
ḥātem érüp ḳapusına olur-idi cerrār
27. gördi kūyında meger ḳaşr-ı zümürürd-fāmın
döndi reşk-ile ḳarār étmedi ḳarḥ-ı devvār
gül-i terden dökülen jāle degül étđi seḥer
bir ṭabaḳ ayağına lü’lü-i şehvār işār
29. yeridür ‘ilmine d̄ersem ben anuḡ baḥr-ı muḥīṭ
érmedi ḳa‘rına ḡavvāş-şıfat hīç efkār
‘arsa-i nazmda ḥusrevleri pā-māl eyler
tevsen-i fikre ḳaçan-kim ola devletle süvār

31. n'ola beş beyt-ile bursa şu'arā pençesini
hüsrev-i mülk-i suhendür o nizāmī-güftār
kıl kadar minnetini çekmeye miskün hergiz
şî'rinün haṭṭ-ı dîl-āvîzini görse 'aṭṭār
33. gülsitân-ı suhan içre o durur sa'dî-i vâḡt
şâhid-i nazmı anuḡ-çün görinür gül-ruḡsâr
bikr olan ma'nîyi besler vü şu resme ki anı
görse cân atup êde cânı nişârî îşâr
35. sübhâ-i nazm-ile neşrin êle alsa fuşahâ
êdeler şî'r-ile inşâ dèmege istiğfâr
gördi menşûr-ı haṭṭın varsa benefşe o şehün
boynunu egdi ṭurup karşına çâker-vâr
37. ne 'aceb ṭuṭî olur kilki o hıẓr-ı vâḡtuḡ
döküle âb-ı hayât açsa kaçan-kim minḡâr
şubḡ-dem gülşene vardum ki görem gül yüzini
bûlbûl-i nağme-serâ gördüm okurdu eş'âr
39. ḡonca dêrdüm dehenine eger êtse güftâr
benzedürdüm ruḡına olmasa gül hem-dem-i ḡâr
bir gece gülşene 'azm êtse ruḡı tâbından
lâle şahın-ı çemene yêr yêr olur meş'ale-dâr
41. ol gül-i nevresün aḡzı ḡaberin almaḡ-içün
ṭurmayup aḡzın arar ḡoncalaruḡ bād-ı bahâr
sünbûl-i bâḡ ḡurarsa n'ola ḡayret demidür
zûlfine kendüyi teşbîḡ ḡılır zûlf-i nigâr
43. kendüden geçse n'ola âb-ı revân ol gül-ruḡ
cilveye geldi ḡılır gülşene 'arz-ı dîdâr
zûlfînün sünbûl-i ter bendesidür ḡvâce-şîfat
çînden rūma ḡelür olsa n'ola 'anber-bâr
45. aḡzı esrârını iltür çemene bād-ı şabâ
gör ne reng-ile ḡılır ḡoncaya sırrın ızḡâr
'ömri olduḡça şehâ gül gibi vaşfuḡ 'ahdî
dêyemez binde birin söylese mânend-i hezâr
47. medḡînün gülşeninün bûlbûl-i ḡüyâsı-durur
ḡazrete ḡâlini 'arz êtse 'aceb mi her-bâr

gerçi tekrār olıcak söz ḥasen olmaz d̄erler
l̄ik medḥūñ ḥasen olur olur-ise tekrār

49. n'ola geḥ gelse gülistāna 'arūs-ı bikrī
eylemiş ḥār-ı elem pāyına anuñ efgār
bāḡbān-ı ḥemen-i ma'nī olursa yaraşur
bāḡ-ı vaşfunḡa olupdur ney-i kilki gül-bār
51. rūz u şeb zikrūñi tesbīḥ edinürse elyak
luṭf u iḥsānuñ-ile çün geḥinür leyl ü nehār
nev-bahār-ı ḥemen-ārā-y-ı cihān geldükçe
nitekim şāhid-i gül bāḡa kılr 'arz-ı 'izār
53. himmetūñ gülşeninūñ gülleri ola ḥurrem
rif'atūñ naḥli ola serv gibi sāye-güzār

2.

Mef'ūlū mefā'īlū mefā'īlū fe'ūlūn
Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. şevḡ-ile gelüp 'ālem-i imkāna ḡaranfūl
şem' ister ola meclis-i cānāna ḡaranfūl
ister ki reyāḥīn gibi yaḡmā éde bāḡı
açdı başını girdi bu meydāna ḡaranfūl
3. geldükde hemān eyledi āfākı mu'attar
bilmem ne ḡodı ḡoḡḡa-i mercāna ḡaranfūl
geḥ-ile kılr şoḡbeti sulṭān-ı reyāḥīn
meş'al geṭürür şaḡn-ı gülistāna ḡaranfūl
5. bir kırmızı altūnı alup destine geldi
v̄ermek-mi diler bezme ḡarīfāne ḡaranfūl
mestāne olup gitse reyāḥīn n'ola şundı
her birisine bir iki peymāne ḡaranfūl
7. bir kırmızı yelken ḡeyünüp bir iki aḡ tel
şoḡdı başına yine levend-āne ḡaranfūl
bir köhne sifāl oldı felek şanma kevākib
ȳer ȳer bitürüpdür nece şāḡāne ḡaranfūl

² **Ḳaşıde ezān 'Ahdī-i Bağdādī.**

A.1: 167^a.

Bu kasidenin 17 beyti daha önce Sadeddin Nüzhet Ergun tarafından *Türk Şairleri*'nde yayımlanmıştır. Hasibe Mazıoğlu, "Ahd-i Bağdadi ve Şiirleri" makalesinde bu 17 beyti yeniden yayımlamıştır. Zülfü Güler, daha önce yayımlandığı gerekçesiyle "Ahd-i Bağdadi'nin Yayımlanmamış Şiirleri II" makalesine bu şiiri almamıştır. Kaside aslında 38 beyit olup tarafımızca tamamı yayımlanmıştır.

9. tenhāda n'ola 'arızına ġāze sürinse
ālīyle diler öyküne hūbāna қaranfūl
güyā ki şehīd-i müje-i lāle-ruḥāndur
yerden çıқа geldi bulaşup қana қaranfūl
11. dürc-i zerrīn açdı kızılı çıқdı çemende
ilense erince n'ola yārāna қaranfūl
başına yaқar od қılır yaқasını çāk
düşmiş şanaşın āteş-i hırmāna қaranfūl
13. tāb-ı teb-ile benzi kızarsa 'aceb olmaz
müştakdur ol ġonca-i ḥandāna қaranfūl
el üzre tutar mül gibi herkes anı benzer
hem-rengdür ol la'l-i dür-feşāna қaranfūl
15. dāğ-ile ser-ā-ser tenini göz göz edüpdür
āyīne şunar ol meh-i tābāna қaranfūl
bir bağlamalı āteşi divāneye benzer
uzatdı dilin şem'-i şebistāna қaranfūl
17. ta'vīz gibi başda götürse n'ola herkes
teşbīh olur mühr-i süleymāna қaranfūl
bir deste laṭīf al varaқlar götürüpdür
şunmak diler ol şāh-ı suḥandāna қaranfūl
19. kilk-i ney-ile sürḥ devātın ele aldı
ḥālını diler yaza o sulṭāna қaranfūl
gül-zār-ı hüner fikrī beg ol serv-i leṭāfet
vaşfın okıdur dēr murğ-ı hoş elḥāna қaranfūl
21. ḥıdmetde meh ü mihr қulunıdur gece gündüz
tutmuş eline her biri bir dāne қaranfūl
қан tutdı gözin gerd-i rehün çekmege çeşme
bir mīl tutar başda ḥakīmāne қaranfūl
23. teşbīh қılır bir bergini қаşuḡ gibi māha
uğrarsa n'ola ḥaңcer-i bürrāna қaranfūl
bulmadı senün naẓm-ı dürer-bāruḡa benzer
şol denlü naẓar etdi gülsitāna қaranfūl
25. kendin siperin қubbesine benzedeliden
ta'n eyledi ḥurşīd-i dıraḥşāna қaranfūl

- destine gedā gibi alup kâse vü cūyın(?)
 kapuḡda diler kim ère iḥsāna ḡaranfūl
27. āb-ı keremūnden ger ola neşv ü nemāsı
 gül gibi vère ziyneti bustāna ḡaranfūl
 üsküf başına gèydi èle aldı ‘aşāsın
 benzerse kapuḡda n’ola derbāna ḡaranfūl
29. sen pādişeh-i luṭfa meger oldı muḡārin
 araladı gül-zārı nerīmāna ḡaranfūl
 bir tāze ḡazel bülbül okurdu çemen içre
 gül gibi ḡulaḡ ṭutdı ol eḡāna ḡaranfūl
31. geldükde bu reng-ile gülistāna ḡaranfūl
 biḡ dürlü şafā vèrdi dil ü cāna ḡaranfūl
 bāzāra gelüp ḡul gibi şatıldıḡı bu kim
 ister ère sen yūsuf-ı ken‘āna ḡaranfūl
33. la‘l-i lebūne benzeyeli ḡopdı kıymet
 ḡalḡ içre igen la‘l-i dūr-bedeḡşāna ḡaranfūl
 şevḡ-i mey-i la‘lünle yūkin ṭutmuş ezelde
 gezse n’ola bir cām-ile mestāne ḡaranfūl
35. şem‘-i ruḡuḡa benzeyeli kıpkızıl oldı
 ḡorḡum bu ki nāgeh ṭutuşup yana ḡaranfūl
 luṭf u keremūn özleyüp eş‘ār-ile ‘ahdī
 şunsa n’ola sen şāḡib-i ‘irfāna ḡaranfūl
37. ḡaḡdan umaram gül gibi bu reng-i ḡoş ile
 vèrdükçe şafā meclis-i yārāna ḡaranfūl
 kāşāne-i iḡbālūn olan gülle müzeyyen
 ne denḡlü gelüp gide bu devrāna ḡaranfūl

3.

Fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn
 Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. bāḡa geldi yine bir serv-i ḡıramān-ı kerem
 kim kefidür çemen-ārā-yı gülistān-ı kerem
 deheninden ḡaberi var dèyü ḡonca başına
 jāleden aḡçe aşar ebr-i dūr-efşān-ı kerem

³. A.1: 148b-149a.

3. hāk-i pāyine gözin dikse n'ola nergis-i bāğ
kim ğubār-ı rehidür sürme-i a'yân-ı kerem
sebze-zār-ı dil-i miḥnet-zede olmaz ḥurrem
dem-be-dem yağmaz-ise ebr-i firāvān-ı kerem
5. bir güher kân-ı sehā ma'dinidür 'izzet-ile
faḥr eder pāyine yüz sürmege ḥākān-ı kerem
'asker-i cūd u sehā-y-ile cihān tutdı
yok-durur ancılayın bir şeh-i meydān-ı kerem
7. eder āzādeleri cūd u keremle bende
yaraşur söylenür-ise aḡa sultān-ı kerem
kimdür ol gülşen-i iḥsān u kerem ki anuḡ
gül gibi medḥin oḡur bülbul-i destān-ı kerem
9. kıble-i ehl-i şafā ka'be-i aşḡāb-ı du'ā
cūd u iḥsān ḥareminde odur erkān-ı kerem
bānī-i ka'be gibi ismi-durur ibrahīm
maḥlasın etse ḥarīmī n'ola ol kân-ı kerem
11. ḥarem-i ḥürmetini n'ola dolansa herkes
ka'bedür bāb-ı 'alāsı eli ḥannān-ı kerem
kevkeb-i burc-ı şerefdür meh-i evc-i şevket
maṭla'-ı şubḥ-ı şafā şems-i dür-efşān-ı kerem
13. şıdk(?) keffini mesken edinüpdür dür-i cūd
ebr-i iḥsānı ile yağalı nisān-ı kerem
per-i tāvūs gibi zeyn ola[lı] bostān-ı sehā
her kaçan göstere ol nāz-ile cevlān-ı kerem
15. görelı luṭfını kul oldu cihān ḥalkı kamu
anuḡ-içün aḡa dērler şeh-i şāḥān-ı kerem
luṭfına maḡzar olan pāyine yüz sürmek umar
olsa güstāḡ 'aceb olmaya miḥmān-ı kerem
17. vaḡt-i iḥsān u kerem ḥātemi aḡmaḡ ne revā
ki kef-i cūdı-durur ḥātem-i devrān-ı kerem
gördi buḡl anuḡ erişür fuḡarāya zıllı
ser-be-ser 'ālemi ġarḡ etdi o tūfān-ı kerem
19. dil ü cān gülşen[i] içre bitürür naḡl-i murād
çünkü ol ebr-i 'atā yağdura bārān-ı kerem

- mürde-dil zinde olursa kademinde demidür
sayesi hıızr u rehi çeşme-i hayvân-ı kerem
21. maṭla‘-ı vaşfını ol tâze gülün işideli
bülbül-i gülşen-i cûd oldı ğazel-hvân-ı kerem
ëy ṭapun ka‘be kapun çöllere ḥannân-ı kerem
zâṭun olursa n’ola ‘  leme menn  n-ı kerem
23. cennet-  s   ḥarem  nde y  rid  r ger d  rsem
kemter  n bendeyi derg  hu  a ğilm  n-ı kerem
  eyn olur dil kerem  nle seni c  n y  r-ı ḥud  
eyledi g  l  n-i c  da g  l-i ḥand  n-ı kerem
25. bezmde s  ġar-ı zer lu  f-ile devr   td  rsen
kef-i i  s  n  n olur me  ‘ale-gerd  n-ı kerem
dil-i b  m  r bulur   ı  ḥat[i]   lmezz da  ı h   
dest-i lu  fun  n   r  rse a  a derm  n-ı kerem
27. gel kadem rence k  lup bende  e i  s  n eyle
  y lebi ġonca boyı serv-i ḥur  m  n-ı kerem
  y se    -p    e bu denl   keremi sende görüp
zinh  r eyler-idi olsa-idi c  n-ı kerem
29. d  men-i k  h-ı se     v   kerem  nde görinen
  sm  n berg güneş lülesi nu‘m  n-ı kerem
  erm etmez ni‘am  n hv  nına karşu gerd  n
r  z u   eb bir iki k  r    -ile a  ar hv  n-ı kerem
31. d  ḥil-i ḥayr olup a   bize i  s  n kapus  n
cennet  n c  y  n a  ar b  b  nı rı  dv  n-ı kerem
hv  n-ı lu  f-ile a  ırla k  nu  ı eyleme red
ekrem  ‘  ayf(?) düşdi c  n ser-i merd  n-ı kerem
33. g  m     aldın bir   le bir   le altun t  td  n
görinür iki ke    n g  zler   m  z  n-ı kerem
  y g  l-i g  l  n-i in‘am ke    n bir g  ld  r
z  b    z  net bulur anın ile eyv  n-ı kerem
35. g  l gibi med    n   derse n’ola erb  b-ı su  en
oldı ba  ġd  d k  d  mun  da g  list  n-ı kerem
ḥ       ma      s deg  ld  r senün anca   lu  fun
herkese ‘  m-durur   ofra-i i  s  n-ı kerem

37. tok  der halkı kamu  ofra-i i s nunda
ni‘am-ı c du -ile  b-ı se   n n-ı kerem
ma dem nde n’ola  almı sa(?) dil-i  ft de
fa r b m rına c du  yine lu m n-ı kerem
39. t b-ı h r  d-ı rev n g y ola meyd nunda
her  a an-kim alasın dest ne  evg n-ı kerem
binde bir ötmeye binde birini  er    bey n
günde yüz bin yaza ger defter   d v n-ı kerem
41. gün gibi r yu ı g stersen ey  mihr-i m n r
görinür burc-ı  erefde meh-i t b n-ı kerem
d yim  bende-nev z ol ola  adr n   l 
 azret ne ne rev  söylemek  y k n-ı kerem
43. ‘ahdiyi beyt-i  azende  oma ya‘  b-şıfat
mer amet va tid r  y y suf-ı ken‘ n-ı kerem
na l-i  add ne  az n örmeye çağdan dilerem
verd-i ru s r n-ile zeyn ola bost n-ı kerem

4.

F ‘il t n f ‘il t n f ‘il t n f ‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1.  il‘at-ı köhne-bah r-ile bezendi g lsit n
nev-bah ra  ayli  y k ndi yine fa l-ı  az n
 a ı dur her c nibe evr  ı s r n g l sen n
 anki olmuşdur  ab  bir ejder-i  te -fe  n
3. dökdi b d-ı mihric n e   r-ı b  n bergini
benzer ol  arr fa kim zer  or d k na b -ker n
 ıfl-ı e   r  bulup yollarda  oyd  c mesin
reh-zen-i b d-ı  az n hiç v r[me]di a a em n
5. uçurur e   rdan  urd u b z rg evr  ı b d
 anki  umr  be  esiyle  tdi terk-i   iy n
  n nih l-i rez gelüp aldı  le zerr n siper
 an er-i   n-r zin  tdi b d y r y r zer-ni  n

4.  a  de-i ‘Ahd  ibn-i  ems -i Ba d d .

A.1: 15^b-16^a.

Zülfü Güler, “Ahd  ve G l n-i  uara Bibliyogafyası ve Yayınlanmamış  iirleri”, *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 6, S. 1-2, Elazığ 1994, s. 107-119.

7. cūylar berg-i ḥazān ile muraşşa‘ bir kemer
ister ol servün miyānına tolaşmak bī-gümān
yığdı gül-zāra ḥazān vālā-yı āl u zerdini
eyledi ‘arz-ı tecemmül ḥ^vāce-i āḥir-zamān
9. şarşar-ı bād-ı fenā vērđi kıyāmetden ḥaber
oldı lerzān devḥalar düşdi kevākib yere şan
her yaña rengīn ḵumāş döşedi ferrāş-ı bād
gülşene seyrāna geldi ol emīr-i kāmṛān
11. şāh-ı meydān-ı belāḡat ol nişānī beg k'anuñ
yazılur dīvānına tuḡrā-yı sulṭānī nişān
ma‘rifet deryāsınuñ bir gevher-i nā-yābıdur
kim olupdur üç dil-ile nazmı meşhūr-ı cihān
13. görse ger ḥüsn-i edāsını lisān-ı tāzīde
āferīn aḥsent dērđi şi‘rine ḥassān revān
tıfl-ı nazm-ı pāki ger düşse ‘acem vādīsine
kuḥl edinür ḥāk-i rāhını kemāl-ı ısfahān
15. ṭab‘-ı pāki ol büti türki eger vaşf eylese
zevk-i şi‘riyle olur rūḥ-ı revānı şādmān
bende-i fermān-peżīr olurdı dem-beste ḵalup
şīt-ı inşāsın işitseydi cihānda münşiyān
17. n’ola dērsem ḵalbine āyīne-i ‘ālem-nümā
ḵande bir rāz-ı nihān olsa olur aña ‘ıyān
cūd-ı feyz-i fikreti mā-fevḵ-ı ḥadd-i i‘tibār
fażl-ı zātı māverā-yı iktidār-ı ins ü cān
19. feyz gül-zārında ḵaddi sāye-perver naḥl-i ter
feyz deryāsında bir pākīze cevherdür o cān
heft aḥter kim ḵazā emrin edā etmek için
nāḵa gibi vādī-i ḥikmetde olmuşlar devān
21. menzil-i maḵşūda her gün erişürlerse n’ola
ol ḵazā-y-ile ḵader fermāna vērmişler ‘inān
ṭurmadın dērler ki biz bī-kāruz emr ü nehyden
vālī oldur andadur tedbīr anuñdur söz hemān
23. bu ne ḥikmetdür dem-ā-dem zer-nişānlu ḥançeri
luṭf u ḵahr-ile şunar aḥbāba gül a‘dāya ḵan

- şîrini berg-i Һazān üzre gülistān yazmağa
zer varaklar Һall olur aḡa Һalem serv-i revān
25. sāğarın zerrīn Һadeḡ ēlden düşürmez her zamān
zevḡuḡ artsun dēyü aḡa zer feṣān eyler Һazān
sāḡiyā götür ayağı sürḡ u sebz evrāk-ile
kūh deṣt oldı miṣāl-i ṣaḡn-ı bāḡ u būsītān
27. bāḡda ayva alupdur eḡnine sincābī kürk
ṣiddet-i sermādan aḡa ērmesün dēyü ziyān
gördi yāḡūt-ı müferriḡ la‘lūḡi ḡayrān olup
gölmeden ḡālī degöldür piste açmışdur dehān
29. aldı atlasla Һatīfe eḡnine nar u turuḡ
ḡullaruḡ gibi ḡelürler ḡıdmete ḡeldükde ḡvān
ravza-i kūyuḡda ṣāḡā servler bendeḡ gibi
ḡıdmete bēl baḡlamış ḡarṣuḡda dāmen-der-miyān
31. tīḡ-ı ḡaḡruḡdan ‘adū berg-i Һazān-dīde gibi
ditreyüp yūzi ṣarardı ḡalmadı beḡzinde ḡan
rūma iḡsānuḡ ḡetürmişdür ‘acemden ‘ahdīyi
yoksa ol āvāre neylerdi ēdüp bunda mekān
33. ebr-i iḡsānuḡdan alur yaz u ḡış neṣv ü nemā
zıkr-i ḡayruḡ n’ola dāyim eylese vird-i zebān
var ümīdim kim hemīṣe bāḡ-ı ‘ālemde ṣeḡā
ola iḡsānuḡ dıraḡtı tāze ḡün naḡl-ı cinān
35. düşmenüḡ bād-ı muḡālifden Һazān bergi gibi
yerlere düşsün hemīṣe ḡvār u zār u nā-tüvān

5.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. neṣāre eyle ki ol ṣāni‘-i bahār u Һazān
Һazānı eyledi peydā bahārı ētdi nihān
bahāra pīr-i Һazān dēseler ‘aceb olmaz
ḡelüp bahārdan ēl aldı ṣimdi bād-ı Һazān
3. Һazān zamānına dērlerse n’ola köhne bahār
ḡörindi berg-i Һazānla ḡemen bahāristan

5. Naṣīre-i ez ān ‘Ahdī der vaṣf-ı Keṣfī Çelebi bahār u Һazān iltizām ṣode.
A.1: 148^a-148^b.

- hazāna neçe bahār étmesün müdürāyı
bahārı bād-ı hazān esdi eyledi lerzān
5. bahāra bād-ı hazān étdügi figānı hezār
görüþ bahār u hazānı derūndan étdi figān
hemān rumūz-ı bahār u hazānı fehm étsün
bahārı ‘ömr hazānın bilem dēyen insān
7. bahār-ı şab‘uma faşl-ı hazānda bu maşla‘
gelince oldu hazāna bahār-ı dil-i řandān
hazān egerçi bahārı gelüp éder tālān
bahārı gör ki hazāna vērür řayāt-ı revān
9. bahāra gerçi hazāndan érür belā vü sitem
hazānı eyledi gülşen bahār érince hemān
bahār birle hazānı řafā şanur cāhil
řafā vü zevķ-i bahārı hazān bilür ‘irfān
11. bahār mevsimi neyler hazān gelüp çemene
hazān-ile ne revādur bahār ola ‘ayān
bahār-ı cūda yapıř řo řama‘ hazānını tā
bahār-ı zāta hazāndan ériřmeye noķřān
13. görüp berehne hazāndan bahār eřcārı
bahārī raşt gēyürdi hazāna çün sulřān
hazān zamānı bahār řudūm-ile bir řāh
bahār étdi hazānsız bu kişveri el-ān
15. bahār-ı ‘adl ü ‘adālet ki yok hazānı meger
éde bahār-ı ‘adūyı hazān ile yeksān
hüner bahārı hazān zībi keřfī beg k’anuş
bahār-ı şab‘ına vērmez hazān-ı şaşm ziyān
17. bahār faşlı hazān sırrın anşlamışdur kim
bahār-ı ‘ömrü hazāndan řalāř éder el-ān/her ān
lařīf zātı hazānsız bahārdur ki anuş
bahār-ı keffi hazān gibi étdi zereřřān
19. bahār-ı hüsn-ile gelse hazāna seyr-içün
bedel bahāra olurdu hazān-ı ğam bārān
hazān-ı şaştı-ile nev-bahār-ı ruřsārın
gören bahār u hazānı nēder olup nigerān

21. bahār-ı şî'ri anuñ bî-ḥazān gülsitāndur
bahār olsa ḥazān-ı seyrin istemez yārān
bahār gerçi ḥazānsız degül zarar vèrmez
bahār-ı nazmına daḥl-i ḥazān [...] 'ayān
23. gül-i seḥāsı-durur bā'ış-i ḥazān u bahār
bahār-ı ṭab'-ı ḥazān vaşfın ètmesün-mi beyān
bahār-ı luṭfı nesîmi ḥazāna érse eger
ḥazānı görmeye aşlā bahār-ı 'ālem-i cān
25. ḥazān-ı ḳahrı erişse bahār-ı dehre anuñ
bahār bulmaya hergiz ḥazān elinden emān
bu maṭla'-ile bahār u ḥazānı zıkr edicek
bahār-ı nazmuma érmez ḥazān-ı bî-pāyān
27. bahār-ı 'ömrüñe kār eylemezse n'ola ḥazān
kerem bahārını ètmez ḥazān-ı buḥl ḥazān
bahār-ı ḥüsnüñ-ile bu ḥazān ḥaṭuñ-içün
bahār-ı ṭab'-ı süḥen-sencdür ḥazāna nişān
29. bahār-ı devr-i ḥazān faşlı 'ıyş-ıçün oldı
bahār cāmını nüş èt ḥazānda ol ḥayrān
ḥazān-ı ḥaṭtı bahār-ı ruḥa yanaşdurma
ḳabül eder mi ḥazānı bahār-ı bâğ-ı cinān
31. şaḳın bahār metā'ın fiten ḥazānından
bahār-ı 'ömrüñe èrmeye serv gibi ḥazān
bahār-ı 'ālem-i ma'nā nèce ḥazān bulsun
bahār-ı ḥüsnüñe vèrmez ḥalel ḥazān-ı zamān
33. ḥazānda yaprağa yazsam bahār-ı evşāfuñ
ḥazāna zīnet erişür bahāra tāze revān
nèce bahār u ḥazān gelse dehre binde birin
bahār-ı vaşfuñ edā ètmeye ḥazān-ı zebān
35. bahār-ı ṭab'uma 'ahdī ḥazān deminde bu vaşf
gelince buldı ḥazāndan bahār-ı ḳalb emān
bahār faşlı ḥazān gibi zerd ü ḥaste-dilem
ḥazān-ı ḡamda ḳoma ḳıl bahār-ile dermān
37. bahār-ı cānı ḥazāndan ḥalās edüp ergür
bahār-ı luṭfa ki yokdur ḥazāndan anda gümān

- hazān-ı derd ü miḥen érmedi bahāra meger
bahār-ı vaşl éde ref^ç-i hazān-ı pür hicrān
39. hazān-ı faḵr bahār-ı ḥayāta érdi meger
ola bahār-ı keremden hazān-ı ḥüzn nihān
yakın zamānda bahārı hazāna rükeş éden
hazānı devr éde senden bahār-ı luṭfa kırān
41. bahār-ı tab^ç-ı laṭīfün hazāna olmasa yār
bahār birle hazān eyledikçe seyr-i cihān
bahār-ı devletünı eyleye hazāndan dūr
bahārı bād-ı hazāna ḵarīn éden sübhān

6.

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün
Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. ilāhī dā'imā 'ayş u ṭarabla
ola sıḥḥat serīri üzre sultān
ki devrinde nesīm-i luṭfı ile
olupdur gül gibi 'ālem gülistān
3. taḥt-gāh-ı zamānede oldı
dest-i cūd u keremle bī-hemtā
ol-durur dehre sā'ī vü bānī
ḥalledellāhu mülkehū ebedā

7.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. nūr-ı yezdān ḵurretü'l-'ayn-ı süleymān-ı zamān
ḥazret-i sultān selīm a'nī şeh-i şehzādegān
aḥter-i burc-i sa'ādet āsumān-ı mülk ü dīn
āfitāb-ı evc-i 'izzet māh-ı keyvān-āsumān
3. cūd-ı feyz-i fikreti mā-fevḵ-ı ḥadd-i i'tibār
'adl ü dādı mā-verā-yı iḵtidār-ı ins ü cān

^{6.} **Ḳanūnī Hakkında.**

Süleyman Solmaz, *Ahdi ve Gülşen-i Şuara'sı* (İnceleme-Metin), Kültür Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2018, s. 38-39.

^{4.} *ḥalledellāhu mülkehū ebedā*: Allah mülkünü daim kılsın.

^{7.} **Şehzāde Selīm'e Övgü.**

Süleyman Solmaz, *a.g.e.*, s. 41.

fevz gül-zārında addi sāye-perver nal-i ter
feyz deryāsında bir pākīze cevherdür o cān

5. rūma isānu getürmidūr ‘acemden ‘ahdīyi
yohsa ol āvāre n’eylerdi ēdūp bunda mekān

8.

Fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. yēridūr nām-ı erīfi ebt olursa sür ile
yazılır ‘ādet durur altunla eker ser-suan
nam-ı pākinū gören af af suurın dēdi kim
mülk-i namı tūtmaa çekmi durur leker suan
3. tab‘-ı pāki her aan eve gelūp dērse azel
aa pey-revlik ēdūp erbāb-ı dil söyler suan
pādiāh-ı ‘adl-perversin anu-ūn usrevā
her kii bildürmee ālın saa yaza suan
5. nam-ı devletde ola ism-i erīfū āh-beyt
nitekim nam ile vērūr ‘āleme zīver suan

9.

Mef‘ulū Fā‘ilātū Mefā‘ilū Fā‘ilūn
Muzāri‘ - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. bu bar-ı bī-kerān ki le‘āli-ile pürdür
her beyti oldu gevhher-i tāc-ı sikenderī
dāline ā-ı sidre n’ola egse baını
rif‘atle oldu ravzada tūbā berāberi
3. yāsına n’ola zevrak-ı ümmīddūr dēsem
mamūnı oldu bar-ı necātū ū lengeri
yēr ētse vāvına n’ola gönlüm visāl umup
ūn e cihetle eyledi ‘uāa yāverī
5. ūnkim nihāl-i āmet-i avrādur ol elif
bā-ı ümīdū olsa n’ola sāye-güsteri
nūnı ki oldu mazen-i genc-i nihān-ı ‘ı
‘ahdī nuatdur anda ma‘ānī cevāhiri

^{8.} ehzāde Selīm’in airlii Hakkında Övgü.

Süleyman Solmaz, *a.g.e.*, s. 45., AB: 502-503.

^{9.} Mehmed Paa (Ümīdī)’ye Övgü.

Süleyman Solmaz, *a.g.e.*, s. 54.

10.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / - + -

1. muştafa-ḥulḳ u 'ömer-ḥaşlet ü bû-bekr-sîret
murtaẓâ-meşreb ü oşmân-ḥayâ faḥr-i kibâr
ḥüsn-i ḥulḳ-ile bu iḥsânını görseydi anuḡ
ḥâtem êrüp ḳapusına olur idi cerrâr

11.

Fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + -

1. zübde-i erbâb-ı 'irfânsın bugün
ḥüsn-i ḥulḳuḡ gibidür ismüḡ güzel
'âdet üzre eylerem luṭfuḡ ümîd
'ahdiye iḥsân-durur resmüḡ güzel

^{10.} Nişânî (Nişâncı Celâlzâde Mustafa Çelebi) İçin.
Süleyman Solmaz, *a.g.e.*, s. 55.

^{11.} Ez ân 'Ahdî fi'l-bedîhe berây-ı Ḥasan Çelebi.
A.1: 188^a.

[MUSAMMATLAR]

[TERCİ'-BEND]

1.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'iliün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ -

-I-

1. fakr-ile 'āleme sultān olalı zār gönül
kayd-ı dünyā-ile ālūde olup olmadı kıl
3. şafha-i çehre-i zerdüme ciger kanı ile
gonca-i la'l-i lebün vaşfını yazdum ey gül
5. seni koyup kime hāl-i dil-i zārı dēyeyin
beni āşüfte vü dīvāne kılan ğayr degül
7. ğarażum la'l-i lebün zikri-durur 'ālemde
dem-be-dem anuñ-içün bu dil olur māyil-i mül
9. seni arayı gönül her yaña pervāz eyler
daldan dala konar şanma mişāl-i bülbül
11. bülbül oldumsa n'ola her güle māyil degülüm
saña kıl oldum ise her şehe kâyil degülüm

-II-

1. ey boyı serv-i sehî tâze gül-i ħandānum
luḡ édüp gül gibi gūş eyle benüm efgānum
3. sözlerüm sūzı cihānı n'ola sūzān etse
yaḡdı yandurdu beni dāğ-ı dil-i sūzānum
5. aġlarum ğayrı anup şanma senün yolunda
la'l ü mercān döşedi dīde-i ħün-efşānum
7. rişte-i 'ahdi-ile peymānını kesdüm ğayruñ
seg-i kuyunla dürüst olalıdan peymānum
9. bir senün gibi şehe bende-i fermān-ber iken
ne revādur ki dēyem her güzele sultānum
11. bülbül oldumsa n'ola her güle māyil degülüm
saña kıl oldum ise her şehe kâyil degülüm

-III-

1. 'āşık oldum yine sen serv-i sehî bālāya
nergisün fitne édüp şaldı beni ğavġāya
3. tatlu tatlu dil-ile diller alursan yēridür
şīr ü şekerle seni besledi şāhum dāye
5. sensin ol mihr-i cihān-tāb ki ruḡsāruñ ile
erdi yērden göge dek nūr-ile fer bedr aya
7. dāl tāt olalıdan 'aks-i na'ilçeñ başuma
ser-fürü eylemezem tāt-ı ser-i dārāya

1. A.1: 181^b.

9. āl-ile şaru gèyüp gerçi gezer èlden èle
aldanur şanma beni āl-i gül-i ra'nāya
11. bülbül oldumsa n'ola her güle māyil degülüm
saña kûl oldum ise her şehe kâyil degülüm

-IV-

1. saña teşbîh edemem mihr-i cihân-ārâyı
rûşen étmez dün ü gün sencileyin her cāyı
3. gül yüzün yādına kanlu gözümün kaṭreleri
lāle-zār eyledi kûh-ile bugün şahrâyı
5. bir senün gibi dūr-i pāki kinār eylemege
kaṭdı āhum biribirine yēdi deryâyı
7. derd ü gam her yaṇadan gönlüme üşdi
başuma étđi benüm ʔar geniş dünyâyı
9. pāyüñe sāye gibi mihr-i ruḥunla düşsem
ēy sehī serv-i revān baṇa dēme hercāyī
11. bülbül oldumsa n'ola her güle māyil degülüm
saña kûl oldum ise her şehe kâyil degülüm

-V-

1. yoluṇa vērmege cān n'ola édersem ikrār
bir senün gibi kanı dilber-i şīrīn-güftār
3. bād-ı āhum ḥaber-i ḳaddünjī gülşende dēdi
ḥayretinden dikelüp ʔurđı başın şaldı çenār
5. cān bulur mürdelerün zindelerün cansız olur
ḥışm-ile söze gelüp nāz-ile étseñ reftār
7. fūrḳatünđe n'ola gitmezse dilümden her dem
‘āşık-ı gam-zedeye hem-dem olur nāle-i zār
9. bakmazam ‘ahđī gibi yüzine günde biñ kez
gül gibi ‘arz-ı cemāl eylese her lāle-‘izār
11. bülbül oldumsa n'ola her güle māyil degülüm
sana kûl oldum ise her şehe kâyil degülüm

[MU‘AŞŞER]

2.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

-I-

1. sultān-ı dehr olup şı ki ṭabl u ‘alem çeker
fetḥ-i cihāna ‘asker u ḥayl u ḥaşem çeker
3. mülk-i diyārı ʔutmağa ceyş ü ḥadem çeker
bir gün olur ki defter-i ‘ömre ḳalem çeker

2. MK₅: 74^b-75^a, N.₁: 226^a-226^b, N.₂: 104^a-104^b.

-I-

2 1^b: ‘asker MK₅, N.₁: leşker N.₂.

3 1^c: ʔutmağa MK₅, N.₁: dutmağa N.₂.

5. genc ü kuşūr u taht-ı fenādan kadem çeker
āhır nefesde hasret ü renc ü nedem çeker
7. şol haṭ bozulmaz anı debīr-i kıdem çeker
‘ārif olan kişi ne içün hūzn ü ğam çeker
9. ‘ākıl ne şād olur cihānda ne ğam çeker
cāhil hemīşe şād olayın dēr elem çeker

-II-

1. bu tūmṭurāk u şevket u tāt u kabā nedür
bu ‘ucb u kibr u kayd u libās-ı fenā nedür
3. bu tāk u bu revāk u bu şadr u şafā nedür
bu şöhret ü bu mülk ü bu kaşr-ı fenā nedür
5. bu raht u baht u devlet ü ‘izz ü ğınā nedür
bir dem te’emmül it ki każāya rızā nedür
7. bir loğma nān içün ya bu derd ü ğınā nedür
fehm eyledünşe nükte-i *kalū belā* nedür
9. ‘ākıl ne şād olur cihānda ne ğam çeker
cāhil hemīşe şād olayın dēr elem çeker

-III-

1. bākī degül çü nefse māl u menāli қо
maḵsūmunı erişür saña ḥavf ü menāli қо
3. ğayrı kapuya el açup etme su’ālī қо
zūr ile bitmez iş yūri yanlış ḥayālī қо
5. dönmez murādum üzre dēyü kıl ü kālī қо
bu çarḥ-ı keş-nihād-ile baḥş u cidālī қо
7. şay hıçe gerdiş-i felegi infi’ālī қо
olur her olacaḵ yūri fikr ü ḥayālī қо
9. ‘ākıl ne şād olur cihānda ne ğam çeker
cāhil hemīşe şād olayın dēr elem çeker

-IV-

1. milk-i vücūd esāsı ki ezdād-ı çār ola
kılmadı inkār buña kim hūşyār ola
3. ‘ömr üzre evin dēme kim ber-ḵarār ola
şu üstine binā nēcesi üstüvār ola

8 1^b: ‘ārif olan kişi MK₅, N.₁: kāmīl olan kişi N.₂.
1^b: ne içün hūzn ü hemm çeker N.₁ : ne içün ya hūzn çeker N.₂ : ne içün hūzn ü ğam çeker MK₅.

10 1ⁱ: olayın MK₅, N.₁ : olayum N.₂.

-II-

3 2^c: bu tāk u bu revāk u bu şadr u şafā nedür MK₅, N.₁: bu tāk u rāk-ile u bu şadr u şafā nedür N.₂.
7 2^s: ya bu derd ü ğınā MK₅ : ya bu dürlü ‘anā N.₁ : ya bu derd ü ‘anā N.₂.

10 1ⁱ: olayın MK₅, N.₁ : olayum N.₂.

-III-

2 3^b: ḥavf ü melālī MK₅ : hūzn ü melālī N.₁, N.₂.

10 1ⁱ: olayın MK₅, N.₁ : olayum N.₂.

-IV-

2 4^b: inkār MK₅ : ittikā N.₁, N.₂.

4 4^d: şu üstine binā nēcesi MK₅ : şu üstine bināsı nēce N.₁, N.₂.

5. a'dāya müstenid ne kadar pāydār ola
bināyı mün'adim tūtalum üstüvār ola
7. kāh-ı fenā ki her ciheti hāk-sār ola
bu evde şād olan şonucı şerm-sār ola
9. 'ākıl ne şād olur bu cihānda ne ğam çeker
cāhil hemīşe şād olayın dēr elem çeker

-V-

1. deyr-i fenāda mā'il olan naķş u şūrete
gördükde tıpma her şanem u şūh u āfete
3. sevdā-yı hām ile nēce düşdün nedāmete
uşlanmadun mı yok mı nihāyet fazāhate
5. 'ahdī ērem dēyü dün ü gün bāğ-ı vuşlata
tūl-ı emelde 'ömrün ērişdi nihāyete
7. nefşün hevāsınun şonı degmez nedāmete
maķşūda ērmedi dēyü düşme nedāmete
9. 'ākıl ne şād olur bu cihānda ne ğam çeker
cāhil hemīşe şād olayın dēr elem çeker

[TAHMİSLER]

3.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün
Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

-I-

1. ēy ğonce-dehen eyleme nā-dān-ile şoĥbet
hār eylesün sen gül-i hāndān-ile şoĥbet
3. ben bende muĥāl eylemek ol hān-ile şoĥbet
dil gerçi diler eylemek ol hān-ile şoĥbet
5. eyler mi gedā degmede sulţān-ile şoĥbet

-II-

1. ētmez eşer ol yāre nēdem āh-ı seĥer-ġāh
anun dil-i sengīnine inşāf vère allāh

5 4e: müstenid MK₅, N.₁ : istinād N.₂.

7 4g: kāh-ı fenā ki MK₅, N.₁: bir hey'etün ki N.₂.

10 1i: olayın MK₅, N.₁ : olayum N.₂.

-V-

3 5c: nedāmete MK₅, N.₁ : mezellete N.₂.

5 5e: dēyü MK₅, N.₁ : dēyüp N.₂.

7 5g: nefşün hevāsınun şonı MK₅, N.₁ : bu nefş hevāsınun şonı N.₂.

8 5h: ērmedüm MK₅, N.₂ : ērmedi N.₁.

10 1i: olayın MK₅, N.₁ : olayum N.₂.

3 T.₁: 78^a.

Tahmīs-i 'Ahdī li-ġazel-i 'İlmī. : Tahmis edilen gazel, İlmī Dīvānı'nda yer almamaktadır.

Ahmet Çolak, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār (Vr. 1^b-80^a) (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 383-384.

3. ğam-ġin dilümi rüşen édüp luţf-ile ol mäh
iletse n'ola bezmine ben bendesin ol şāh
5. bir mūr-ı za'îf étđi süleymān-ile şöhet

-III-

1. oldı çü cefā şöhetine yār muvāzıb
cevri 'adede yazmaya néce muhāsib
3. zāhid saña vildān ü baña ne münāsib
yār ile olan cennet-i kūyında muşāhib
5. şöfi dilemez hūrī vü ġilmān-ile şöhet

-IV-

1. terk eyleye ger 'aşıkını yār ne müşkil
her şeb edinüp hāne-i düşmenleri menzil
3. fūrkat şebiniñ eremedün şubhına ey dil
rüşen bu şafālar süre ġün doğmasa biñ yıl
5. bir gece kılan ol [meh-i] tābān-ile şöhet

-V-

1. şād olmadı ġönlüm geleli dār-ı fenāya
maẖhar düşüp ol şāh-ı cihāndan çü cefāya
3. 'ahdīye vefā eyle maḥalldür çü 'aṭāya
cem' oldı yine ġuşsa vü ġam bezm-i belāya
5. 'ilmī edelüm gel berü yārān-ile şöhet

4.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

-I-

1. bu cihānuñ kāl ü kılin ey ġöñül ġavġā gözet
işbu keşret 'āleminde kıl hāzer tenhā gözet
3. hem özün her zerre-i nā-çizden ednā gözet
kendü miḡdāruñdan ey dil herkesi a'lā gözet
5. zerreyi mihr-i münevver kaçreyi deryā gözet

-II-

1. gel bu fānī 'āleme kılgıl ferāġatle nāzar
her ne şey'e nāzır olsañ kıl firāsetle nāzar
3. pāk-bāz ol hıç kese etme ihānetle nāzar
'ākılı-isen kimseye kıлма ḥaḡāretle nāzar
5. sırçayı gevher bil ey dil serçeyi 'anḡā gözet

⁴ T.1: 77^a.

Tahmīs-i 'Ahdī li-ġazel-i Fevrī.

Ahmet Çolak, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār* (Vr. 1^b-80^a) (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 377-378.

-III-

1. cehd edüp 'âlemde kesb-i ma'rifet kıl ey gönül
düş diyâr-ı 'ışka terk-i memleket kıl ey gönül
3. kande kim görseñ zebûna merhamet kıl ey gönül
meskenün sa'y ile kûy-ı meskenet kıl ey gönül
5. merteben eflâkden biñ mertebe a'lâ gözet

-IV-

1. etme ednâya [nazar] her şahsa nâ-dân anlayup
kıl nazar her nâ-tevân-ı dehre sultân anlayup
3. kendözün [h]ör u hâķır [ü] hâke yek-sân anlayup
merd isen merdâne baķ mûra süleymân anlayup
5. 'ârif-isen her gedâ-yı bî-kesi dârâ gözet

-V-

1. 'âķıl olan kimse anlar 'âlemi künc-i fenâ
ya nesine yetmeye örtü döşek bir bûriyâ
3. ħusrev-i nazm-ı cihân-ârâ demişdür 'ahdiyyâ
'ışk içinde genc-i lâ-yefnâ dilerseñ fevriyâ
5. her neye olsa kanâ'at eyle istignâ gözet

5.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

-I-

1. şehâ ħunî gözünde kasd-ı cân-içün şecâ'at var
leb-i lâ'lünde kanım dökmege remz ü işâret var
3. efendim gözlerüm segrür yine ħayra beşâret var
yoluñda cân vèrem gibi derûnumda 'alâmet var
5. şehîd-i tîğ-ı 'ışk olmağa gönlümde şehâdet var

-II-

1. olaldan iltizâmum derd-i 'ışkuñ kenzi ey ħunî
edâ mümkün degül ħarc etse eşküm mâl-i kârûnı
3. yeter çâħ-ı zenaĥdânunda ħabs eyle bu medyûnı
beni gel öldürüp kırtar belâdan çünkü ey ħunî
5. ne sende merhamet şefkat ne bende şabra tākāt var

-III-

1. murâduñ cân ise cânâ kuluñda yok-durur îbâ
kesersen başumı tîğunla yüz döndürmezem kat'â
3. ne denlü ħayf edersen ħayre ħâlim ağlamam ħâşâ
efendim pâdişâhum ben kime varup edem şekvâ
5. baña çok cevır ü zûlm etdün saña senden şikâyet var

5. S.3: 280a.

Taĥmîs-i 'Aĥdî ħazel-i Fuzûlî. : Fuzûlî: *Dîvân* : G. CVIII.

-IV-

1. vèrelden cān meşāmına senün sevdā-yı zülfün bū
çeküp dil şām-ı fūrkatde nêçe yıllar ğam u kayġu
3. çü toġdı şubh-veş mihr-i cemālün çeşmüme karşı
döküldi gözlerüm yaşı nazār kılmadun ey meh-rū
5. düşüpdür yıldızum benzer sitāremde nuḥūset var

-V-

1. içersen cür‘asın ‘ahdī cihāna pādīşāh eyler
cem ü keyḥusrev olsañ birbirine mübtelā eyler(?)
3. demiş ol kim cihānı mihr-i nazmı pūr-ziyā eyler
gedāyı ‘āleme sulṭān sulṭānı gedā eyler
5. şarāb-ı ‘ışk-ı dilberde **fuzūlī** özge ḥālet var

6.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

-I-

1. enīsüm deşt-i sevdā içre kalb-i bī-mecālüm var
karīn ü hem-demüm bir iki vaḥşī [hem] ğazālüm var
3. beşer nev‘inden el çekdüm ne kimseyle maḳālüm var
bugün mecnūn-ı ‘ışkam devr elinden bir melālüm var
5. yürürem vādi-i miḥnetde bilmem kim ne ḥālüm var

-II-

1. şanur dil her bir evrāķını her bir derde merhemdür
ġalaṭ eyler her ezhārı anuñ bir cām-ı pūr-semdür
3. egerçi sāyesinde hoş geçer dil şād u ḥurremdür
belādur şāḥ-sār-ı berg ü bārı miḥnet ü ğamdur
5. dıraḥt-ı ‘ışk dērler bāġ-ı dilde bir nihālüm var

-III-

1. eger loķmān olursa ‘ilm ü ḥikmetde kamu ‘ālem
‘ilācumda benüm ‘āciz ḳalalar bulmayup merhem
3. devā senden olur bu mürde cisme ey mesīḥā-dem
cevābın vèremez müfti-i ‘ālem ey mesīḥā-dem
5. kitāb-ı ‘ilm-i iḥyāda lebünden bir su‘ālüm var

-IV-

1. bizüm maḥşülümüz rüsvāyılıkdur kār-ı ‘ışk içre
olaldan mest ü şeydā ḥāne-i ḥammār-ı ‘ışk içre
3. şoyundum terk edüp tāt ü libāsı ‘ār-ı ‘ışk içre

6. T.1: 78^b.

Taḥmīs-i ‘Ahdī li-ġazel-i Raḥmī. : Raḥmī : *Dīvān* : G. 57.

Ahmet Çolak, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmū‘a-i Eş‘ār (Vr. 1^b-80^a) (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 386-387.

- gedā-yı kūy-yi yārem cerr içün bāzār-ı ‘ışk içre
5. şikest olmuş elümde kāse-i serden sifālüm var

-V-

1. yanıkdur ‘ahdiyā bağrum ‘aceb mi sūz-nāk olsam
yüzüm dönsün dönersem tığ-ı ğamla sīne-çāk olsam
3. eger kim dilberā şemşīr-i ‘ışkuñla helāk olsam
belādan ğam yemezdüm ‘arşa-i ‘ışkuñda hāk olsam
5. dēseñ rahmī gibi bir ‘aşıq-ı şūrīde-ḥālüm var

7.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

-I-

1. cihānda ḥaşılum ‘iṣyānla ancaḳ vebālüm var
tehī-dest [em] fenā mülkinden āḥir irtihālüm var
3. şükür emr-i ḥudā-yı bī-mişāle imtiṣālüm var
ḡanīdūr ‘ışk-ile göñlüm ne mālüm ne menālüm var
5. ne vaşl-ı yāre ḥandānam ne hicrāndan melālüm var

-II-

1. ‘amīd-i ‘ışk olaldan künc-i ğamda ḳalb-i vīrānum
kimesnem yok baña ağlar ve illā çeşm-i giryānum
3. ‘ilāc étme baña luṭf ét ṭabībā aṇma dermānum
ne şaḡ olmaḳ murādumdur ne ölmekden ḳaçar cānum
5. cihānda ḥaste-i ‘ışk olalı bir ḥōşça-ḥālüm var

-III-

1. baña birdür ‘anā vü derd ü hecr ü vuşlat-ı cānān
muḥaşşal cümleden el çekmişem ‘indümde hep yek-sān
3. ḳatumda bir-durur künc-i fenā ile der-i sultān
ne meyl-i külbe-i aḥzān ne seyr-i şoḥbet-i yārān
5. ne ṭa‘n-ı zāhid-i nā-dān ne ceng ne cidālüm var

-IV-

1. meger cām-ı ezel mest eyledi bu rūḥ-ı ğam-nāki
derūnum ḥāline eyler delālet sīnemün çāki
3. şu deñlü vālihem teşḥīş étmem arz u eflāki
ben ol ḥayrān-ı ‘ışkum kim yitürdüm ‘aḳl u idrāki
5. ne ‘ālemden ḥaber-dārum ne kendümdeñ ḥayālüm var

-V-

1. yūri dehr-i denīden ‘ahdiyā ḳaṭ‘ eyle eşvāḳı

7. T.1: 80^a.

Tahmīs-i ‘Ahdī li-ğazel-i Yahyā. : Yahyā : *Dīvān* : G. 59.

Ahmet Çolak, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmū‘a-i Eş‘ār (Vr. 1^b-80^a) (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 393-394.

- muḳarrer yēle vērür defter-i ‘ömrün ḥöd evrāḳı
 3. dēmişdür mihr-i nazmıyla münevver kılan āfāḳı
 cihān fānīdür ēy **yaḥyā** *hüve ḥayyu hüve’l-bāḳī*
 5. deḡişmem aṭlas-ı çarḥa benüm bir köhne şālum var

8.

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -
 -I-

1. cān u dil mülk-i ḡamuṇdan gel ki yaḡmalanmasun
 bülbül-i ḥoş-gū yüzün şevḳiyle şeydālanmasun
 3. zülfini ref’ èt dil-i āşüfte sevdālanmasun
 ‘ārızun ‘arz èt güle gülşende zībālanmasun
 5. serve göster ḳāmetün nāz-ile ra’nalanmasun

-II-

1. bir nihāl-i tāzece güldür ki cān vërdüm aṇa
 besledim yaşumla naḥl oldı vefā ḳılmaz baṇa
 3. gör ki [ol] yād oldı [yine] yādlarla āşinā
 sür raḳībi ravza-i kūyuṇdan ēy ḥūrī-liḳā
 5. bāḡ-ı cennetdür anı kāfir temāşālanmasun

-III-

1. yüzde zülfin gördi cān ṭapşurdu ol cānāna dil
 yüz ḳaralıkla yavuz ḳayḡu getürdi cāna dil
 3. boynun egdi bend olup bu kākül-i reyḥāna dil
 zülfi zencirinde dil dīvānedir şol dilberin
 5. ṭutuşup bād-ı şabā zülfine şeydālanmasun

-IV-

1. ēy beni ḡam gūşesinde pīr eden ‘ömr-i civān
 gel ki sensiz derd ü ḥasret birle tenden gitdi cān
 3. neçe bir olsun hilāl çarḥ-teḡ gözden nihān
 ḳıl muḳavves ḳaşlarun ṭarf-ı külāhından ‘ayān
 5. ḡurre-i meh şekl-i ebrūsuna ḡarrālanmasun

-V-

1. tā ki çekdi nokṭa-i ḥāl üstine med-‘ārızun
 baḡrumı yandırdı ḥaṭ gönderdi naḳş-ı ‘ārızun
 3. okıdum ‘**ahdī**ye sen bāḡ-ı mürüvvet ‘ārızun
 bülbül-i ḳudsī gibi medḥ ètse **aḥmed** ‘ārızun
 5. lāleler tazelēüp güller muṭarrālanmasun

⁴ *Hüve ḥayyu hüve’l-bāḳī* : Diri ve baki olan yalnızca Allah’tır.

⁸ MK₃: 31^a.

Taḥmis-i ‘Ahdi ḡazel-i Aḥmed Paşa.

9.

Mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

-I-

1. hayāl-i nergisün bīmārıdır dil [hemm ü] gamlarla
bulunmaz ey tabībim hıç devā emlerle semlerle
3. demişsin öldürem bir gün anı cevır ü sitemlerle
seni gözler dü-çeşm-i hūn-feşānum nēce demlerle
5. gel ey nūr-ı başarı merdümlik et demler kademlerle

-II-

1. günāh ise özüm cānā saña 'uşşākdan 'addüm
cemālün katlūme hüccet getirse yok-durur reddüm
3. saña dil vèrdüğüm çün pādişāhum bilmeyüp haddüm
kad ü zülf ü dehānuñ hasreti lām eyledi kaddüm
5. hudā bilür benim sağ olacağum bu elemlerle

-III-

1. dili sihr ile şayd etti şol iki çeşm-i cādūlar
şokup anıszdan ef'iler gibi ol iki gīsūlar
3. dil-efgār eyledi tır-i müjeyle iki ebrūlar
'aceb nēce yazıldı başuma bu kara yazular
5. benim hod miñnet ü derdüm yazılmaya kalemlele

-IV-

1. yolında terk-i tāt u hayme vü har-gāh edüp cānā
gezerken kūyuñ içre cerr-i şey'i li'llāh edüp cānā
3. tarīk-i hecre sevķ etdün beni gümrāh edüp cānā
hevā-yı kadd u zülfünle ölürsem āh edüp cānā
5. mezārumdan tūram maşşerde 'abbāsī 'alemlerle

-V-

1. bu eşküm 'ahdiyā seyl oldu niye çağlamayam kim
çü dil pür-hūn olupdur yā nēce kan ağlamayam kim
3. bu şi'r-i sūznāk-ile nēce dil çağlamayam kim
nēce zünnār-ı 'ışķa hāverī bel bağlamayam kim
5. der ü dīvār-ı deyr-i dil pür olmuşdur şanemlerle

10.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel ++ -- / + + -- / ++ -- / + + --

-I-

1. ādemün 'ışķ nedür bilmez iken evlādı

9. S.1: 71a.

Tahmis-i 'Ahdī gāzel-i Hāverī.

10. T.1: 77a.

- bî-sütûn içre komuşdum bu dil-i nâ-şâdı
 3. hîç anılmamış-idi husrev ü şîrîn adı
 kûh-ı ğamda ben ederdüm dün ü gün feryâdı
 5. mâder-i dehr toğurmamış-idi ferhâdı

-II-

1. étmedin devr medârâ üstine çarh-ı gerdün
 yine hayretde gezerdüm ğam ile ben maḥzûn
 3. zûlf-i leylâya dahı kimse degülken meftûn
 başmadın dâhî kadem mekteb-i dehre mecnûn
 5. sebak-ı ‘ışk okıyanuḡ ben idüm üstadı

-III-

1. ‘ışk ḥadîşinde buḥârî ve yaḥûd tirmidiyem
 kuṭb-ı ‘uşşâkum u hem feyz-i ḥudâ merridiyem
 3. şöfiyâ şanma beni sencileyin mülhîdiyem
 sâlik-i râh-ı ḥaḳîkat olanuḡ mürşidiyem
 5. cümle ‘uşşâk ehline ben eylemişem irşâdı

-IV-

1. ‘aḳd-i mihrün ğoreli ğayr ile her maḥfilde
 dîde seyl-âbına sedd étmede dil müşkilde
 3. yıkmaduk yer komadı gerçi diyâr u ilde
 seyl-i ğamla yıkılır şanma ḥabîbüm dilde
 5. ‘ışkuḡuḡ ğâyet-i ihkâm-iledür bünyâdı

-V-

1. ‘ahdiyâ cevır ü cefâ eyler-ise maḥbûbum
 râzıdur her ne ise aḡa dil-i mekrûhum(?)
 3. rûz u şeb vird edinüpdür bu dil-i maḥzûnum
 ey **selîķi** reh-i ‘ışk idi benüm maṭlûbum
 5. ḥamdülillâh baḡa kıldı hidâyet ḥadî

11.

Mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

-I-

1. yine sevdi dil-i dîvâne bir şûḡ-ı sitem-kârı
 ḥelâl olsun içerse ḡanumu şol çeşm-i ḡûn-ḡvârı

Taḡmîs-i ‘Ahdî li-ġazel-i Selîķi. : Selîķi : *Dîvân* : G. 63.

Ahmet Çolak, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmû’a-i Eş’âr* (Vr. 1^b-80^a) (*İnceleme-Metin*), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 377-378.

11. T.1: 78^a.

Taḡmîs-i ‘Ahdî li-ġazel-i İshāk. : İshāk : *Dîvân* : G. 302.

Ahmet Çolak, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmû’a-i Eş’âr* (Vr. 1^b-80^a) (*İnceleme- Metin*), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 381-382-383.

3. beni yād eyledi dilber alup yanına aġyārı
bize her dem söger yārün leb-i la‘l-i şeker-bārı
5. kim acırdı anı emsek ya öpmüş olsavüz bārı

-II-

1. düşelden bezm-i cān içre hayāl-i şem‘-i ruhsāruñ
olupdur bu dil-i pervāne cān ile harīdāruñ
3. beni öldürmege kaşd eyler ol zülf-i sitem-kāruñ
dil ü cān ise maşşūduñ biri yétmez mi bunlaruñ
5. be hey kāfir iki yerden kuşanmağ ne ki zünnārı

-III-

1. bizümle erteğe cānān edüpdür va‘de-i vuşlat
dirīġā intihāsına erişmez bu şeb-i fürkat
3. dilā ger vaşl-ı dil-dāre erersen el urup fırsat
nigārı sīne-ber-sīne der-āġüş etmedür şöhet
5. ne minnet buseye ol hōd muqarrer aġzı ikrārı

-IV-

1. dil-i maḥzūnumı deşt-i belāya şalmağ istemiş
beni tarḥ eyleyüp yanunda tenhā kalmak istemiş
3. rakīb-i bed-likā vaşluñ metā‘ın almak istemiş
gözüm izün tozını nağd-i cāna almak istemiş
5. ko hayr etsün begüm senden yañadur bozma bāzārı

-V-

1. senün ‘ışkuñdan el çekmek eşeddür küfr-i muṭlakdan
baña la‘l-i lebün rāciḥ-durur cām-ı muravvağdan
3. el açup rüz u şeb dā‘im du‘āmuz bu-durur ḥağdan
bizi tīrün ḥalāş etse götürse gelse toprakdan
5. geçüpdür cānuma her dem aña yalvārı yalvārı

-VI-

1. düşüp dil baḥr-i efkāra bu ‘ağl-ı pāy-mālümle
aradum ‘ālemi mīzān-ı kalb-i pūr-melālümle
3. kimesne bulmadum ki sen [gibi] yūsuf-cemālümle
seni māh ile vezn etdüm terāzū-yı hayālümle
5. öbür yanı göge ağdı ko ma‘lüm oldu miğdārı

-VII-

1. ‘aceb mi ‘ahdiyā dilber saña ‘arz eylese aḥlāk
mülāyimdür anuñ la‘lin emüpdür cümle-i ‘uşşāk
3. demişdür āfitāb-ı nazma olan maṭla‘-ı āfāk
güzellerden birer buse alır her şi‘rine ishāk
5. anuñ çün böyle tatlıdur anuñ ebyātı vü eş‘ārı

[MURABBA']

12.

Mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

-I-

1. nece bir dūd-ı āhum ḳubbe-i eflāke ṣarmaşmış
kemend-i derd-i ğam-ı yār dil-i ğam-nāke ṣarmaşmış
ne aġlardım ölüm-den ben dirîġā olmasa ḥasret
olaydı bārī bir kez ol vücūd baḡa ṣarmaşmış

-II-

3. çeker bir dil-rübâyı sīneye her 'āşık-ı şeydā
ne baḥtum vār benüm kim nā-murād ḳaldım yazık ḥayfā
naşīb olur mı yā-rab ol perī bir şeb gelüp tenhā
ḳolun boynuma şalup sīne-i şad-çāke ṣarmaşmış

-III-

5. çıkarsa cān firāḳunla bu cism-i ḥāksārumdan
aḳar ḳanlu şular tā ḥaşre dek yēr yēr ġubārumdan
şadā-yı āhumı ġuş eyle cānā gel mezārumdan
miyānun ḥasretiyle gör ne ġüçdür ḥāke ṣarmaşmış

-IV-

7. ne denlü 'ahdiyā olsaḡ yolunda 'āşık-ı şādık
ḳaçar ol bī-vefā görmez saḡa ḳayd olmaġı lāyık
ser-ā-ser ḥār-ı miḥnetdür senün cismün her oḡmadık
tenezzül eylemez ki ol beden ḥāşāke ṣarmaşmış

12. MK.4: 11^b.

[GAZELLER]

[Elif]

1.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. kâmetüm ger ham éderse n'ola her dem bir belā
ehl-i dil eyler tevāzu' rāst gelse āşinā
ğayre cev̄r ü baḡa vaşlın 'ahd édüp gitdi velī
'ākıbet geldi ol āfet eyledi aḡa vefā
3. kana ġarḡ ét̄di beni şemşīr-i ḡūn-rīzūḡ gören
egnūme geydüm ser-ā-ser şandı bir gül-gūn ḡabā
ḡāk kıldum cism-i zārı rāh-ı kūyūnda velī
ḡorḡum oldur tārūmār éde ḡubārumı şabā
5. āh dilden ṭa'ne düşmenden cefā eyyāmdan
devletūnde gör neler şāhum çeker miskīn gedā
yüzūme şanma 'adū-veş çıġırır 'ahdī segi
kūyına varsam baḡa ḡarşu gelip dēr merḡabā

2.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. kâmetüm ger ham éderse n'ola her dem bir belā
ehl-i dil eyler tevāzu' rāst gelse āşinā
nisbeti vardur belī ḡızruḡ ḡaṭ-ı cān-baḡşına
benzeyimez ḡara yüzlü çeşme-i ḡayvān aḡa
3. yēg gelür mihr ü vefāyı şehd ü şekkerden lezīz
ēy lebi şekker baḡa senden gelen cev̄r ü cefā
āh senden ṭa'ne düşmenden cefā eyyāmdan
devletūnde gör neler şāhum çeker miskīn gedā
5. zümre-i 'āşıḡda 'ahdī hezārān şükr kim
küşte-i 'ışḡ olalıdan bulmuşam 'ayn-ı beḡā

1. ABŞ: s. 507.

2. T.1: 115^b.

Bekir Belenkuyu, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār*(vr. 80^b-160^a), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 182.

3.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. kâmetüm ger ham éderse n'ola her dem bir belā
ehl-i dil eyler tevāzu' rāst gelse āšinā
devr içinde bir şafaqla cām-ı meydür mäh-ı nev
şundı def'-i miḥnet için sāķī-i devrān baḡa
3. yēg gelür mihr ü vefādan şehd ü sükkerden leziz
ēy lebi kevşer baḡa senden gelen cevır ü cefā
āh senden ta'ne düşmenden cefā eyyāmdan
devletünde gör neler şāhum çeker miskīn gedā
5. 'ahdiyā öldüm dirildim ehl-i zevk yine
çeşme-i la'lin göreliden bulmuşam 'ayn-ı beķā

4.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. kâmetüm ger ham éderse n'ola her dem bir belā
ehl-i dil eyler tevāzu' rāst gelse āšinā
nisbeti vardur belī hıızruḡ ḡaṭ-ı cān-baḡşuḡa
benzeyimez kara yüzlü çeşme-i ḡayvān aḡa
3. yēg gelür mihr ü vefādan şehd ü şekkerden leziz
ēy lebi sükker baḡa senden gelen cevır ü cefā
āh senden ta'ne düşmenden cefā eyyāmdan
devletünde gör neler şāhum çeker miskīn gedā
5. zümre-i 'uşşāķda 'ahdī hezārān şükr kim
küşte-i 'ışķ olalıdan bulmuşam 'ayn-ı beķā
yüzüme şanma 'adū-veş çıḡırır 'ahdī segi
küyına varsam baḡa karşı gelip dēr merḡabā
7. ḡayre cevır ü baḡa vaşlın 'ahd édüp gitdi velī
'āķıbet geldi ol āfet eyledi aḡa vefā
ķana ḡark ētdi beni şemşir-i ḡün-rizün gören
egnüme geydüm ser-ā-ser şandı bir gül-gün ķabā

3. E.1: 65^b, A.E.1: 24^a.

3. sükkerden E.1 : şekkerden A.E.1.
sükker E.1 : kevşer A.E.1.

5. hele erbāb-ı zevk E.1 : dirildim ehl-i zevk A.E.1.

4. A.1: 19^a.

5.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. teşne dil mīve-i vaşluñ dēdüm ister cānā
şundi sīb-i zeķanın dēdi ki işte alma
şehr-i hūsni yine müşk-ile mu‘aţţar kılduñ
çīnden geldi haţuñ rūma misāfir gūyā
3. nāfesin zūlfüne çeşmin gözine āhū-yı çīn
benzedüp eyledi bilmezlik ile āh o haţā
zūlfüñi kesme benüm kılma hayatum kūtāh
‘ömrüm oldur dilerin ola dırāz ēy şehā
5. ayağı ehl-i şafā şöyle götürdi gitdi
devrde ‘ahdī ararsa bulımaz ehl-i şafā

6.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün
Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. қо servi gönül eyle қад-і yāri temāşā
kūyında edem gibi bugün yāri temāşā
ēy müdde‘ī öldür bulup ağıyārı derinde
olsun segine tu‘me bize yāri temāşā
3. şandı cigeri pāresidür қays-ı hazīnūñ
leylī edicek lāle-і kūhsārı temāşā
seng-i gam ile gök gök olan sīnemi seyr et
neylersin edüp şaһn-ı çemenzārı temāşā
5. vaşf-ı ruһuñı halka kılur gün gibi iş‘ār
‘ahdīnūñ olursa n’ola eş‘ārı temāşā

5. ABŞ: s. 506., T.1: 120^a, A.1: 20^b.

2. kılduñ ABŞ: kıldı T.1., A.1.

3. 3^a: nāfesin zūlfüne çeşmin gözine āhu-yı çīn ABŞ : nāfesin zūlfüne nisbet gözüne āhū görünür T.1.

3^b: benzedüp eyledi bilmezlik ile āh o haţā ABŞ : edeli eyledi bilmezlik-ile āhū-yı hıţā T.1.

4. dırāz ABŞ, T.1 : uzun A.1.

6. İ.Ü.1: 6^a, A.1: 190^b.

Hasan Gültekin, “Ahd-i Bağdâdî’nin Yayımlanmamış Şiirleri III”, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2, S. 2, s. 44.

1. 1^a: қо servi gönül eyle қад-і yāri temāşā İ.Ü.1 : seyrümde dün etdüm gül ü gül-zārı temāşā A.1.

7.

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
Hafif + + - - / + - + - / + + -

1. ağzı bir kaçre ābdur gūyā
 dişleri dürr-i nābdur gūyā
 kaçre kaçre 'arak lebinde anuñ
 cām-ı meyde ḥabābdur gūyā
3. zülfini pertev-i ruḥıyla gören
 dēr şeb-i māh-tābdur gūyā
 iki zülfiyle 'arızı ḥaṭṭı
 bir mücedvel kitābdur gūyā
5. deheni ḥokḳa-i nebāt anda
 'ahdī benler zübābdur gūyā
 görse görmezlenür geçer ğaraızı
 bize 'ahdī 'azābdur gūyā

8.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. gören ḥinnālu destün 'aksini çeşmümde dēr cānā
 belā bahrinde bitmiş pençe-i mercān durur gūyā
 meger ḥār üstine derdür güli gördi durup ditrer(?)
 ki aña reşk édüp bilmen ne öter bülbül-i şeydā
3. kelām-ı ehl-i dünyānuñ ziyād eyler ğamum 'ahdī
 kulaḳ dut gör ne söyler nāy ile çeng-i ṭarab-efzā

9.

Mef' ülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. 'aks-i lebi gelince gözüme tolar ziyā
 engüşterine zīnet olur la'l-i bī-behā

7. T.1: 116^a, ABŞ: s. 507., A.1: 21^a.

Bekir Belenkuyu, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ar* (vr. 80^b-160^a), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 187.

1. ağzı T.1, ABŞ: femi A.1.

5. Bu beyit ABŞ'de yoktur.

6. bize 'ahdī 'azābdur gūyā T.1, ABŞ: 'ahdī 'ayn-ı 'azābdur gūyā A.1.

8. Süleyman Solmaz, *a.g.e.*, s. 219.

9. A.1: 20^b.

- ser-çeşme-i hıız utanup gelmez ortaya
la'liyle baş koşup olalı haṭṭı cān-fezā
3. seyl-i sirişki göz yolına ṭurmayup şalar
maḳşūdı bu ki aṇa kıla 'arż-ı mācerā
- geh lāle-ruḥ oḳurlar ü geh serv-ḳad anı
anda 'aceb-mi olmaz-ise nūkheth-i vefā
5. gelmez gözine dürd-keşān-ı muḥabbetün
benzetme cām-ı la'line yāḳūtı 'ahdiyā

10.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + -- / + + -- / + + -

1. şadr-ı devletde vezīr-i 'ādil
'āleme eyledi biṇ dürlü seḫā
- nēce beṇzer aṇa ḫātem ki vērür
sāyile def'a-i evvelde/ülāda ğinā
3. fehmi-i derrākine 'aḳl ermez anuṇ
ṭıfl-ı ebceddür öñünde dānā
- der-i devletde bulunmaz mişli
gün gibi olsa n'ola bī-hemtā
5. ḫil'at-ı luṭf-ile ārāstedür
ḫüsn-i tedbīr-ile 'ālem-ārā
- cāme-i 'adl ü 'adālet aṇa rāst
ma'rifet ḳaddine zī-bende ḳabā
7. kārġāh-ı [dü] kefinden étđi
baṇa bir aṭlas-ı ferḫunde 'aṭā
- ol yeşil ḳad baṇa 'ahdī geldi
aṭlas-ı çarḫ-ı felekden a'lā

11.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. hıız eger la'lüne ḳarşu çeşme-i ḫayvān aṇa
şūrete gelmez görünmez çeşme-i ḫayvān aṇa

^{10.} Sinān pāşā sellema'llāhu bir aṭlas iḫsān édüp bu kıṭ'a denilmiştir.
A.1: 157^a.

^{11.} A.1: 20^a.

- rûz u şeb h^vân-ı vişâlinde konulmuş kâsedür
âfitâb-ı feyz-bahş-ile meh-i tâbân aña
3. lâle-zâr-ı dilde bitmez nev-şükûfte goncalar
nâvek-i ğamzen eger yağdurmasa bārân aña
vâ'ize söylen behiştî baña teklîf êtmesün
kûy-ı dilber baña besdür ravza-i rıdvân aña
5. rûy u zülfün fikr ü zikri 'ahdiye vird olalı
bir görünür rûz u vaşl-ile şeb-i hicrân aña

12.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ağzuma alsam zebānuñ şehd ü şekkerdür baña
emdügümce leblerün kând-i mükerrerdür baña
hasret-i kadd ü ruhuñla şāh-ı güldür her müjen
kaṭre kaṭre hūn-ı eşküm verd-i aḥmerdür baña
3. n'eylerem āb-ı hayâtı sensiz ey hıẓr isteyüp
dem-be-dem zehr-i firākun çün müyesserdür baña
gün yüzün eṭrāfını ḥaṭun ser-ā-ser dutalı
rûz-ı vaşl-ile şeb-i hecrün berāberdür baña
5. tâc-ı cemşid ü kubāda ser-fürü êtmez gönül
dūd-ı āh-ı pür-şerer 'ahdī zer-efserdür baña

13.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ḥātem-i la'lün hayālî zindegānīdür baña
pādişāh-ı ıṣṣam ol devlet nişānıdur baña
cān vērürsem fikr-i ḥaṭṭunla nigārā ğam degül
kākülün sevdası 'ömr-i cāvidānīdür baña
3. 'ālem içre kāl u kīle her nefes bā'ış olan
ol gülün gonca dehānı mû-miyānıdur baña
ḥāne-i şabrı yıkup miḥnet evin ābād eden
āh-ı hasret dest-i ğam bādī ü bānīdür baña

12. ABŞ: s. 507., T.1: 120^b, A.1: 21^b.

¹ şekkerdür ABŞ, T.1: sükkerdür A.1.

⁴ ḥaṭṭan ABŞ: ḥaṭun T.1., A.1.
dotalı ABŞ: ṭutalı T.1., A.1.

13. T.2: 27^a.

5. eşigün yaşdanmasın mestāne vèrmem ‘āleme
begligüm vardur o taht-ı husrevānīdūr baṇa
gūşe-i tenhāda zevḳ-ile ḥayātum arturur
‘ahdiyā la‘li ḥayālī yār-ı cānīdūr baṇa

14.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. şunmadı bir cām-ı vuşlat sākī-i devrān baṇa
kim ḥumārından şonından vèrmedi hicrān baṇa
devlet-i dünyā ḥuzūrı ān-ı ḥüsnün görmedüm
ṭālī‘üm göstermedi ol devleti bir ān baṇa
3. el çeküp elden nihānī gūşe-gīr olur idüm
ey perī-rū vèrse el ol gūşe-i dāmān baṇa
hem-sifāl oldum seg-i kūyunla vaḳtüm hoş-durur
‘ömrüm oldukça gerekmez kevser ü rıdvān baṇa
5. derdüne dermān dehānumdur dēyü gitdi dirīḡ
hīç mümkin-mi gelüp ‘ahdī ola dermān baṇa

[Bâ’]

15.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. şevḳ-i la‘lünle ölüp mey-ḥvāre bir ben bir ḥabāb
kāsesi elde gezer āvāre bir ben bir ḥabāb
cām-ı şahbāya döşendük eldedür mir’atımız(?)
gül yüzüne eylerüz nezzāre bir ben bir ḥabāb
3. ḥātem-i la‘lün hevāsı bāde(?)/bādī olmuş cem gibi
bāda vèrmiş ‘ömrini hem-vāre bir ben bir ḥabāb
cām-ı mey sergeştesi başı kaba[k] yalın ayaḡ
her yaṇa ṭurmaz döner āvāre bir ben bir ḥabāb
5. sāde-levḥüz ‘ahdiyā bir nesneden yumduk gözi
bakmazuz bu ḳubbe-i zer-kāre bir ben bir ḥabāb

14. A.1: 18^a.

15. A.1: 22^b.

16.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. sākiyā baħr-i ʔarab zevrakıdur cām-ı şarāb
 barmağun 'aḳsi sūtün yelkeni üstinde ḥabāb
 mest olup gülşene geldükde şabā şevkuñ-ile
 şīşe şancup yüregın ğoncelerün ğetdi kebāb
3. şem'-i ruḥsāruña ʔarşu bu ğeçe dil uzadup
 ḥayli germ ğetdi velī ʔurmadı tız ğeçdi şihāb
 ğāyib olduğını mihrün ğeçe remmāl-şıfat
 bilmeğe encüm ü meh nokḫa döküp açdı kitāb
5. ğörmeyen zülfünği rüyunda ne bilsün ki nedür
 miḥnet-i şām-ı ʔıyāmet elem-i rüz-ı ḥisāb
 cennet içre kişıye çünki 'azāb olmaz imiş
 'ahdiye cennet-i kūyunda nedür bunca 'azāb

17.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ğün yüzünden çın seḫer ref' eylesen ğy meh niḫāb
 ḥaşre dek başın ḥicābından ʔıḫarmaz āfitāb
 cem' idi zülfünde diller çün perīşān ğetdi bād
 şiddetinden rüzigāruñ buldı diller inḫılāb
3. reşk-i dendānuñ delüpdür bağrını lü'lü'lerün
 la'l-i nābuñ ḥasretinden ʔan yudar la'l-i müzāb
 ol lebi mey-ğün lebine ğrgüre dēyü beni
 döne döne sāḫīnün ayağına düşdi şarāb
5. ḥaṭṭ-ı fermānına ğtmişdür benefşe ser-fürü
 zülfi ʔılmış 'ahdiyā sünbülli pür-pīç ü tāb

16. ABŞ: s. 508., T.1: 133^b, A.1: 23^a.

3. Bu beyit T.1'de yoktur.

4. encüm-i meh T.1: encüm ü meh ABŞ.

5. ğörmeyen T.1: ğöreyin ABŞ.

17. T.1: 131^b, A.1: 22^a.

Bekir Belenkuyu, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār*(vr. 80^b-160^a), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 281.

18.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. teşnedür dil şu umar şemşir-i bürrānuñ görüp
cān atup ərmeç diler çāh-ı zenaḥdānuñ görüp
sünbül-i bāğı perişān etse āhum ṭaṇ mıdur
dil perişān oldı bu zülf-i perişānuñ görüp
3. şalınur bād-ile her sū şanma serv-i bōstān
ḥayretinden baş şalur serv-i ḥırāmānuñ görüp
fitneden ḥālī degüldür ğamze-i cādūlaruñ
nece meftūn olmasun dil çeşm-i fettānuñ görüp
5. ṭab'-ı dūr-pāşuṇa 'ahdī āferinler dēdi yār
dūr dişi vaşfında nazm-ı gevher-efşānuñ görüp

19.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. bülbul-i nālān gibi ağlar-ısam [ben] ne 'aceb
gül gibi güler dem-ā-dem ğayr-ile ol ğonce-leb
bendesine luṭf edüben nāz-ile düşnām eder
her kaçan la'l-i lebinden eylesem buse ṭaleb
3. iltifātūñ kesme benden bī-sebeb zīrā begüm
iltifātın bendelerden şāh kesmez bī-sebeb
bī-edebdür ol sebebden düşdi gözden tıfl-ı eşk
merdümün düşer gözinden kanda olsa bī-edeb
5. miḥnete olsa bedel 'ayşuñ yēme ğam 'ahdiyā
bāķī kalmaz çün cihān içre ne miḥnet ne ṭareb

20.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. olup māh-ı şeb-ārā saṇa öykünmek diler kevkeb
cemālün mihrini göster ki tā maḥv ola her kevkeb

18. T.1: 132^b.

Bekir Belenkuyu, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār*(vr. 80^b-160^a), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 289.

19. T.1: 132^b.

Bekir Belenkuyu, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār*(vr. 80^b-160^a), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 287.

20. T.1: 132^a, S.5: 20^b-21^a, A.1: 25^a.

şihābuñ pertevin saķf-ı felekde dēr gören ey meh
yakupdur ka'be-i kūyuñda bir ķandīl-i zer kevkeb

3. ağardı çeşmi şanma mihr-i rüyunsuz 'alīl olup
gözine beyzanuñ ağıñ urur şeb-tā-seher kevkeb
hať-ı sebzünde gördi zīr ü bālā kaťre kaťredür
n'ola olursa gökde her gece zīr ü zeber kevkeb
5. görüp eşküm geceyle seyre çıkmış ol hilāl-ebrū
ayağıñ öpmege dökmiş görenler şandılar kevkeb
sürüp pāyuña yüz 'ahdī nişār étđi dūr-i eşkin
yakup yer yer çerāğıñ kebkebün izin arar kevkeb

21.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. zer tabaķla erzenin gül étđi 'arz-ı 'andelīb
ol kuşu gör murğ-ı dīl gibi yēdi andan firīb
ol gülün vaşfın kulaķdan işidüp sevdi gönül
ķorkaram çeşmüm görüp ola baña ol-da raķīb
3. künc-i ğamda bir nefes tenhā koyup gitmez beni
gūyiyā derdün-durur ben hasteye müşfik taķīb
tīrünün ni'metlerin gönlüm diler ey kaşı yā
n'ola göndersen dedüm bir kez dedi kim yā naşīb
5. zülfüne 'ahdī ğarīb uydu ulaşdı dēmedün
gönjini alup ele hālün nedür miskīn ğarīb

[Tâ']

22.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. āb-ı hayvāna sikender ermedi étđi vefāt
şonra bildi çeşme-i la'lün-durur āb-ı hayāt

⁴ Bu beyit S.₅'te yoktur.

⁵ Bu beyit T.₁'de yoktur.

^{5b}: dökmiş S.₅ : düşdi A.₁.

²¹. A.₁: 24^b.

²². T.₁: 138^b, A.₁: 25^b.

Bekir Belenkuyu, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār*(vr. 80^b-160^a), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 325-326.

iltifâtından bulur bu hâste gönlüm şîhâti
derd budur kim bu ben bîmâra kılmaz iltifât

3. gönlünî zülfine bend ét 'ışkına ol mübtelâ
'ömrün oldıkça ta'allukdan bulam dersen necât
ben fakîr-i derd-mendem ol ğanîdür hüsni-ile
vâcib olmuş baña hüsni şadkâsın vère zekât
5. luğf kılsa şâd olmaz cevri etse ğam yemez
'âlem-i fânîde yok hiç bir şeye 'ahdî sebât

23.

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. ey lebi çeşme-i cân var-ise etdün kelimât
işidüp yerlere geçdi sözüñi âb-ı hayât
mürdeler zinde kılar hîn-i tekellümde lebün
cân vürürsem sözüñe dem-durur ey hîzr-şîfât
3. ne ğam etrâf-ı zekânda yem-i hañt mevcinden
oldurur ğarka-i girdâb-ı ğama fevz ü necât
öykünür la'lüme dèyü ağıza aldun anı
utanup şehd-i lebünden erüyüp gitdi nebât
5. seyyi'âtuma nazar etmeyüp ihsân etsen
yazılır defter-i a'mâlüne yüz bin hasenât
pāye-i devlet umarsan yüzünî pāyine sür
görmedüm aña yeter dehrde a'lā derecât
7. şöyle âh eyleyeyin haşrde görmezsem anı
ki yanup yakıla 'ahdî baña halkı 'araşât

24.

Mef'ûlû mef'â'îlû mef'â'îlû fe'ûlün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. bir dil leb-i cânâna kaçan erişe heyhât
bî-derd o dermâna kaçan erişe heyhât
hâr-ı ğam-ile ayağı mecrûh olanlar
ol ğonca-i ğandâna kaçan erişe heyhât

⁵ 5^a: olmaz T.₁ : olman A.₁.

²³ A.₁: 191^a.

²⁴ A.₁: 190^a.

3. her demde akar gerçi ki tırmaz kıvıl ırmağ
çeşmünden akan kana kaçan erişe heyhāt
pā-beste olan murğ gibi dest-i belāda
sen serv-i hırāmāna kaçan erişe heyhāt
5. dil almada kākülle nece başa çıka zülf
ser-fitne-i devrāna kaçan erişe heyhāt
tūtī çıkarur gerçi sözün şekkerin ey dil
ol la'l-i dūr-efşāna kaçan erişe heyhāt
7. tır-i kader-i ecsāma duhūl etmede 'ahdī
ol ğamze-i fettāna kaçan erişe heyhāt

25.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. bilmez-idi kimse vaşf-ı ān-ı cānānı dūrüst
yazdı yāķūt-ı haṭ-ı la'lün gelüp anı dūrüst
haṭt mıdur la'lünde yāhūd görmesün kimse dēyü
gerd-i zulmet kaplamışdur āb-ı hayvānı dūrüst
3. şınsa ger peymāne-i ser qalbe gelmez inkisār
'āşıkun olmuş mey-i ışk-ile peymānı dūrüst
leblerün üzre müjen 'aksi-mi ya yazdı każā
sergüzeşt-i hıẓr-ile mūsā-yı 'imrānı dūrüst
5. māh-ı nev gibi muķārin olsa luṭfun mihrine
bu şikeste gönlümün olurdu noķşānı dūrüst
mülk-i naẓm-ı husrev ü hāķāniye kılmaz naẓar
'ahdiyā seyr eyleyen dīvān-ı sulṭānı dūrüst

26.

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün
Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. hatun gelse tırāş etme ey āfet
şeb erişse gerek aḥşāma hürmet
dēdüm pinhān ğamun yer her zamān dil
dēdi bulmuş o miskīn gizlü ni'met
3. raķīb-i hasteyi sürdi derinden
o bī-dinde bulındı gibi 'illet

25. A.1: 26^a.

26. ABŞ: s. 509.

kıyāmuñı gören dēr ēy sehī-kaḍ
bu kāmētden kıyāmet bir ‘alāmet

5. beni ‘ibret içün öldürme ēy şāh
raķībi öldür olsun baña ‘ibret
işitdi sözüñi cān vērde ‘ahḍī
o ḥaste buldı āḥir demde şıḥḥat

27.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel ++ -- / + + -- / ++ -- / + + -

1. beñzerin la‘line dēmek diler-idi yāķūt
lebini dişledi ḥātem dēdi kim eyle sūkūt
sensin ol şāhsüvār-ı ser-i ḥübān-ı cihān
raḥş-ı hüsnüñe olur teng feẓā-yı melekūt
3. ‘āşık-iseñ dil ü cān vēr ikisin sev ḥūbuñ
şāhideyn olmayıcaķ bulmaz-imiş da‘vī şübūt
luṭf-ile baş egüp étmedün aḥbāba selām
nedür ēy şūḥ-ı belā bu ‘azamet bu ceberūt
5. ihtiyācı yok ēle buldı ḥayāt-ı ebedī
fıkr-i yāķūt-ı lebün ‘ahḍiye olmışdur ķūt

[Şe]

28.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. kañğı güldür ki kıılır ‘arız-ı cānān-ile baḥş
yā nece sünbül éder ol ḥaṭ-ı reyḥān-ile baḥş
her güzel kanda senünle kıla da‘vā-yı cemāl
māḥ u encüm édemez mihr-i dıraḥşān-ile baḥş
3. n’ola ağıār-ile étmezse itün baḥş-i kelām
eylemez kāmīl olan merdüm-i nā-dān-ile baḥş
cānı yok ağızın açup saña gelüp söz dēmege
sözde la‘lün éde ger ğonca-i ḥandān-ile baḥş
5. itleriyle yūri ‘ahḍī der-içün sen étme
saña düşmez k’édesin bir nece yārān-ile baḥş

27. A.1: 97^a.

28. A.1: 26^b.

[Cîm]

29.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. cān metā'ı bulmadı bāzār-ı hecrinde revāc
gel ḥadeng-i ḡamzen ile aḡa luṭf ét ḡapu ac
būy-ı zūlfün isteyü oldum ṭabībüm derd-nāk
ḡapuḡa geldüm umaram ola bu derde 'ilāc
3. āsitānuḡ me'men-i ṣāh u gedā olsa n'ola
oldı ḡāk-i maḡdemün mihr ü mehün başına tāc
neylerin māhuḡ ziyāsın cāna çün ṣubḡ-i ezel
şaldı pertev mihr-i rūyuḡ yok çerāḡa ihtiyāc
5. alışupdur bāde-i la'lünle başı ḡoş durur
görmedüm 'ālemde 'ahdī gibi bir nāzük-mizāc

[Ḥā']

30.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. 'arz-ı dīdār étse ḡapudan çıkṣa dilber ṣabāḡ
maṭla'ından mihr-i enver şan ṭulū' eyler ṣabāḡ
açılup ḡülse seḡer-geh n'ola ol beste-dehān
ḡonca-i nev-reste çünkim açılur ekşer ṣabāḡ
3. zūlf ü ḡaṭṭ u rūyuḡı görmek murādumdur benüm
ḡūb olur ḡur'ān tilāvet eylemek dērler ṣabāḡ
āfitābum şa'sa'a şanma görinen ṣāh-ı rūz
hindī-i şām üstine çekmiş-durur ḡançer ṣabāḡ
5. māh-rūlar gördi rūyuḡ utanup bozuldular
ḡün yanında ḡiç yüz ağardımaz aḡter ṣabāḡ
benzi bozḡun kendüden geçmiş za'īf ü ḡaste-ḡāl
ḡün yüzüne 'aşıḡ olmuş 'ahdī-veş benzer ṣabāḡ

29. ABŞ: s. 509-510., A.1: 26b.

1 1b: gel ḡadeng-i ḡamzen ile ABŞ : gel yetiş ey tır-i dilber A.1.

30. İ.Ü.1: 29b., N.1: 268b., A.1: 26b.

1 1a: étse ḡapudan çıkṣa İ.Ü.1 : étse çıkṣa ḡapudan N.1.

3 3a: zūlf ü ḡaṭṭ u rūyuḡı görmek murādumdur benüm İ.Ü.1, N.1 : zūlfün ucından ḡaṭ u rūyuḡı görmek isterin A.1.

[Hı]

31.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Muzāri' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. şanmañ yüzinde zāhir olan la'l-i nāb-ı sürh
yazmış debīr şun' gülistāna bāb-ı sürh
niçün kızardı tāb-ı ruḥuñla gözüm yaşı
kim gördi kim ola gül-i terden gül-āb-ı sürh
3. kan yağdurursa yaş yerine gözlerüm maḥal
bu āh-ı āteşinüm olupdur seḥāb-ı sürh
ḥalvetde şūfī şu yerine kan içer müdām
mezmūmdur yanında anuñ gerçi āb-ı sürh
5. yāḳūt-ı sürh öykünemez la'l-i nābuña
kise içine taşına ey gül-i yebāb-ı sürh
ḥün'n dilüm ḥaṭ-ı leb ü la'l-ile 'ahdiyā
şandūk-ı sine içre yazılmış kitāb-ı sürh

32.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. şüretinden zehr aḳar dërse n'ola aḡyār telḥ
saña düşmez ey şeker-leb eylemek güftār telḥ
bez[mümüze] gelse gözde ekşi şüret gösterür
şūfī eyler 'ıyşumuz ol vech-ile her-bār telḥ
3. tatlu tatlu ögme vā'iz selsebīl ü kevşeri
şīr ü şekker olsa olur ol baña bī-yār telḥ
hecr-i la'lünle ḥaṭuñdan telḥ-kām olsam n'ola
aḥşam eşişe olur çün kām-ı rüze-dār telḥ
5. leblerün emsem dësem bī-ḥadd baña düşnām eder
ḥüb olur 'ahdī bilür olursa mey bisyār telḥ

31. A.1: 191^b.

32. İ.Ü.1: 35^b, A.1: 27^a.

Hasan Gültekin, "Ahd-i Bağdâdî'nin Yayınlanmamış Şiirleri III", *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2, S. 2, s. 50.

² 2^a: bez[mümüze] gelse gözde ekşi şüret gösterür İ.Ü.1 : bezme gelse görse bāde ekşi şüret gösterür A.1.

[Dâl]

33.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. mîve-i nahl-i ümîdüm vèrmedi aşlâ murâd
bâğ-ı 'âlemde n'ola dèrlerse baña nâ-murâd
'âkıbet cândan ayırur yüz belâya èrgürür
bir iki gün gerçi vèrür âdeme dünyâ murâd
3. yok yere ibrâmi kıo olma şelâyîn ey gönül
alayum şanma çemenden ey dil-i şeydâ murâd
eşk-i sürh ü rüy-ı zerdüm hâtırumdur dem-be-dem
olalı gâıyb gözümde ol gül-i ra'nâ murâd
5. 'ahdinün varı sebebi sensin ey meh-rû aña
hâşelillâh kim ola dünyâ vü mâfihâ murâd

34.

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün
Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. anıldı bir zamân mecnûn u ferhâd
zamânumda çıkardum ben dahı ad
geleydi ol iki dîvâne ta'lîm
èdeydüm fenn-i 'ışkı olup üstâd
3. enîsüm guşşa vü miḥnet celîsüm
olupdur meskenüm künc-i ğam-âbâd
döner dil çerḥ-veş bâd-ı hevâda
felek kıldı bu cismi âsiyâ-bâd
5. reh-i 'ışkıunda cânâ zecr ü hecre
olupdur 'ahdî-yi bî-çâre mu'tâd

33. A.1: 27^b-28^a.

⁵ hâşelillâh: Allah'tan berî kılarız. (Kur'ân: 12. Yusuf 31.)

34. T.3: 110^b, A.E.1: 67^a, N.1: 273^a, S.4: 100^b.

¹ mecnûn u ferhâd T.3, S.4 : şîrîn ü ferhâd N.1 : şîrîn-le ferhâd A.E.1.

⁴ cismi T.3, S.4 : cismüm A.E.1, N.1.

35.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. çarğun ocağın kazā yakdı 'alevlerdür şafağ
bezmün içün sevr-i gerdünü éder biryān-ı 'īd
başdan ayağa batarsam yaraşur sīm ü zere
feyz-i dest-i sīm-bağşun oldu zer-efşān-ı 'īd
3. dest-būsunla bulursam pāye-i rif'at n'ola
'ayn-ı 'izzet dāl u devletdür ser ü pāyān-ı 'īd
bāb-ı ihsānun hemīşe luṭf-ile meftūhdur
olamaz hergiz müzāḥim kimseye derbān-ı 'īd
5. nēce yıldur cılve-gāh-ı şeh-süvārāndur velī
bir senün gibi dilāver görmiş meydān-ı 'īd
ḥāk-i pāy-i kīmyā-āşāruṇa dērsem revā
rūşenī-efza-yı 'ayn-ı 'ālem ü a'yān-ı 'īd
7. bülbul-i gül-zār-ı medhün olmuşam 'ahdī gibi
ēy gül-i bāğ-ı leṭāfet bulmuşam ihsān-ı 'īd
vaşfunun bir zerresi ēy mihr-i ihsān dēnmeye
geçse nevrüz-ı ṭarab gelse nēce ezmān-ı 'īd
9. isterem 'ālemde feyyāz-ı ezelden feyzinün
her gecen bir qadr ola her bir günün devrān-ı 'īd

36.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. va'de-i vaşla inanup ölme dēyü nā-ümmīd
ḥaṭṭ-ı la'lün geldi vērde bendeşe şāhum nüvīd
birbiriyle leblerün engüşterin bāzī kıılır
anun-içün ḥātem-i la'lün olupdur nā-bedīd
3. tīgūṇa boyun uzatmaṇ igen āsāndur velī
tīg-i tizünden senün düşvārdur kesmek ümīd
ney gibi 'ālemde her kim 'ışqdan dem urmaya
neylerin édüp anunla bir nefes güft ü şinīd

35. A.1: 159^b.

36. A.1: 27^a.

5. aķ yüzünde kara yüzlü haţtı ‘ahdî göreli
ağlamaķdan eşk-i çeşmi oldu deryā-yı sefid

[Râ’]

37.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ger baņa ğam taşını yağdursan ey gül jāle-vār
gül gibi her birisinün başum üzre yeri var
bād-ı āhum umaram aġyārı kūyundan ıra
oynadur hār u hāsı zīrā yerinden rūzigār
3. haţţ gelüp mihr-i ruĥun pinhān edelden hecr-ile
ağlamaķdan bir görünür gözüme leyl ü nehār
yanlışın tutup trāş eyle ğubār-ı haţţunı
ermesün ehl-i şafānun ğönline andan ğubār
5. hāk-i pāy-i yāre yüz sür kendünı hāk edegör
yel gibi her yaņa yelüp olma ‘ahdî bî-ķarār

38.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. gül gibi ‘arz-ı ‘izār eylese ol lāle-‘izār
nāle vü zār kıılır bencileyin aņa hezār
büy-ı zülfini şabā ilteli şahın-ı çemene
hayli āşüfte vü derhemdür aņa zülf-i nigār
3. gül gibi dāġlarum tāzeledüm penbe-y-ile
seyre gelsün diler-ise yine ol tāze bahār
yolına cān vèrene vèrmez emān bilmen hīç
tīġ-i ğamzeyle nèce bendesin ol şāh kııyar
5. tatlu tatlu leb-i şekker-şikenün vaşf eyler
ķanda var ‘ahdî gibi tūţı-i şīrīn-ġüftār

37. A.1: 35^a.

38. A.1: 38^a.

39.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. naḳd-i eşküm bezl êtdüm olmadı cānān şikār
akçe ile gerçi kim dērler olur hūbān şikār
furşat el vērmişken avla ol gözi şehbāzı var
şanma kim girer ele anuḡ gibi her ān şikār
3. ayırup benden çeker tenhāya dil-dārı raḳīb
hey meded êtmek diler ĩmānumı şeytān şikār
pāy-ı esbün būs êder fitrāke bulur dest-res
şeh-süvārum êtse n'ola şevḳden cevlan şikār
5. bir kez açsa ol ḳaşı yānuḡ 'uḳāb-ı tiri per
murḡ-ı dil gibi êder 'ahdī hezārān cān şikār
şir-i meydān-ı ma'ānīdür nişānī beg anuḡ
fazla-i ma'nisin eyler şāhib-i 'irfān şikār

40.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. nēce bir vesvese-i serv-i dil-ārā nēce bir
nēce bir maṭlab ola maṣīb-ı a'lā nēce bir
esfeli 'ālī ḳılır 'ālīyi esfel dāyim
nēce bir böyle dōne çarḥ-ı mu'allā nēce bir
3. kimseye bāḳī degül devlet-i dūnyā-yı denī
nēce bir maṣīb-ı 'ālī dēyü ḡavḡā nēce bir
egmedün kimseye baş kendüne maḡrūr olduḡ
nēce bir böyle ḥiyel ēy dil-i ḥod-rā nēce bir
5. salṭanat efserinün dūrri ḡamından 'ahdī
nēce bir dīdeleründen aḳa deryā nēce bir

^{39.} ABŞ: s. 510., İ.Ü.1: 48^b., A.1: 44^b.

² girer ABŞ : girür İ.Ü.1.

^{2^b}: şanma kim girer ele anuḡ gibi ABŞ, İ.Ü.1 : şanma kim anuḡ gibi girür ele A.1.

⁴ êtse n'ola şevḳden ABŞ : şevḳden êtse n'ola İ.Ü.1.

⁶ Bu beyit ABŞ ve İ.Ü.1.'de yoktur.

^{40.} A.1: 145^a.

41.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. ğam-ı cānān nèce bir miḥnet-i dūnyā nèce bir
nār-ı ḥasret nèce bir ta'ne-i a'dā nèce bir
kişver-i cānı yıķup raḥt-ı ḥayātum yaķa āh
dest-i ğuşşa nèce bir āteş-i sevdā nèce bir
3. ğarazı ger degül etmek beni cāndan bīzār
ële iḥsān nèce bir baņa bu īzā nèce bir
her dem aġyāra uyup cānumı almaġa iver
bu belālar nèce bir bunca teķāzā nèce bir
5. 'ahdiyyi günde helāk etmek kaşđ eyledün
ḥulf-i va'de nèce bir aņa bu ferdā nèce bir

42.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. nèce bir ḥāşıl ola maṭlab-ı a'dā nèce bir
nèce bir ḥasret-ile ķala eḥibbā nèce bir
kāşķī cānum ala ġabġabı fikri tenden
nèce bir ġuşe-i ġamda dēyem eyvā nèce bir
3. yēr ü gök āteş-i āhumla tutuşdı yandı
nèce bir od şaķa āh-ı dil-i şeydā nèce bir
sözümün binde birin ol gül-i ter ġuş etmek
nèce bir eyleyeyin rāzumı ifşā nèce bir
5. zülfi sevdāsı çıkardı beni başdan 'ahdī
nèce bir cānuma kār ede bu sevdā nèce bir

43.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. ḥaṭından vehm edüp dil zülf-i dilberde mekān ister
ecelden ķorķup ol bī-ķāre 'ömr-i cāvidān ister
gözüm ḥāk-i rehini görse yüz sürmek diler gönlüm
göriceķ cevheri cevher-şinās olan hemān ister

41. A.₁: 145^a.

42. A.₁: 145^a.

43. ABŞ: s. 513.

3. ciger kanıyla gözyaşı nece kana boyanmasun
leb-i yāre el ermez dil şarāb-ı ergavān ister
uyup ‘aql-ı bed-endīşe erem dēr cennete vā‘iz
der-i yāri koyup andan bu ‘aql ile cinān ister
5. yazup bir senge nāmum dikme kabrüm üzre zīrā kim
yoluṇda ḥāk olan ‘āşık ne nām u ne nişān ister
ḥaṭ-ı yāruṇ ḡubārın olsa aḡyāra dēmez ‘ahdī
belī ‘ārif olan esrārını elden nihān ister

44.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel ++ -- / + + -- / ++ -- / + + -

1. yıkmaḡa mülk-dili cünd-i ḡamuṇ şal yeter
pādişāhum yeter etdün baṇa ihmāl yeter
pāyuṇa düşdi-y-ise koma ayakda elin al
yeter etdün dil-i üftādeyi pā-māl yeter
3. katl-i ‘uşşāka ne lāzım alasın destüṇe tiḡ
‘ālemi kırmaḡa ol ḡamze-i kattāl yeter
cem gibi āl-i cihānı bileyüm dersēṇ eger
sāķī-veş destüṇe bir sāḡar-ı mey al yeter
5. ḥāk-i rāhuṇda olan ‘ahdī gibi bendelere
gönderirsen oḡuṇı nāme-i iḡbāl yeter

45.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. her kaçan kim bād ol zülf-i perīşāndan geṇer
taḡıdur cem‘iyyetin ehl-i dilün andan geṇer
bu şafā-y-ile görürse bāde-i la‘lün hıızır
çeşme-i cāndan elin yur āb-ı hayvāndan geṇer
3. cān vērür yoluṇda ‘āşık giderek dēdüm dēdi
‘āşık-ı şādık olan evvel ḡadem cāndan geṇer
hāle şanma ḡavf edüp meh yüzine tutdı siper
tīr-i āhum gördi kat kat çarḡ-ı gerdāndan geṇer
5. pīrsin ey ḡaste perhīz eyle cānāndan dēme
ölse de ‘ahdī ṭabībi şanma oḡlandan geṇer

44. A.1: 41^a.

45. A.1: 34^b.

46.

Mef'ulü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. haṭṭ gelmege ki 'arız-ı cānāne kaşd eder
 bir dīni qara hindīdür imāna kaşd eder
 dilden hayāl-i hātem-i la'lün diler raqīb
 bir dīvdür ki mühr-i süleymāna kaşd eder
3. 'anḳā-yı 'aql-ı müdde'ī kūyına varamaz
 şehbāz-ı murğ-ı çeşmi dil ü cāna kaşd eder
 gözden hayāl-i çeşmi dil üstine atılır
 benzer o şīr-meste ki selmāna kaşd eder
5. şīrīn lebinı geldi haṭṭ-ı sebzi tutmağa
 gūyā ki tūṭīdür şeker-sitāna kaşd eder
 rūyında hāline dolaşur zūlf-i ser-keşi
 bir mārdu ki murğ-i gülistāna kaşd eder
7. cellād-ı çeşmi ḳatlūme 'ahdī yaraqlanur
 fikr-i şevāb edüp yine ihsāna kaşd eder

47.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ol melek sīmā ki reşk-i mihr-i 'ālem-tābdur
 şem'-i rūyı meclis-efrūz-ı dil-i aḥbābdur
 müşterīdür naḳd-i cānın vērür eller gerçi kim
 hātem-i la'lün ele girmez dūr-i nā-yābdur
3. cānı yoḳdur kim şadefden kendini dūr benzede
 dişlerünge kim dehānuḳda dūr-i sīrābdur
 āteş-i ḥaddün önünde bir şererdür şem'-i bezm
 pertev-i mihr-i ruḥun yanında meh şebtabdur
5. ka'be ḥaḳḳı secde eyler ḳanda görse ehl-i dil
 şeh-süvārūm naḳş-ı na'li esbünün mihrābdur
 deldi baḡrın ḥasret-i nāfıyla yārün 'ahdiyā
 görinen 'ummān içinde şanma ki girdābdur

46. A.1: 146^a.

47. A.1: 35^b.

48.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. şaķın mecnūnı şanmañ merd-i meydān-ı maħabbetdür
o bir 'avret zebūnı olmuş erlik aña töhmetdür
yüzün dil gülşeninde bir gül-i bağ-ı leṭāfetdür
ķadün cān bostānı içre bir serv-i leṭāfetdür
3. dehānuñ eylemiş bir ḥarf-ile 'uṣṣāķuñi teşhīr
maħabbet nāmesinde var-ise mīm-i meveddetdür
bizümle ḥaşre rāzī olmadı gitdi yine ol büt
gelür ṭurmaz 'azāb eyler ol āfet ne kıyāmetdür
5. görüp görmez deminde dāne-i eşküm ğam-ı 'ıṣķuñ
dil-i vīrāneme mihmān olur şanur 'imāretdür
kef-i pāyün koyup 'ahdī baş egmez tāt-ı dārāya
na'ilçeñ şekli sulṭānum başında dāl-i devletdür

49.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. dişün dürr-i 'aden cāna lebün yāķūt-ı aḥmerdür
leb ü dendānuñ için her ne dērsem dürr ü gevherdür
kimi kuḥl-i cilādur dēr kimi iksīr-i ḥāşiyet
ġubār-ı pāyı dil-dāruñ 'aceb bilmem ne cevherdür
3. olup bīmār-ı ğam benzi bozulmuş yıldızı düşmiş
saña şeydālığı māh-ı cihānuñ günden aźherdür
belādur ķaddi ṭurdıķça belā üzre belā zülfi
o destār-ı perīşānı belā budur ki ser-berdür
5. keder vērür ḥaṭ-ı rüyı gelince dēdün ēy 'ahdī
bu yüzden saña erbāb-ı şafā ğāyetde muġberdür

48. S.6: 139^a, ABŞ: s. 512-513., A.1: 30^a.

1 Bu beyit S.6'da yoktur.

2 Bu beyit ABŞ'de yoktur.

2^a: leṭāfetdür S.6 : melāmetdür A.1.

4 4^b: gelür ṭurmaz 'azāb eyler ol āfet ne kıyāmetdür S.6 : gelür ṭurmaz 'azāb eyler gören dēr bu kıyāmetdür ABŞ.

49. A.1: 147^a.

50.

Mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. gidüp rûma gelelden bu diyâra fazlîyi gör kim
zer ü sîm-ile kılmışdur nece şandûkı dërler pür
kimünle güft u gû étse kılur hiddet aña rağmen
hayâ vü havf étmez göz göre kılına dökündür

51.

Mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. civânân-ile şanma ülfetimde 'usretüm vardur
yeter baña ki sen şüh-ı cihâna nisbetüm vardur
bu dehrün 'ıyş u nûşı zehr-i ğam da olsa çekmem ğam
bi-ḥamdillâh begüm şîrîn lebün-veş şerbetüm vardur
3. tarîk-i 'ışka girdim hem-reh oldum ben de 'uşşâka
fünün-ı 'ışkı tekmiñ étmege ehliyyetüm vardur
mey-i nâb-ile mest olmaz dil ammâ şevk-i la'lünle
ne keyfiyyetdeyim bilsen 'acep germiyyetüm vardur
5. ne haddüm hadd-i luṭfuñ dilberâ takrîr edem bir bir
nedür bu iltifâta bâ'ış ayâ hayretüm vardur
tekellûf ber-ṭaraf luṭf eyle destün [bâkî degül] 'âlem
ma'ıyyet üzre cânâ bezm-i 'ıyşa niyyetüm vardur
7. dil-i nâ-kâmuñ ibrâmı teveşşül çünki ey 'ahdî
anuñ-çün yâr-ı hoş-reftâra bir kez minnetüm vardur

52.

Mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. egerçi kim dil almağda gözün üstâd-ı sâhirdür
belî kan dökmede ol ğamze-i hûn-h'âr mâhirdür
mücellâ 'arızuñ âyîne-i şun'-ı ilâhîdür
temâşâ edene âşâr-ı bârî anda zâhirdür
3. dil ü cân tekeyesinde şadra geçse n'ola 'izzetle
sizün elden gelür ey kaşı yâ tîrün müsâfirdür

50. A.1: 196^b.

51. **Naẓîre-i li-ğazel-i Ḥamdî-i merḥûm.**
MK.6: 50^a.

52. A.1: 30^b.

haṭuñ kim zülfün altından çıķup serkeşlige başlar
diyār-ı rûma çin şehrenden erişmiş ‘asākirdür

5. kilābın şöhbete ‘ahdī okıyup bezm-i hāş ile
şarābıyla kebābum dīde vü dilden çü hāzırdur

53.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. gözüm hayrān gubār-ı haṭṭ-ı reyhānuñda kalmışdur
dilüm bir zerredür kim mihr-i raḥşānuñda kalmışdur
perişān etse halkı n’ola dūdı āhımız her şeb
perişān gönümüz zülf-i perişānuñda kalmışdur
3. degül yaķañda düğme ğabğabuñ būs etmege gönüm
bu ümmīd-ile yıllardur girībānuñda kalmışdur
‘azīzüm hüsnuñi görüp hezārān yūsuf-ı mışrī
esīr olup senüñ çāh-ı zenaḥdānuñda kalmışdur
5. senüñ hicrānuñuñ hāşıyyeti kaṭ‘-ı hayāt imiş
‘acebdür bu ki ‘ahdī zinde hicrānuñda kalmışdur

54.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. gerdiş-i gerdün ki dāyim ihtilāl üstindedür
ṭālib-i dünyā-yı dūn yanlış hayāl üstindedür
bilmeyüp sırr-ı dehānuñla miyānun remzini
mū-şikāf u ḥurde-dānlar kıl u kāl üstindedür
3. ‘ārif-isen māzī vü müstaķbeli etme şümār
naķd-ı vaķti ‘ārifün zīrā ki hāl üstindedür
mārdur zülfün tolaşmış gülşen eṭrāfın tamām
mürdur haṭṭ-ı siyāhuñ şanki māl üstindedür
5. [...]
ğoncadur açılmaduk şan bir nihāl üstindedür

53. T.1: 217^a, A.1: 32^b.

Sümeyye Koca, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmū‘a-i Eş‘ār* (Vr. 160^b-240^a)(*İnceleme-Metin*), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014, s. 275.

54. A.1: 33^b.

55.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Muzāri' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. la'lünden ey nigār ki kân-ı laṭīfedür
 renk almasun-mı duḡter-ı rez bir zārīfedür
 şīrīnlik-ile gönlin alur ḡaste-dillerün
 şekker denilse la'line şīrīn laṭīfedür
3. başın şalar o serv işitdükde āhumı
 meyl-i dili raḡīb dēnen şol ḡarīfedür
 reyḡān ḡaṭ-ile yazmaḡa dūd-ı dilüm benüm
 ol şaḡı sūnbülün yüzi gülden şaḡīfedür
5. 'ahdī mülāzemet zer için ḡayre eylemez
 naḡd-i sirişki kendüye ḡāzır vaṭīfedür

56.

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün
Muzāri' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. la'lün ki reşk-i ḡonca-i sūrḡ-i ḡadīḡadur
 sırrına kimse ērmedi maḡfī daḡīḡadur
2. kanlu gözüm yaşın göricek dişledi lebin
 la'le şikest vērdi vü ḡaşdı 'aḡīḡadur
3. āb-ı ḡayāta dil nēce aḡsun lebün ḡoyup
 meyl-i şafā-yı ḡāṭırumuz ol raḡīḡadur
4. pūr-ḡūn dilüm devāt u müjen fikridür ḡalem
 ṭurreḡ ḡayāli ey yüzi gül anda līḡadur
5. her kim işitdi naḡm-ı şeker-bārını dēdi
 ṭūṭī-i tab'-ı 'ahdiye şāḡīb-seliḡadur

57.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Muzāri' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. dīn almada o muḡ-beḡe āfet degül-midür
 yētmēz bizümle ḡaşre kıyāmet degül-midür
 devlet nişānı pāyüne yüz sürmedür şēhā
 olmaḡ yoluḡda ḡāk sa'ādet degül-midür

55. A.₁: 132^b.

56. A.₁: 137^a.

57. A.₁: 179^b.

3. öpdüm hayāl-i la‘lünî āzār vèrmedüm
söyle iki gözüm ki nezāket degül-midür
‘ışķun yolında güm-şüde-i vaşl olanlara
hālün hayālî necm-i hidāyet degül-midür
5. kan olduğına la‘li ğamından dil-i hāzīn
göz göre kanlu yaş ‘alāmet degül-midür
teşbīh zāğa zülf-i siyāhını eylemek
tūṭī-i ṭab‘a ‘ahdī ğarābet degül-midür

58.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. la‘l-i gül-bergün ki reşk-i bāde-i engürīdür
nergis-i mestün gibi ‘ālem anuñ maḥmūridur
nev-bahār eyyāmı erbāb-ı çemen ‘ıyş étmege
yāsemen aķ gül gibi bir kāse-i faġfūrıdur
3. ‘ālemi görmezlerse sensüzün ma‘zūr ṭut
hāk-i pāyün ehl-i ‘ışķun gözlerinin nūrıdur
çenber-i zülfi katında merd-i ḥallācum dēmen
dār-ı zülf-i dilberün şimdi gönül manşūrıdur
5. ğurre-i ğarrāsına şehir içre māyil olduğum
‘ahd ü peymānum gibi ‘ahdī cihān meşhūrıdur

59.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gül zümürürd tahta geçdi şan çemen sultānıdur
zer külāhın geydi nergis büstān oĝlanıdur
seyre çıkmış bir cevān-ı nev-resīdedür çemen
kāmetsi serv [ü] yanāĝı gül ḥaṭı reyḥānīdür
3. cām-ı mey aldun ele seyrāna gitdün ğam degül
pāyuna āvāreler düşse ayak seyrānıdur
ka‘be-i kūyun ḥaķıyçün cān-ı erbāb-ı şafā
ēy kemān-ebrū ḥadeng-i ğamzenün kurbānıdur
5. söyleşüp erbāb-ı ḥüsn ile gider ‘ahdī o şāh
mülk-i ḥüsni almaĝa berzer ayak dīvānıdur

58. A.₁: 192^a.

59. ABŞ: s. 510.

60.

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün
Mużārī' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. görüp benefşeyi dèdi ol gül ki bu nedür
dèdüm haṭ-ı ruḥunḍan alınmış nümünedür
zülfunḍe ḳatı elleme hoş tut dili dèdüm
bilmezlenüp hemān dèdi nāz-ile o nedür
3. dūrler şaçar nişān yoğ-iken nīm zerrece
la'li ḳatında ğonca-yı bī-ğüft ü gū nedür
dikḳatler-ile kimse ḥayāline ėrmedi
yārün miyān-ı nāzüki yanında mū nedür
5. tuş gelmediyse gün yüzüne ḳaddün özleyüp
çeşmünden aḳan ėy boyı serv iki cū nedür
ağyāra luṭf-ile keremün ḥaddeden aşırı
bunca belālarun ḥaṇa ėy tünd-ḥū nedür
7. mest ėtdi būy-ı kākül ü zülḫ ü ḥaṭ u lebün
bilmez ki 'ahḍī bāde-i nāb u sebū nedür

61.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. dil-i āvāre ki ḥāk-i reh-i cānānda gezer
mürdur 'acַz-ile dergāḥ-ı süleymānda gezer
lāle vü gülde senün rengi-ile būyın bulamaz
geh şabā ṭağā düşer gāḥ gülistānda gezer
3. tīri geh dilde ṭurur gāḥ gelür cāna geçer
bir kez o ḥūnī dēmez ḳanda durur ḳanda gezer
cilve ger gözde ḳaşun 'aksini kim gördi ise
zevraḳ-ı ehl-i maḥabbet dèdi 'ummānda gezer
5. ėrmege āb-ı vişāle dolaşur kūyun dil
teşne-leb māḥī-durur çeşme-i ḥayvānda gezer
ḥaṭun üstinde hevādan ṭağılur zülḫ-i siyāḥ
bir yülük hindī-durur şanki ḳaramanda gezer
7. bulduğın bū'l-hevesi ḳo anı ādem şanma
nēceler dīv durur şūret-i insānda gezer

^{60.} A.₁: 144^a.

^{61.} A.₁: 146^b.

hüblar görmege didārını kūyın dolaşur
‘ahdiyā hayl-i melek ravza-ı rıdvānda gezer

62.

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün
Hezec + --- / + --- / + ---

1. cemālün mihr-i ‘ālem-tāba benzer
ben anda zerre-i bī-tāba benzer
dehānuḡda gören dendānuḡı dēr
şadef içre dūr-i sīrāba benzer
3. yüzünde sūre-i yūsuf ‘ayāndur
haṭuḡ üzre şaçuḡ a‘rāba benzer
firāka olma ġam-ġīn vaşla hurrem
ēyü yatlu hayāl ü h^vāba benzer
5. ayaġuḡ izine ‘ahdī sürer ruḡ
na‘ilçeḡ şekli çün mihrāba benzer

63.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. lāle-ḡadler ruḡuḡa reşk-i ġulistān dērler
var bülbüllerüḡ ēy ġonçe hezārān dērler
yēridür nāmuḡı dībāce-i nazma yazsam
şaḡa çün ad-ile ser-defter-i hūbān dērler
3. nesh kıldı haṭṭ-ı yāķūtı haṭuḡ kil-k-i każā
yazmamış böyle muḡaķķaķ haṭṭ-ı reyḡān dērler
hızr olup la‘lūḡe gelse beni ērgürse n’ola
haṭṭuḡa rāh-ber-i çeşme-i hayvān dērler
5. kullaruḡ hayline ķul olsa n’ola ‘ahdī şehā
eşigün bendelerin ‘āleme sulṭān dērler

64.

Mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün
Muzāri‘ - - + / - + - - / - - + / - + - -

1. mest ètdi ehl-i ‘ışķı ol mest-i h^vāb gözler
mey-ġün gözün görenler şanma şarāb gözler

62. A.₁: 46^a.

63. İ.Ü.₁: 44^b, N.₁: 272^a, T.₁: 214^a, A.₁: 39^b.

⁵ 5^b: eşigün bendelerin İ.Ü.₁, N.₁, T.₁: çün kapuḡ kullarını A.₁.

64. A.₁: 44^b.

- mest ü ħarāb olsam ‘ışkuñ meyiyle ʔaṇ mı
ol nīm-mest çeşmün mest ü ħarāb gözler
3. meclisde ‘aks-i la‘lün görmek ümīdi ile
cām-ı neşāʔ-baḥşa dönmiş ḥabāb gözler
eşküm sürer yüzünü ḥāk-i derüne şāhum
el-ḥaḳ geçinür ammā ‘ālī-cenāb gözler
5. tīgün görüp elünde özlerse n’ola ‘ahdī
teşne olan cihānda elbette āb gözler

65.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. leb-i ʔandını cānā teşne-dil āb-ı zülāl anlar
açılmış taze ruḥsāruñ gören gül-berg-i āl anlar
kanı iz‘ān eder mū-miyānuñ ehl-i dillerde
dili miḥnet-zede ḥod anı her dem kı̄l ü kı̄āl anlar
3. ḥalīlüm ḥāṭrum yap ka‘be bünyād etmeden yegdür
deşem bi’llāhi bu ḥayr işi dil-dāde vebāl anlar
eliflerle çekilmiş sīnem üzre dāğ-ı pür-ḥūnum
görenler bāğ-ı dilde ḥāşılı nevres-nihāl anlar
5. ḥarābāta düşüp şūrīde-ḥāl olduğum ey ‘ahdī
nedendür kimse bilmez yine ol ʔaşı hilāl anlar

66.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. kı̄lur ‘uşşāk-veş biñ dürlü efgān gerçi bülbüller
o gül gibi kı̄lağına kı̄omaz biñden birin güller
alup bū-yı ḥaṭ u zülfün gelelden bāğa bād ey gül
aṇa reyḥān gibi ḥaylī perīşān oldu sünbüller
3. görenler gözlerümde ‘aks-i ḥaddünle bināğuşuñ
konulmuş şīşeler içre dedi güller kı̄aranfüller
şarāb-ı la‘lüne ey gonca-fem benzer dēyü bir dem
elinden düşmez oldu bāde-nūşuñ gül gibi müller
5. belāsın ḥaṭṭ-ı sebzün edemez biñden birin ‘arza
yazarsa ‘ahdī bir ḥarfinden ol şāha teressüller

65. S.1: 42a.

66. A.1: 30b.

67.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. genc-i hüsline o gün yüzlinün oldı nāzır
akçesi olsa n’ola merdüm-i çeşmün vāfir
bendesin söger iken baña mı dërsin dër-isem
saña kim söyledi dër hıışm édüp ol şeh kaçır
3. çekdi leşker yüridi geldi haṭuñ rûma şehā
mülk-i islāmı meded kapladı haylī kāfir
‘arız u kaşı dükel étmege teşhīr kılup
kodı na‘l âteşe sihr édüp o çeşmi sâhir
5. sözleri vaşf-ı miyānuñla ser-i zülfündür
kanı ‘ahdī gibi bir ince vü nāzük şā‘ir

68.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Hafif + + - - / + - + - / + + -

1. göreli bağda benefşe-i ter
sünbülī haṭṭuña anuñ baş eger
cānı tiz vër o şeh-süvāra dëyü
nizesi ṭurmayup beni dürter
3. aldı bir reng-ile dili gitdi
görmedüm böyle bir daḥı dilber
ağzuma vërdi la‘lin em dëdi tiz
dëdüm ivme şuya mı düşdi şeker
5. katlûme va‘de eyleyüp gitdi
‘ahdi-i haste va‘desin gözler

69.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. boynı baḡlu kuluñam her nerede olsam eger
bir pula şatar-isen kaçmazam ey pāk-naẓar

67. ABŞ: s. 511., A.1: 39^a.

68. ABŞ: s. 512., S.6: 133^b, A.1: 45^a.

¹ sünbül-i haṭṭına ABŞ, A.1 : sünbülī haṭṭuña S.6.

⁴ em ABŞ, A.1 : ol S.6.

ivme ABŞ, A.1 : ey meh S.6.

69. A.1: 189^b.

- ğam-ı çāh-ı zeķanun göz göre üftādelerün
turmayup Һançer-i bī-dād-ile bağrını deler
3. gün yüzün nūrına müştāk-durur bencileyin
māhitābı gece gördüm ser-i kūyunda gezer
sīm-i eşk ü ruḥ-ı zerdümle işüm şimdi āh
gerçi kim iş bitürür dērler-idi sīm-ile zer
5. şanemā şanma celālī saḡa cānın vërmez
‘ahdinün mā-melegi daḡı senünüdür yekser

70.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. benzerin ağızına yarün dēr-ise gonca-i ter
seng-i jāleyle gelüp bād anuñ ağızına çalar
dil ü cān zülf ucında güm olıcek(?) nece kim
şordum ağızından anuñ vërmedi hiç toğru ḡaber
3. kanda bir serv-i sehī görse dil-i meyyālüm
meyl eder seyl-i sirişküm gibi pāyine düşer
şem‘-i rüyun dēr-isen olmaya berbād eyle
āh-ı serd-dil-i ağıyārdan ey dost ḡazer
5. öykünüp leblerüne meclise sükker gelse
göresin ‘ahdī-i dil-ḡaste anuñ başın ezer

71.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. şorarsaḡ cām-ı ‘ışķunla derūnumda ne ḡālet var
dilümde āteş-i fūrķat gözümde eşk-i ḡasret var
kebāb etdüm seg-i dil-dār-içün cismi gelüp sen de
raķībā yeme biryānum anuñla başķa soḡbet var
3. süm-i esbine yüz sür ister-isen devlet-i sermed
ki pā-māl-i reh-i ‘ışķ olanuñ başında devlet var
görüp cān vërdüğüm yoluḡa ağıyār-ı bed-endişün
ne ḡam reşkiyle cān vërse efendi ‘ār u ḡayret var
5. ne ḡāle uğradum bilmen ser-i kūyında za‘fi-ile
ne ‘ahdī turmaḡa kuvvet ne ḡod gitmeḡe kudret var

70. A.1: 37^b.

71. A.1: 32^a.

72.

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün
Mużārī' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. érmek diler kapuṇa dil-i bī-nevāyı gör
 meyl-i ṭavāf-ı ka'be kılur ol gedāyı gör
 éy dil şafālar ister-isen ka'be kūyına
 sa'y eyle merve ḥaḳḳı yūri ér şafāyı gör
3. ḥācet-i revā-yı ḥaḳḳdur éy ka'be söyleyen
 gel kapusına ka'be-i ḥācet-revāyı gör
 vaşfinda zūlf ü la'lünün éy ka'be-i murād
 fikr-i feraḥ-fezā-y-ile rengin edāyı gör
5. maḳşūd ḥāşıl étmege ehl-i şafā gibi
 'ahdī gerekse ka'be der-i muştafāyı gör

73.

Fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. öldürüp ben ḥastenün ağıār cānānın alur
 ḥaḳ budur şeyṭānlıḡ eyler ṭurmaz imānın alur
 geldi cānum ağızuma şunınca la'lin ol ṭabīb
 ḳorḳaram tā ki çeküp ben ḥastenün cānın alur
3. kūy-ı leyliye çeker mecnūn ṭurmaz itleri
 şanma bunda nēye geldün dēyü dāmānın alur
 dāmen-i gerdūnda éy meh-rū şafaḳ şanma seḥer
 ḥink-i çarḥuṇ neşter-i mihr-i felek ḳanın alur
5. tizlik(?) édüp ḳanına tıḡı bulaşsa bendenün
 ḳomaz anı ol şeh-i ḥūbān ṭutup ḳanın alur
 reng ü bū uğurladuṇ dēyü o günden goncanuṇ
 bād ṭurmaz yaḳalar 'ahdī giribānın alur

74.

Fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. şeb-i fūrḳatde ḡama her kişi kim şābir olur
 başına gün toḡar anuṇ şeb-i ḡam āḥir olur

72. A.₁: 43^b.

73. A.₁: 36^b.

74. ABŞ: s. 511., T.₁: 214^b., A.₁: 39^a.

geçdi eyyām-ı vişālüm dēme fūrkat demidür
böyle qalmaz güzelüm ol da geçer āhir olur

3. şehir-i hüsn içre katı ser-keş idi gerçi kaşun
egdi sihr-ile gözün anı ‘aceb sāhir olur
dilde āyīne nihān eyledi mihr-i ruḥunı
yüzine baksaṇ anuṇ gün gibi ol zāhir olur
5. ‘ahdīyā ḥayl-i ḥaṭı tıtdı cemāli şehrin
ḥaqqı setr etti ‘aceb dīni qara kāfir olur

75.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. seg raqībe her kaçan vaḥşī ğazālüm rām olur
reşk-ile bār-ı melāl altında qaddüm lām olur
dil mu‘anber zülfün özler cān sever sīmīn tenün
herkesün ṭul-i emelle kār u bārı ḥām olur
3. zülf ü bīnünle dehānuṇ dil görüp meyl eyledi
şayd-ı erbāb-ı dil için bu ne zībā dām olur
āh-ı āteş-bārumı dilden düşürmezsem n’ola
baṇa ey meh gün yüzünsüz rüz-ı rüşen şām olur
5. ḥalka-i zikre girüp cennetle kevşer özlemez
her kimün kim gül gibi destinde ‘ahdī cām olur

76.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel ++ - - / + + - - / ++ - - / + + -

1. kimse varursa vefā eyler aṇa yār şanur
baṇa geldükçe cefālar eder aḡyār şanur
şorsam aḡzından anuṇ ince miyānı ḥaberin
baṇa yokdan gelür ol bir ğarażum var şanur
3. şekerin la‘li-y-ile ḥaṭṭ-ı ğubārın göricek
şen olur dil şeker-ālūd anı esrār şanur
cān vērür bū-yı vefāsına gülün bülbul anı
yüzine bir güle bakmaq-ile vefādār şanur

⁴ eyledi ABŞ: eylediği T.1., A.1.

^{75.} A.1: 177^a.

^{76.} A.1: 37^a.

5. gönlin alup güle cevr eyleme hūbān içre
saṇa meyl eyledi ‘ahdī seni dil-dār şanur

77.

Fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. dil uyup çeng-i ğama ney gibi efġān öğrenür
bī-nevādur n’eylesün derdine dermān öğrenür
barmağın başmış hat-ı haddine zūlf-i ser-keşi
rūma gelmiş hinddür gūyā ki kur’ān öğrenür
3. hāli ol şāhuṇ gelüp dīvān-ı hūsne ġamzeden
bir habes sultānidur āyīn ü erkān öğrenür
dil dehānuṇ fikr edüp zūlf-i girih-ġirūṇ açar
bir mu‘ammāyī durur gūyā şebistān öğrenür
5. her sözüm bir gülsitān vaşf-ı ruḥuṇda ‘ahdīyā
gül gibi şi‘rüm okur her kim gülistān öğrenür

78.

Mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. çemende tırmayup akan degül āb-ı revān yēr yēr
seni arayı gitdi eşk-i çeşm-i ‘āşıkān yēr yēr
elifler sīneye kesdüm ġam-ı kaddünle ey gül-ruḥ
gören şanur çemende bitdi şāḥ-ı ergavān yēr yēr
3. nümāyān tīrlerdür yā sipāh-ı ġam gelüp kōndı
fezā-yı sīneye ey kaşı yā dikdi sinān yēr yēr
elifle dāğ şanma tende ġam yol azmasun dēyü
yığup taş rāh-ı ışka sīnede dikdüm nişān yēr yēr
5. şeb-i ġam görinen encüm degül ‘ahdī felek üzre
hadeng-i āhumuṇ zaḥmı-durur oldı ‘iyān yēr yēr

77. ABŞ: s. 510-511., A.1: 37^a.

1 1^b: n’eylesün derdine ABŞ: derdine var-ise A.1.

2 2^b: hinddür ABŞ: hindīdür A.1.

78. ABŞ: s. 513-514., A.1: 28^b.

4 4^a: elifler ABŞ: elifle A.1.

[Zâ']

79.

Fā'ilātün mefā'ilün fa'ilün
Ḥafīf - + - - / + - + - / + +

1. el-vedā' ey düceyl kim her dem
bulur-idük şafâyı senden biz
hâṭıruñ kalmasun igende bize
'azm-i bağdād edersek andan biz

80.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. dār-ı taḫvādan geçüp kūy-ı melāmet beklerüz
bende-i ehl-i ḥarābātuz velāyet beklerüz
halk-ı 'ālem keşretinden geçmişüz 'anḳā-şıfat
ehl-i ḥaḳ dervişlerüz ḳāf-ı ḳanā'at beklerüz
3. devr elinden kim ki bir peymāne içdi esrüdi
bezm-i vaḥdet içre sākī biz de nevbet beklerüz
olalıdan sākın-i vīrāne ḥālın yādına
sīne-i şad-çākde genc-i maḥabbet beklerüz
5. mest olup ferhād u mecnūn gitdi 'ahdī yād edüp
bir lebi şırın saçı leylāyı şöḥbet beklerüz

81.

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. gül-ruḥlarında la'line biz kāyıl olmuşuz
baḥreyn içinde bir dūr-i nā-yāb olmuşuz
şehr-i vücūdda dūr-i yektāy bulmağa
deryā-yı küfri ejder-i vaḥdetle bulmuşuz(?)
3. şayyād-ı vaḥdetüz nece şehbāz uçurmuşuz
sīmurğ-ı keşretün per ü bālını yolmuşuz
gül-zār-ı ma'rifet güliyüz zerd ü zār olup
nā-ehl elinde berg-i ḥazān gibi şolmuşuz

79. A.1: 189b.

80. A.1: 48b.

81. A.1: 50b.

5. cām-ı mey-i vefāda bizi ḥālī şanmañuz
‘işret hevāsı-ile ḥabābuz ki ṭolmuşuz
6. ehl-i sülūke münseliküz ‘ahdī ḥaḳ bilür
şüretde zindegüz velī ma‘nīde ölmüşüz

82.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. dilde biz kim ‘aks-i rū-yı dil-rübāya mālīküz
pādişehler menzili şırça serāya mālīküz
naḳd-ı cān vērüp gönül mülkine sultān eyledük
mısr-ı dilde yūsuf-ı ḥüsn ü behāya mālīküz
3. ‘ālemi iskender ü cem gibi seyrān eylerüz
māh-rū sāḳīyle cām-ı dil-küşāya mālīküz
āteş-i derd ü belāya düşmeden kaçmaz gönül
ḡālibā biz dūzaḥ-ı derd ü belāya mālīküz
5. gül yüzini bāde-i la‘lini ‘ahdī ögerüz
ṭab‘-ı şāf-ile bugün rengin edāya mālīküz

83.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. kaçan gitsen öñünden ‘aşıḳun şanma ki cān gitmez
gider cān dilden ammā ḥasretün ey dil-sitān gitmez
yēr etmiş lāle gibi sīnede dāḡ-ı ḡam-ı ‘ışḳun
derūnumdan ölürsem daḥı ey nā-mihribān gitmez
3. bahār eyyāmı geldükçe cünūnum n’ola artarsa
dilūmden ey gül-i ra‘nā ḥayālün bir zamān gitmez
o merdüm-küş nigāhunḡan ‘adem mülkine ey ḥūnī
dem olmaz küştelerden şad hezārān kim revān gitmez
5. ser-i küyünḡa ‘ahdī şöyle ārām eylemişdür kim
cināna da‘vet olsa sensiz ey ārām-ı cān gitmez

82. A.1: 49^b.

83. A.1: 47^a.

84.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. bir serve oldı hāk ten-i hāksārumuz
 söyler zebān-ı hāl-ile seng-i mezārumuz
 şebdiz-i haṭṭ-ı yāri kılur serkeş āh-ı dil
 bir toz koparmayınca kımaz rūzgārumuz
3. sergeşte etti mihr-i ruḥı gerçi kim bizi
 yokdur yanında zerre kadar i'tibārumuz
 berbād olurdu āh-ile göz dökmese yaşın
 görmezdi yeryüzinde kimesne gubārumuz
5. ululanursa n'ola görünce itün bizi
 erbāb-ı ıışık içinde odur ihtiyārumuz
 şehir içre māh-rū güzelün kaçın ögeli
 'ahdī cihānı tutdı bizüm iştihārumuz

85.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. alur düzd-i hayāl-i ğamzesi cānı aman vèrmez
 haber şorsam lebinden ta ki bir zerre nişān vèrmez
 miyānın der-kenār etmek ne mümkün naḫd-i 'ömr-ile
 hadeng-i ğamzesini cāna ol ebrū-kemān vèrmez
3. görülmez duḥter-i rez ol sebük-rūḥ olmasa sāḳī
 mezāḳ-ı cāna lezzet yārsız rıṭl-ı girān vèrmez
 okıdur küfri ezber tūṭı gibi deyr-i 'ışkında
 'izārı muşḥafını öpmege ol dil-sitān vèrmez
5. meded bilmem nece şerḥ eyleyeyem bu kışsa-i şevḳi
 ki bir söz dèmege nevbet baḥā āh u fiğān vèrmez
 cihānda ber-murād olmaḳ ümidin eyle ey dil
 murādın 'aşıḳun dilber gibi devr ü zamān vèrmez
7. temennā etme ebr-i vaşlını ol ergavān-pūşun
 cihān bāğında 'ahdī mīve hergiz ergavān vèrmez

84. A.1: 147^a.

85. A.1: 180^a.

86.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. haṭ-ı sebzın tırāş étmezse oyunda şafā kıalmaz
 yenı ebr olsa mihr-i 'ālem-ārāda ziyā kıalmaz
 kıalur ağyārla her şeb gelürse yanıma her gün
 geçer 'ömrüm gibi tırmaz dirīğā ol baña kıalmaz
3. gözüm yaşına raḥm édüp n'ola ḥāl-i dili şorsa
 ayağı toprağına denmedük bir mācerā kıalmaz
 süvār olup semend-i nāza pā-māl étme 'uşşākı
 aķarşu gibidir ḥüsnün saña ey bī-vefā kıalmaz
5. gelir 'aql almağa 'ahdī yanımda eylemez ārām
 gider cān gibi bir dem ol perī çehre saña kıalmaz

87.

Fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. kim ki terk-i ser édüp yoluna pā-māl olmaz
 devlet el vërmez aña lāyık-ı iķbāl olmaz
 her gönül kim ser-i zülfünde erişmez lebüne
 'ömrü zevķ-ile geçüp şevķ-ile hoş-ḥāl olmaz
3. gösterüp ülkerin a'lā ne-ķadar şatılsa
 atlas-ı çarḥ-ı felek itlerüne şāl olmaz
 duyacaķsın ser-i zülfünde dedüm ḥāl-i dili
 güldi ol gül dedi tıyulmaduķ aḥvāl olmaz
5. deyr-i 'ālemde dilā şanma ki ḥübān içre
 'aşıķa meyl edici dilber-i meyyāl olmaz
 zāhidün ķalb dili düşmese 'ışķ āteşine
 pühte-i zühd ü riyā içre sızup ķāl olmaz
7. cidd ü cehd ét yolına cān u seri vër 'ahdī
 reh-rev-i 'ışķ olan kimsede ihmāl olmaz

^{86.} A.₁: 47^b.

^{87.} T.₂: 66^b, A.₁: 106^b.

³ 3^a: görse T.₂: şatılsa A.₁.

88.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. her zamān bir şān-ile olsa n'ola cānānımız
küllī yevmin hüve fī şe'n hücet ü burhānımız
 'ālem-i ervāḥ-ı kudse meyl edelden gönümüz
 dār-ı dünyāya tenezzül etmez 'ulvī şānımız
3. dil nedīm oldı ciger büryān gözüm yaşı şarāb
 ḥayl-i 'ışkuṇ pādīşāhı oldı çün mihmānımız
 zāhid-i pejmürde-veş şanma rüyāda sen bizi
 yaqdı çokdan sübḥa-i zühdi dil-i sūzānımız
5. saġarı devr etdür ey 'ahdī ki devrān demidür
 bir qarār üzre degül gerdiş eder devrānımız

89.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. göz açınca gördi nāgeh bir perī-ruḥsār göz
 bir yumup biṇ dökse ṭaṇ mı göremez tekrār göz
 ḥāk-i pāyın gözler anuṇ gözin ırmaz görelī
 sürmeyi gözden siler bir gözleri 'ayyār göz
3. nār-ı hecrünle yanardı ser-te-ser dil kişveri
 üstine bārān gibi şu dökme her bār göz
 gitdi dilden 'aql u fikrüm kalmadı şabr u sūkūn
 n'eylesün kan dökmesün mi ağlayıp nāçār göz
5. raḥt u baḥtın n'ola yağmaya vērüp kan ağlasa
 gördi gözler görmemiş bir gözleri tātār göz
 gördüġine göz diküp kan dökme olmazdı işi
 bu dil-i şad-çāke bir dem ger olaydı yār göz
7. 'ahdiyā vërmez amān 'uṣṣāka tīg-i ġamzesi
 şu yerine kan içer kanuḳmuş ol ḥūn-ḥvār göz

88. A.1: 50^b.

¹ *küllī yevmin hüve fī şe'n*: Göklerde ve yerde bulunanlar, her şeyi O'ndan isterler; O, her an yeni bir ilahi tasarruftadır. (Kur'ân: 55. Rahman 29.)

89. ABŞ: s. 514., A.1: 50^b.

[Sîn]

90.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. göz göre ğayre ne dem kim luṭf eder dilber libās
reşkden göz merdümi ol-dem ğeyer bir ter libās
ister ol piste dehāna benzede ğonca özin
kırmızı içine ğeymiş taşına aḥḍar libās
3. n'ola tīġuṇ cāme ğeydürse ser-ā-ser cismüme
kullarına luṭf eder 'ādet-durur aḥmer libās
ğonca gülden pīrehen ğeyme saṇa öykünmez [ol]
ëy semenber gerçi vērür herkese zīver libās
5. bī-ser ü pāsın dëyü ṭa'n étme ëy ḥ^vāce baṇa
lā'übālī 'āşık-ı dīdār olan neyler libās
'ahdī zer cāme ğeyelden kimseye bakmaz raḳīb
ādem oldum şanur ol ḥar ğeymek-ile zer libās

91.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. eyleyelden bir nefes kūyuṇda olmaġa heves
ol hevesle dil ḳarār étmez yèrinde bir nefes
ëy şeker-leb n'ola olsa la'lün üzre ḥāller
ḳanda kim olsa şeker aṇa üşer lā-büd mekes
3. ol lebi şīrīn ġamından kūhken-veş dād édüp
nāle kılsam bīsütün olur baṇa feryād-res
mecma'u'l-bahreyn-i eşküñ ġörmese ṭuġyānını
ḥacletinden yèrlere geçmezdi ceyhūn u ares
5. ārzū-yı la'l-i cān-baḥşını étme 'ahdiyā
ġamzesi tīġını ġör candan yūri ümmid kes

^{90.} A.₁: 176^b.

^{91.} ABŞ: s. 515., A.₁: 51^a.

² 2^a: n'ola olsa la'lün üzre ḥāller ABŞ: la'lün üzre n'ola olsa ḥāller A.₁.

[Şîn]

92.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün
Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. gözden düşüp ayakda kalursa yeridir baş
esrār-ı ğam-ı 'ışkumızı eyler ele fāş
ağlar başa şanma tama'-ı la'lün edelden
yüzi şuyunu yere döker çeşm-i güher-pāş
3. la'l-i lebüne dür dişüne gördi el érmez
hasretle vurursa n'ola hātem başına taş
dil almada zülfi n'ola çok başlu olursa
her bir ser-i müyında aşıldı nece biñ baş
5. uydum dile biñ dürlü belā başuma geldi
'ahdī reh-i 'ışk içre kanı bir eyü yoldaş

93.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. yār şanup herkesi ey dil yeter hem-sāye düş
vaşşilerle ülfet et mecnūn gibi şahrāya düş
düşme dünyā kaydına geç keşretinden 'ālemün
faqr ile faqr et dilā var gūşe-i tenhāya düş
3. h'āb-ı ğafletden gözün aç düşme ferdā kaydına
aldamağa herkesi şūfī yeter rü'yāya düş
her gülün pāyına düşme aldanup ey tıfl-ı eşk
düşer isen bāri bir pāy-ı sehī-bālāya düş
5. naqd-i dil bulsa ziyān bāzār-ı ğamda ğam yeme
kim dedi zülfi ğamıyla sūdı yok sevdāya düş
ārzü-yı hāl-i la'lin eyleyüp ey dil yeter
varun berbād edüp āvāre-veş şahrāya düş
7. pey-rev-i nazm-ı nişānīsın bu şī'r-i hāş-ile
semte gir şimdengerü 'ahdī yūri inşāya düş

92. A.1: 54^a.

93. İ.Ü.1: 93^b, A.1: 59^a.

Hasan Gültekin, "Ahd-i Bağdâdî'nin Yayımlanmamış Şiirleri III", *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2, S. 2, s. 46.

⁶ Bu beyit İ.Ü.1.'de yoktur.

⁷ 7^a: nazm-ı nişānīsın İ.Ü.1 : şī'r-i nişānīsın A.1.

94.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. yüzi ol serv-kağün mihr-i dırađşān olmış
‘āşıkı sāye gibi ĥāk-ile yek-sān olmış
āteş-i mey-ile gül gül ruĥuñ èy gül olalı
bezmümüz ĥüsnüñ-ile reşk-i gülistān olmış
3. nār-ı rüyuna ıaparken gözüñ èy kāfir-i çīn
müjeden ok götürür şanki müselmān olmış
zülfi altında ‘arağ kevkeb-i seyyāre-durur
ıztırāb-ile yürür ebrde pinhān olmış
5. kim ki bir gece enīs-i seg-i cānān olmış
cānı şükrāna verüp ‘āleme sulţān olmış
dişleme la‘lünj epsem dēme ‘ahdīye begüm
nāleme çünkü sebep ol leb ü dendān olmış

95.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ĥaţţ-ı sebzi ol gülün rüyunu pinhān eylemiş
ğonca-veş ĥün-ile ıolmuş yüregim kan eylemiş
kapıldı zulmet günü kopdı kıyāmet şandılar
kalķup ol meh yüzine zülfin perişān eylemiş
3. sāye şalmış tā raķībün başına ol serv-kağ
sāye-veş ‘āşıkları ĥāk-ile yeksān eylemiş
pāyimāl édüp dilüm olmış ala gönlin anuñ
ağladup ben bī-dili aġyārı ĥandān eylemiş
5. ‘ahdine ıurmaz döner devr-i felek gibi o māh
döne döne ıutalum kim ‘ahdī peymān eylemiş

7^a: şî'r-i ĥāş-ile İ.Ü.1. : nazm-i ĥāş-ile A.1.

94. T.1: 239^a, A.1: 54^a.

Sümeyye Koca, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār* (Vr. 160^b-240^a)(*İnceleme-Metin*), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014, s. 384.

5. Bu beyit T.1.'de yoktur.

95. A.1: 53^b.

96.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. tekyegāh-ı 'ışkda gönlüm delürdi şîr-veş
 gel müselsel zülfünî boynuma taş zencîr-veş
 ey kaşı yâ hasret-i kaddünle gönlümden geçer
 nāvek-i dil-düzünü pehlûya çekmenî tîr-veş
3. n'eyler ol âfet bêline tîğ u hançer taşınup
 'âlemi kırdı geçürdi gamzesi şemşîr-veş
 murğ-ı dil alındı bir şehbāza ki istignā edüp
 türkiye aşmaz gözi âhûları hançer-veş
5. kâmetin halka tenin göz göz kalur 'ahdî şehā
 öpmege ağzını bir kez tîrünün zihgîr-veş

[Şad]

97.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. vaşlın istersenî kadem evvel reh-i hicrāne baş
 serserî başma ayağun merd-isenî merdāne baş
 ol perî dîvāne dèyü taş-ile taşlar seni
 hîrz-ı cāndur cāna anı ey dil-i dîvāne baş
3. fitne başıdur ser-i zülfün düşüpdür pāyuña
 kıl hāzer destinden anuñ fitne-i cānāne baş
 āteşi teskîn eder şu lutf edüp ey serv-i nāz
 hançer-i dil-düzünü gel sîne-i sūzāne baş
5. itler ile hem-kādeh olmağ dilerseñ 'ahdiyā
 al ele cām-ı seri ayak yûri rindāne baş

[Dâd]

96. A.1: 53^a.
 Kenarda bu beyit yazmaktadır:
 çeşm-i şîrāne alur her gördüğün naḥcîr-veş
 kim görüpdür kim ola 'ālemde āhū şîr-veş

97. A.1: 59^b.

98.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. n'ola dil tūmārın etsem ol şeh-i hūbāna 'arz
 'ādet olmuşdur şunarlar bendeler sulṭāna 'arz
 cān-ı zāruṅ saṇa dil söylerse derdin el şanur
 āsaf-ı devrāndur okur şāh-ı 'ālī-şāna 'arz
3. ol şehün hūsıninde zülfi bağladı zencir-i 'adl
 var perişān hālünı kıl ey dil-i dīvāne 'arz
 şanma ma'mūre kuşūr-ı 'adni vā'iz-i 'ākil ol
 kaşr-ı kūy-ı yāra karşı etme bir vīrāne 'arz
5. hāk-i pāyünden biter maḳşūdı erbāb-ı dilün
 n'ola şunsa hāk-i pāye 'ahdi-i ferzāne 'arz

99.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. her kaçan 'uşşāka etse 'arızın cānāne 'arz
 mihr gūyā nūr eder zerrāt-ı ser-gerdāna 'arz
 dil vèrelden zülfine bir mūya döndüm za'fumu
 dest-res bulsaṇ aṇa kıl mū-be-mū ey şāne 'arz
3. taṇ mı hālüm ağlar-isem ol güle çünkim kılur
 hālet-i 'ışkını bülbul ḡonca-i ḡandāna 'arz
 'aḳluṅ aldı ol perī ḡorinmez oldu edeli
 zülfi zencirine varuṅ ey dil-i dīvāne 'arz
5. hecr-i la'li ol şehün 'ahdī dilüm ḡün eyledi
 şūret-i hāl-i dili var eyle dervīşāne 'arz

[Ṭâ']

100.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. dergehünde itlerünle eylemiş cān ihtilāt
 cennet içre etmedin ḡürīyle ḡilmān ihtilāt

98. A.₁: 59^b.

⁵ Kenarda bu mısra yazmaktadır: 'ahdiyā şunsam n'ola ol şāh-ı 'ālī-şāna 'arz.

99. A.₁: 59^b.

100. A.₁: 60^a.

- dil özin âdem yérine qor itüñe öykünür
kendüden ulu-y-ile eyler ol oqlan iḥtilāt
3. yüz çevürdi gitdi şādī qalmanı aqlā ferah
bendeñ-ile edeli ālām ü hicrān iḥtilāt
- derd ü qamla şöyle alışduq gören reşk-ile dër
birbiriyle böyle etsün etse yārān iḥtilāt
5. bir nazarda ān-ı ḥüsn-ile kıılır şeydā bizi
ol perī etmez bizümle gerçi bir ān iḥtilāt
- ülfet etme ḥalkā ebnā-yı zamānuñ her biri
çün benātu'n-na'şdur dāyim perīşān-iḥtilāt
7. geh raḳībe gāh 'ahdī bendeñe olma yakın
olur olmaz-ile etmez çünki sultān iḥtilāt

[‘Ayn]

101.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. cān u dilden olmasa ‘āşık ruḥ-ı cānāna şem‘
böyle yanmazdı ser-ā-pā āteş-i sūzāna şem‘
tutuşupdur nār-ı şevḳunle başında od yanar
ser-güzeştin n’ola yansa saña yana yana şem‘
3. āteş-i ‘ışka n’ola düşsem görüp ruḥsārunı
yanar oda qarşu varur görse ger pervāne şem‘
nūr ifāza etmege geldi ruḥından gerçi kim
döymedi tāb-ı ruḥına uğradı noḳşāna şem‘
5. māh-veş nūr almağa geldi yüzinden gerçi kim
döymedi mihr-i ruḥına uğradı noḳşāna şem‘
qarşusunda mūm idi yanmağa ‘ahdī-veş n’ola
germ olup şevḳ ile gelse meclis-i cānāna şem‘

^{101.} ABŞ: s. 515., A.₁: 60^a.

¹ 1^a: ‘āşık ABŞ: māyil A.₁.

⁴ Bu beyit A.₁.’de yoktur.

⁵ Bu beyit ABŞ’de yoktur.

⁶ 6^b: şevḳ ile ABŞ: şevḳ-ile A.₁.

102.

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün
Mužāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. māyil ger olmayaydı o kıadd-i bülende şem'
başdan yanup yakılmaz-idi encümende şem'
sevdāyīdir benüm gibi ey h^vāce var-ise
eyler hemīşe kendü ziyānına hānde şem'
3. bir bağlamalu āteşī dīvāne olmasa
uyup odına düşmez-idi böyle bende şem'
ğam tekyesinde tūru[ben] isterdi dil çerāğ
şundi hayāl-i 'arızun ol derd-mende şem'
5. diksün hadeng-i gāmsesini 'ahdī gönline
ol büt dilerse yakmak deyr-i kühende şem'

103.

Fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ey sehī-kād gözlerümden akmadın enhār-ı dem'
ehl-i dil ol cūybārūn olmadın seyrine cem'
fürkatünde tōp-ı āhum leşker-i hicrān-ile
etmedin şabr u qarārum qal'asın yek-bāre kam'
3. rāz-ı 'ışkum ellere söylenmedin bülbul gibi
tutmadın feryāduma güller gülüstān içre sem'
kılmadın seyl-i sirişkum yer yüzün[i] gark-ı āb
şalmadın kandīl-i çerhe āh-ı āteş-bār lem'
5. külbe-i tārīk-i 'ahdi tutmadın vīrāna yüz
pertev-i dil-dārūn et ey serv-i gül-ruhsār şem'

[Gayın]

104.

Fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. gül gibi yakmış işitdüm kōluna cānāne dāğ
āteş-i hasretle yakdum lāle gibi cāna dāğ

^{102.} A.₁: 59^b.

^{103.} A.₁: 193^a.

^{104.} İ.Ü.₁: 109^a, N.₁: 280^b, A.₁: 61^a.

- yüzüne benzer dëyü gül çün şehâdet eyledi
yaqsalar şer' ile tañ mı lâle-i nu'mâne dâğ
3. mihr ü meh şanma görinen çarh abdālun durur
sen meh-i bed-mihr için yakmış bir iki dâne dâğ
- yaqdı yandurdu cihānı saña te'sîr etmedi
nār-ı gamla bunca kim yaqdum dil-i sūzāna dâğ
5. göz göz olmuş görmege rüyun tenüm başdan başa
şanma kim yēr yēr yakupdur 'ahdî-i dīvāne dâğ

105.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. germ olup ağıyār için yakmış yine cānāne dâğ
n'ola yakıp yakılursa bu dil-i sūzāne dâğ
- kūh-ı endūh u belāyem şāhı ile lāledür
şerhalar üzre olan sīnemde her bir dâne dâğ
3. yüzüne benzer dëyü gül çün şehâdet eyledi
yaqsalar şer' ile tañ mı lâle-i nu'mâne dâğ
- cā-be-cā yēr gülleri bitse mezārumda n'ola
ëy yüzi gül cismümi hāk etdi yane yane dâğ
5. bir kara yüzlü 'arab benden geçer dëdüm raķīb
dëdi yakmağ lāzım oldu alnına şāhāne dâğ
- penbeler abdāl-ı cāna setr olsun dëyü dil
'ahdiyā yaqdı ser-ā-pā bu ten-i 'uryāne dâğ

106.

Mef'ulü fā'ilātü mef'ulü fā'ilün
Muzārî' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. 'ālemde her kime ki şoram gūşe-i ferāğ
ërdi yār gūşelerinden vërür sürāğ

² 2b: şer' ile İ.Ü.1., N.1. : şer'-ile A.1.

⁴ 4b: yaqdum İ.Ü.1: yaqdı N.1.

¹⁰⁵ ABŞ: s. 516., İ.Ü.1: 112b., A.1: 62a.

³ Bu beyit A.1.'de yoktur.

⁴ Bu beyit ABŞ'de yoktur.

⁵ 5b: dëdi yakmağ lāzım oldu alnına şāhāne dâğ ABŞ: dëdi lāzım oldu yakmak alnına şāhāne dâğ İ.Ü.1., A.1.

5b: yakmağ ABŞ, A.1 : yakmak İ.Ü.1.

⁶ setr olsun dëyü dil ABŞ : setr-püş olsun dëyü İ.Ü.1.
yaqdı ABŞ : yaqdum İ.Ü.1.

¹⁰⁶ A.1: 192a.

- devr-i ruḥında la‘l-i lebin vërmez emmege
 ètdi bahâr mevsimi ol şeh meye yaşağ
3. zülfinde dil cemâlini özlerse taṇ degül
 aḥşam olinca âdeme lâzım olur çerağ
- yüz vërme zülf-i ser-keşe göz göre èy melek
 lâyıķ degül ki cennete başa ayağ zāğ
5. manşıb delüsi oğlın ölümlüsi her biri
 deyr-i cihānda bulmadı ‘ahdî kimesne sağ

[Fâ’]

107.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ḥüsn-ile ḥübānı ètdi gerçi yūsuf ber-ṭaraf
 anı ḥüsnün ber-ṭaraf ètdi tekellüf ber-ṭaraf
- der-miyān ol luṭf èdüp dërsem çizer benden kenār
 gūyiyā ol servden olmış telaṭṭuf ber-ṭaraf
3. mülk-i cān anuṇ-durur çık aradan teslīm kıl
 ana senden èy gönül olsun taşarruf ber-ṭaraf
- ‘ışka cān vër kayd-ı dünyāya düşüp çekme elem
 dilden istersen ola dāyim te’essüf ber-ṭaraf
5. vaşf-ı ḥübān èt sözüñ ‘ahdî ko ḥūrā medḥini
 ‘āşıkāne eyle eş‘arun taşavvuf ber-ṭaraf

108.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. yoluma gelmekle baña vèremez ağyār ḥavf
 şîr-i şerze şanma seglerden èder èy yār ḥavf
- yek-dil olup gönçe ile nāle kılmazdı daḥı
 ‘andelîb-i bî-dile ger vèrmeseydi ḥār ḥavf
3. gönlüme gelse ḥayālün cān olur gamdan ḥalāş
 pâdişeh taḥtında olsa eylemez dizdār ḥavf

^{107.} A.₁: 189^b.

^{108.} İ.Ü.₁: 118^b, A.₁: 62^b.

Hasan Gültekin, “Ahdî-i Bağdâdî’nin Yayınlanmamış Şiirleri III”, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2, S. 2, s. 47.

zülfüñ-ile haṭṭuñı efsün ile hıfz etti dil
hey ne sâhirdür ki vèrmez aña mūr u mār havf

5. nār-ı hecrün yakmağ-ile ‘ahdīyi korkutmasun
çü semender olana vèrmez bilürsin nār havf

[Kaf]

109.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. görür mi sevdüğün ‘aşıq olan efsāneye lāyık
olur mı böyle isnād eylemek cānāneye lāyık
şalardı hāneṭe tāb-ı ruḥı pertev o meh-rūnuñ
eger görseydi şem‘-i vaşlını her hāneye lāyık
3. ümīd-i genc-i vaşl ile yıkılıp bī-nişān olma
olur genc-i vişālī şanma her vīrāneye lāyık
élünden zülfini çekse ‘aceb mi ol perī-peyker
degül zencīr-i zülfi çünki her dīvāneye lāyık
5. n’ola pervāne olsañ şem‘-i ruḥsārına ‘ahdī-veş
bilürsin tāb-ı şem‘e yanmadur pervāneye lāyık

110.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. maḥabbet etmedür dāyım dil-i ferzāneye lāyık
gehī cevır ü gehī mihr eylemek cānāneye lāyık
dilümde şevk-i ruḥsārıñ tecellī eylese tañ mı
bilürsin şem‘-i bezm-ārā olur kāşāneye lāyık
3. ğamunla gönlümi yıkdıñ dirīğā görmedün gitdi
vişālün gencini şāhum dil-i vīrāneye lāyık
élünden geldüğü luṭfı edersin dāyım ağıyāra
belā sengin görürsin ‘aşıq-ı dīvāneye lāyık

⁴ 4a: efsün ile İ.Ü.₁ : efsün-ile A.₁.

^{109.} İ.Ü.₁: 129a., N.₁: 284a.

¹ böyle İ.Ü.₁: şöyle N.₁.

³ olma İ.Ü.₁: oldı N.₁.

⁵ şem‘-i ruḥsārına İ.Ü.₁: şem‘-i ruḥsāruma N.₁.

^{110.} İ.Ü.₁: 129a., S.₆: 101a., T.₁: 276a., A.₁: 63a.

³ Bu beyit A.₁. ve S.₆’da yoktur.

3a: ğamunla İ.Ü.₁: egerçi T.₁.

5. şalardı hāneḡe tāb-ı ruḡı pertev o meh-rūnuḡ
eger görseydi şem'-i vaşlını her hāneye [lāyık]
nedendür çaḡ bu deḡlü 'ahdī-i dīvānenūḡ 'ömrüm
görürsin zūlfūḡ ucından dilin efsāneye lāyık

111.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. n'èdeyin şaḡn-ı ḡulistānı ki cānānum yoḡ
ḡatırum ḡamdan açar bir ḡül-i ḡandānum yoḡ
şeb-i fūrḡatde nēce rūşen ola ḡāne-yi dil
bir yalıḡ yüzlü ḡüzel şem'-i şebistānum yoḡ
3. dūd-ı dil başda ḡadeḡ elde ḡam-ı zūlfūḡle
ḡaldum ayakda ḡara başuma dermānum yoḡ
ḡotalum yūsuf ola cümle ḡüzeller n'èdeyin
mışr-ı dilde o kul oḡlı gibi sulḡānum yoḡ
5. 'ahdiyā ben ḡeceler şoḡbetini n'eyleyeyin
bile aḡşamlamaḡa bir meh-i tābānum yoḡ

112.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. esīr-i miḡnet ü derdem belā küncide yārüm yoḡ
ḡam-ı ışḡunḡdan özge bezm-i ḡamda ḡam-kūsārum yoḡ
dil ü cāndan seg-i kūyuḡa buḡca eyledüm ḡıdmet
rakīb-i rū-siyeh gibi yanūḡda i'tibārum yoḡ
3. müselsel zūlfı rūyuḡda ḡöreldeñ ēy ḡüneş yüzlü
uzun sevdāya düşdüḡ zerre-veş şabr u ḡarārum yoḡ
dēme büt seyrine deyre varursın iḡtiyāruḡla
bu yolda zāhidā sen hod bilürsin iḡtiyārum yoḡ
5. belā vü miḡnet ü derde düşersem n'ola 'ahdī-veş
ḡadi mevzūn lebi mey-ḡün yanūḡda ḡül-i'zārum yoḡ

⁵ Bu beyit İ.Ü.₁ ve T.₁'de yoktur.

⁶ 'ömrüm İ.Ü.₁ , S.₆, A.₁: 'ömri T.₁.
görürsin İ.Ü.₁ , S.₆, A.₁: görürsen T.₁.
dilin İ.Ü.₁ , T.₁, A.₁ : her ān S.₆.

¹¹¹ T.₃: 317^a.

¹¹² A.E.₁: 138^b.

[Kâf]

113.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün
Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. derd anı ғam-ı 'ıřķ-ile sevdāyı büyütdük
rüşvā-yı cihān olduķ ғavğāyı büyütdük
çekdük 'alem-i āhı bugün milket-i dilden
sürdük sipeh-i 'ıřķı vālāyı büyütdük
3. hū diyücegüz şavma'ada 'ābid ü zāhid
meyhānede biz la'lün anup hāyı büyütdük
anun-çün eder gün gibi her meclisi rüşen
küçükden o meh-rücuğı hercāyī büyütdük
5. hecründe gözüm merdūminün yaşları diñmez
bu iki yetim oğlanı ağılayı büyütdük
meclisde lebin buse kinār etmek çok çok
az az içerek cām-ı muşaffāyı büyütdük
7. iki gözümün yaşıyla 'ahdī cihānı
seyl-āba vērüp arada tuncāyı büyütdük

114.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. çeşm-i hūn-bār ile kūyun lāle-zār etmek gerek
lāle-veş dāğ-ı derūnum āşikār etmek gerek
görmesün a'dā yüzün dēyü gözün tıldurmağa
cism-i zārı rüzgār-ile ğubār etmek gerek
3. kākülün sevdāsı-ile gün yüzünsüz bu gece
dūd-ı āh-ile cihānı tār-mār etmek gerek
döymege tūb-ı belāya ey kaşı yā cān u dil
cismüme demrenleründen bir hışār etmek gerek
5. bādeden geç başda 'aklun varısa 'ahdī deme
'akl yār olmaz başa 'aşķ ihtiyār etmek gerek

^{113.} T.₃: 359^b.

^{114.} N.₁: 285^a, A.₁: 65^b.

115.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. dāğlarla sīnemi naḡş-ı nigār ёtsem gerek
bir ḡurı şāḡ üzre güller āşikār ёtsem gerek
yaḡa ḡāk ü mest ü rüsvā ḡehre pür-ḡün dem-be-dem
yār kūyında bu vech-ile güzār ёtsem gerek
3. kākülün sevdāsıyla gün yüzünşüz bu gece
dūd-ı āh-ile cihānı tarmār ёtsem gerek
döymege tūb-ı belāya ey ḡaşı yā cān u dil
cismüme demrenleründen bir ḡişār ёtsem gerek
5. bādeden geḡ başda 'aḡlun var ise 'ahdī deme
'aḡl yār olmaz baḡa 'ıḡḡ ihtiyār ёtsem gerek

116.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. ḡeşm-i ḡünbār sevādın göricek şanma bebek
naḡd-i eşküm ḡızılın görmeg-iḡün oldı meḡekk
dehenün ḡeşme-i ḡayvān ḡaḡ-ı sebzündür ḡızır
ḡüyiyā oldı zebān āb-ı ḡayāt iḡre semek
3. tīr-i āhumla felek oldı delik şanma nücüm
şaḡdı cerrāḡ-ı zamān zaḡmına benzer ki nemek
ermedi kimse lebi sırrına emmek ḡande
gerḡi kim yolına ḡarc oldı anun ḡaylī emek
5. meh degül ḡaşr-ı dil-efrüz-ı felekde 'ahdī
revzen açdı anı seyr eylemege ḡaylī melek

117.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün
Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. bī-hod oluben düşdi ayaḡına şarābun
benzer bulanup ḡönli başı döndi ḡabābun
nuḡl-i lebüne benzemek isterdi anun-ḡün
sākī yine ḡaylī mezesi ḡıkdı kebābun

^{115.} İ.Ü.1: 140^b.

^{116.} A.1: 144^b.

^{117.} ABŞ: s. 516., T.1: 292^b., A.1: 70^a.

¹ bī-hüş olup ABŞ, A.1: bī-hod oluben T.1.

3. la'lini emerken baña sögse éderin hazz
zевқ ehline ʃatlu gelür acısı şarābuñ
meclisde sürüp sāğarı la'lünj emerler
döne döne alınduğı budur mey-i nābuñ
5. hayr ister isen ʃanını dök bendenün ey şeh
gönder okuñı sīneye ʃaşd eyle sevābuñ
rīşin uzadup gelmese şūfī n'ola bezme
yanında degül çengi kıl 'ahdī rebābuñ

118.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. hayāliyle döker yaş bir perī-ruhsār dil-dāruñ
gözine görünür vardur meger bu çeşme-i hūn-bāruñ
kitāb-ı hūsnünj görmiş haṭuñdan vērđi aḥbārı
çıkağeldi getürdi yüz belā 'uşşāka ağıyāruñ
3. unudur göz göre rāh u revişin kebk-i hoş-reftār
bu resme şīve vü nāz ile görse serv-reftāruñ
senün-çün ey yüzi gül n'ola çeksem ʃa'n-ı a'dāyı
çeker bir gonçe-i ter çün hezārān cevriñi hāruñ
5. serāsīme olup 'ālem kıyāmet ʃopdı şanurlar
görünse zūlfün altından ʃaṣan hursīd-i ruhsāruñ
zamīr-i rūşen-ile herkesün manzūrı olmuşdur
olaldan 'ālem içre mihr-i gerdün āyīne-dāruñ
7. dilin ğam āteşi yakdı kızardı lāle reşkinden
gözinde 'ahdīnün gördi hayāl-i hāl-i ruhsāruñ

⁴ sürüp ABŞ : şorup T.₁.

⁵ Bu beyit T.₁'de yoktur.

5^a: bendenün ey şeh ABŞ: ahdīnün ey şūh A.₁.

⁶ 6^b: yanımda degül çeng kılı 'ahdī rebābuñ ABŞ: yanında degül çengi kıl 'ahdī rebābuñ T.₁: yanında degül çengi kılı çünkü rebābuñ A.₁.

118. ABŞ: s. 516., T.₁: 292^a, A.₁: 64^a.

¹ görünür ABŞ, A.₁ : göyünür T.₁.

² ağıyāruñ ABŞ, A.₁ : aḥbāruñ T.₁.

³ unudur göz göre kebk-i behiştī rāh u reftārın ABŞ : unudur göz göre rāh u revişin kebk-i hoş-reftār T.₁.

Bu beyit A.₁'de yoktur.

⁴ Bu beyit A.₁'de yoktur.

⁵ Bu beyit ABŞ ve T.₁'de yoktur.

⁶ Bu beyit ABŞ ve T.₁'de yoktur.

119.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. gözlerinden düşer-ise n'ola ben bīmāruṇ
naḳd-i eşküṇ kızılı çıḳdı yanında yāruṇ
merdüm-i dīde degül sīm-i sirişkūmi görüp
silmege geldi ḫayāl-i beṇi ol ‘ayyāruṇ
3. nāleler êtdügüme baṇa düşer gözyaşı ter
benden evvel erişür kūyına dēyü yāruṇ
korkarın yoluṇa ölmekden efendi şanma
korkum oldur ben ölem bākī ḳala aḡyāruṇ
5. ḫārḫār-ı dili def‘ eylemege nāḫun-ı ḡam
her dem eglencesidür ‘ahdī-i dil-efḡāruṇ

120.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. êtmese ta‘līm efsūn la‘l-i şekker-ḫālaruṇ
kimse sözün dinlemezdi tūtī-i gūyālaruṇ
zülfüne dil bağlamazdılar vefā būyın umup
başlarında ‘aḳl olsaydı eger şeydālaruṇ

121.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. işitdi nükte-i la‘lin o verd-i ḫandānuṇ
açılmadı alınup ḡoncesi gülistānuṇ
êdüp durur lebi esrārı ḡonceyi ḫayrān
nebāt pāresi aḡzında jāleler anuṇ

^{119.} T.₁: 295^a, A.₁: 72^b.

Esra Bozyiğit, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmū‘a-i Eş‘ār* (vr. 280^b- 360^a) (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 119-120.

¹ 1^a: gözlerinden düşer-ise T.₁ : dem-be-dem düşse gözinden A.₁.

² 2^a: sīm-i sirişkūmi T.₁ : ḫūn-ı sirişkūmi A.₁.

^{120.} Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 101.

^{121.} T.₁: 297^a, A.₁: 71^a.

Esra Bozyiğit, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmū‘a-i Eş‘ār* (vr. 280^b- 360^a) (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 128.

3. pür oldı sāğar-ı lāle ‘araqla jāle degül
gül-ile şöḥbeti var ‘andelīb-i nālānuḡ
çemende yüregini goncenün eder pür-ḡün
şabā verince lebinden ḡaber o cānānuḡ
5. hezārı ‘ahdī gibi yaḡasız ḡoduḡ ey gül
nesīm çāk edeli ḡonce-veş girībānuḡ

122.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. çeşm-i zaḡmum görmedün tīrin dēyü cānānuḡ
ḡande eyler körligine çeşm-i ḡün-efşānuḡ
aḡlar-iken ol güneş yüzlü geçelden gülmedi
aḡlamaḡla geçti ḡüni dīde-i giryānuḡ
3. görmege ol ḡaşı yāyı zaḡm-ı ten gözdür baḡa
her ḡadengi çevresinde ‘aynıdur müjḡānuḡ
ḡalkup ol gül dāmenin silker dem-ā-dem gitmege
āteşin eyler ziyāde sīne-i sūzānuḡ
5. ol şehün ‘ahdī muḡayyed bendesidür bulınur
arasaḡ her şafḡasını defter ü dīvānuḡ

123.

Mef‘ülü mef‘ilü mef‘ilü fe‘ülün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. toḡru baḡamaz kūyına ol ka‘be-i cānuḡ
ḡıl bitti gözinde var-ise ḡıble-nümānuḡ
rez duḡteri bezme ne ‘aceb gelmedi gitdi
ayaḡı yere geçdi gibi rıtl-ı girānuḡ
3. ḡaddi bükülüp cismi ḡıla döndi raḡībün
ḡucmaḡa elendi kemerün gibi miyānuḡ
şīrīn lebünün zevḡını bunca ki şorar dil
vermez ḡaber ey mihr aḡa bir zerre dehānuḡ
5. ḡurmaz ḡadini gösterir ol şeh çatup ebrū
‘ahdī olur-ise yaraşur bendesi anuḡ

122. A.1: 66^b.

123. A.1: 70^a.

124.

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
Hafif + + - - / + - + - / + + -

1. hāl-i zerrīn-ile haṭı anuṇ
zīnet ü zeynidür gülsitānuṇ
degnek-ile cināna varmaz-idi
olsa rıdvān kapuṇda derbānuṇ
3. bitdi gitdi der-iseṇ ey kaşı yā
dil yatağıdur işte peykānuṇ
cān lebinden hayāt kesb eyler
minneti cāna la'l-i cānānuṇ
5. dehenünde sözüṇi em dēdiler
‘ahdiye söyle var-ise dermānuṇ

125.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. cism-i zārum şimdi biṇ zaḥmın yemiş şemşirünün
gelmesün yoğsa eli qanda bulunur tırünün
tırün ey kaşı kemān böyle atılmazdı ırağ
barmağunla re'yi ger bir olmasa zihgirünün
3. itlerünle gūşe-i tenhāyı ister ölmeye
kaçduğı atun önünce bu-durur naḥcırünün
vaşlına ey dil edersin bunca tedbīr-i du'ā
‘ömrüm içre görmedüm te'sirini tedbīrünün
5. bīşe-i ıṣkuṇda ‘ahdī pençe urur şirice
boyunı bağılu bir deli aşlanıdur zencirünün

126.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Remel ++ - - / + + - - / ++ - - / + + -

1. başa iltem dēr-idi ıṣkın o şirīn-dehenün
tīşesi gör ne getürdi başına kūhkenün
sāde pehlūya seni çekmege kaşd eylemese
böyle dıtrre midi üstüne düşüp pīreheñün

124. A.1: 72^a.

125. A.1: 67^a.

126. A.1: 69^b.

3. zülf-i müşkinün-ile oynayacak bād-ı şabā
saçalı bitdi dēdi nāfe-i misk-i hotenün
gördüğümce gamum artar haṭ-ı sebzünî senün
gerçi dērler giderür guşşayı seyri çemenün
5. rūmdan ‘ahdī gelelden dēyevüz tāze ğazel
kıymeti yok bilürüz gerçi bu yērde sühenün

[Lâm]

127.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + -

1. kâmetünden ēdeli kumrī maḳāl
başı üzre götürür anı nihāl
kaddünün yādına ‘aks-i servi
cânına başdı revân āb-ı zülāl
3. ‘āşıkā vādī-i eyemen kūyun
nār-ı naḥli kadün üzre ruḥ-ı āl
kaşınun ṭāḳına benzer yapamaz
yapsa her ayda bir ṭāḳ hilāl
5. vaşfını yazmağa isterse kalem
dilini kes anı ‘ahdī ēle al

128.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. na‘l kesmek eyledi destine ol meh-rū ḥayāl
penbe-i merhem aṇa düzdi felek şekl-i hilāl
dāğ-ı ğam yakdı tenüm ğāyet za‘īf ētdi beni
ol güli tenhā bulup aṇmağa ḥālüm yok mecāl
3. el ucıyla merḥabā ētmez görüp üftādesin
olsa meyl-i pāy-būsıyla yēridür pāy-māl

127. A.1: 77^a.

128. T.1: 316^b, A.1: 73^a.

Esra Bozyiğit, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmū‘a-i Eş‘ār (vr. 280^b- 360^a) (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 226-227.

¹ 1^a: Yazmada la‘l şeklinde kaydedilmişse de anlam gereği na‘l olmalıdır.

³ 3^b: olsa meyl-i pāy-būsıyla yēridür pāy-māl T.1: ētse meyl-i pāy-būsı n’ola iti pāyimāl A.1.

öldürüp kanum içürsün itüñe vërsün etüm
sözümü tütmezsa düşmen etmezem kanum helâl

5. kıl kadar evşâf-ı zülfünle miyânun edemez
kim ki etmez ‘ahdî gibi inceden ince hayâl

129.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. görinen fark-ı felekde degül ey mäh hilâl
şandı barmağıca gök sarığına sîm hilâl
bâğban gerçi ki dikdi nêce biñ tâze nihâl
ey yüzi gül birisi olmadı kaddüñe mişâl
3. kâmetün ‘aksi gözümde güzelüm cilve kıılır
nitekim âb-ı revânda şalınur ‘aks-i nihâl
vâkı‘â hîç ola mı düşde cemâlün görine
şimdi gözümde uçar h^vâb gibi murğ-ı hayâl
5. seg rakîbüñ gibi şanup anı kaçmañ nêce bir
göre gel ‘ahdî-i bîmârunı ey çeşm-i gazâl

130.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. gelür a‘lâ dësem ol serv-i ser-efrâza gazel
n'ola kâdr-ile ‘azîz olur-ise tâze gazel
meh-i nev gibi bulur şöñreti şehr içre tamâm
kim ki gün başına dër ol şeh-i mümtâze gazel
3. şî‘r dërdüm ki êde terk-i cefâ kıla vefâ
bilmedüm kim giderek bâ’iş ola nâza gazel
şayd olımañ gazel-ile bilür ol vahşî gazâl
nêce bir bu dil-i şeydâ okuya yaza gazel
5. tâzeler eski gamın ehl-i mağabbet ‘ahdî
her kaçan şevke gelüp okuya bir tâze gazel

⁴ 4a: içürsün T.₁ : içürse A.₁.

¹²⁹ A.₁: 76a.

¹³⁰ T.₁: 316a., İ.Ü.₁: 149b-150a., A.₁: 75a.

⁴ vahşî T.₁ : tâze İ.Ü.₁, A.₁.

131.

Mef'ulü mefā'ilü mefā'ilü fe'ulün
Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. dil zerre gibi olmaz-idi mihrüne vāşıl
 yollara hevān-ile düşüp almasa menzil
 kūyuña olur sālīke rehber süm-i esbün
 zāhir budur *e'd-dālū 'ale'l-hayr kefā'il*
3. bülbül sözini gūş édüp açılmadı gonce
 ağız bir édüp gönlün-ile olalı yek-dil
 ben hasteye tīmār dēdüm olsa-y-idi āh
 olmaz-idi ol bād-ı hevā-y-ile bu hāşıl
5. mecnūn ki şeh-i 'ışk idi her şeb aña **'ahdī**
 yēr yēr yakılup lāleler olmışdı meşā'il

132.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + -- / + + -- / + + -- / ++ -

1. olıcek kâfile-i 'ışk hevādan nāzil
 dil-i sevdāzedeler olur aña her menzil
 dil ucıyla dēdi bir buse lebümnden vėreyin
 deheni bu söze bilmen ola-mı hıç kâyıl
3. bũ-yı zũlfün ile kan olmasın isterdi göñül
 şükr gördi gözüm anı ki dilerdi bu dil
 işidüp āhumı bundan ne biter dēme begüm
 devletünde kuluña bād-ı hevādur hāşıl
5. ser-i kūyuñı koyup **'ahdī** gibi ey yüzi gül
 hāşelillāh ki ola cennete göñlüm māyıl

^{131.} ABŞ: s. 518., T.₁: 318^a, A.₁: 77^b.

¹ 1^a: almaya ABŞ: almasa T.₁, A.₁.

² *e'd-dālū 'ale'l-hayr kefā'ilīhi*: Hayra vesile olan hayrı yapan gibidir.

⁴ 4^b: olmaz dēdi ABŞ: olmaz-idi T.₁, A.₁.

⁵ 5^b: olurdu ABŞ: olmuşdu T.₁, A.₁.

^{132.} A.₁: 74^b.

⁵ *hāşelillāh*: Allah'tan berî kılız. (*Kur'ân*: 12. *Yusuf* 31.)

133.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. küh-ı kâf-ı ğam-ı cānāne-durur baş degül
 per-i sīmurg-ı belādur görinen kaş degül
 ser-firāz eyler eger tās-ile taşlarsa seni
 dürretü't-tāc-durur başuma ol taş degül
3. yok-durur dāne-i haşhāşca ol femde kuşūr
 zerreye baḡs-i dürer(?) dāne-i haşhāş degül
 ḥvān-ı vaşlına nigāruḡ elünji şunma raķīb
 umma ol ni'meti çün sen yèyicek aş degül
5. 'ahdī ya'ķüb-şifat yūsufumuḡ hecrinde
 dökilen gözlerümün nūrı-durur yaş degül

134.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. her taraftan 'āşıkā seng-i belā eksük degül
 başuma her kande ise bir belā eksük degül
 gönjlüme geh ğam gelür gāhī belā vü miḡnetün
 menzilümden devletünde āşinā eksük degül
3. vay baḡa kim bir senün gibi efendüm yok-durur
 yoksa saḡa ey şeh-i ḡübān gedā eksük degül
 nēce tenhā bulayın ey gün seni yanumda çün
 sāye gibi bir raķīb-i bed-liķā eksük degül
5. dem-be-dem derd ü ğamuḡ dilde füzün olmaḡdadur
 gerçi la'l-i rūḡ-baḡşuḡndan devā eksük degül
 'ālem-i ma'nā yüzinden 'āşık-ı şādık gerek
 yoḡsa 'āşık ey perī-rū şūretā eksük degül
7. dīde vü dil ol güneş yüzlüye nāzır olalı
 'ahdiyā mā-beynümüzde mācerā eksük degül

133. A.1: 76^a.

134. ABŞ: s. 517-518.

135.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. bir nefes fitneden āhū gözi uyḥuda degül
anun-ıçün dil-i şūrīdemüz āsūde degül
ser-firāz-ı dü-cihān olmadı her kim ki anun
dil-i üftādesi ol ṭurre-i gīsūda degül
3. nāşih āhum dil-i yāre éder elbette eşer
‘āşık-ı ğam-zedenün nālesi bir-hūde degül
étدی bir ṭıfl beni bāde-i ‘ışk-ile ḥarāb
ki mey-i nāb-ile la‘li dahı ālūde degül
5. pāk-dil şāf-ı derün pūte-i ğamda oldı
‘ahdinün sīm-i sirişki dēme pālūde degül

136.

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ulün

Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. yakın varmağ seg-i cānāna müşkil
ırağ olmağ dahı cānāna müşkil
ser-ā-ser gēydi gül-gün dökdi ḳanum
yine girdi o zālīm ḳana müşkil
3. hevā-yı zūlf ü ḥālünşüz görinür
gönjöl murğına dām ü dāne müşkil
varaldan zūlfüne dest-i irādet
ḳılur āsān bulursa şāne müşkil
5. reh-i vaşluḡ arar āvāre ‘ahdī
düşerse vādī-i hicrāna müşkil

137.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. ḥançerine ṭayanup ṭurmasa bir pāre gönjöl
derdümün binde birin dökmez idi yāre gönjöl

^{135.} A.₁: 145^b.

^{136.} T.₁: 318^b, A.₁: 78^a.

Esra Bozyiğit, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār* (vr. 280^b- 360^a) (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 235-236.

^{137.} ABŞ: s. 517.

- dönse meydân-ı hevâda n'ola mânend-i abâb
gördi bir yerde karar edemez âvâre gönül
3. dedi şimdi gelürin pâreye çaldı gitdi
varalum şabr edelüm biz dağı bir pâre gönül
- ‘aql u dîn şabr u sükûn gitdi saña çäre dëyü
kaldı nâçâr meded bulmadı bir çäre gönül
5. ‘ahdiyâ gönlün alup gitse cefâ etse ne var
saña kim dedi ki vër böyle cefâ-kâre gönül

138.

Mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
Muzâri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. èy dil yeter mülâzım-ı erbâb-ı devlet ol
hakka tevekkül et yüri ehl-i kanâ'at ol
- câhil olup libâs-ile şadrı gözetme gel
şaff-ı ni'âli gözleyüp ehl-i fazîlet ol
3. halk-ı zamâne bî-zer-isen dinlemez sözün
hallâk-ı ma'nî ol gerek ehl-i feşâhet ol
- dünyâyı kul edem dër-isen kendüne begüm
nâmûs u 'arı ko yüri kân-i kabâhat ol
5. 'âlemde şi'r gibi sözün bulamaz revâc
vâ'iz gerekse mâdiğ-i hürân-ı cennet ol
- şâm-i firâk reh bulamam kûy-ı vaşlına
èy âh-ı âteşin baña necm-i hidâyet ol
7. her kaşı yânuñ olma dağı kaddine esîr
'ahdî yeter nişâne-i tîr-i melâmet ol

139.

Mef'ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ulün
Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. èy dîde yeter şem'-şifat eşk-feşân ol
şevk ile sürâhî gibi gel hande-zenân ol
- barmağla seni ney-zen ele gösterür èy dil
ney gibi yeter hem-dem-i feryâd ü figân ol
3. kûyında sifâl-i segidür câm-ı maħabbet
nüş et yüri hem-şerbet-i rindân-ı cihân ol

138. A.1: 191a.

139. ABŞ: s. 517., A.1: 77a.

yoğluğda vücūduñ ola bir zerrece dersen
gel var deheni yādına bī-nām u nişān ol

5. zinhār şağın duymasun aşlā dil ü cânun
bir vech ile ey dīde yüzine nigerān ol
alup dil ü dīn şabr u qarārūñ gider oldı
cān vēr yolına ‘ahdi-i bī-çāre revān ol

[Mîm]

140.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. zerrece yok bildiler gūyā devāsı derdimün
kime şorsam anuñ içün dēr leb-i dildārı em
sīnem üzre şanma dāğ ile elifdür şāh-ı gam
‘ışka serdār eyleyüp vērdi baña tabl u ‘alem
3. geç günāhumdan dil-i dīvānemi yaz deftere
dēdüm ol māha dēdi dīvāneye yokdur kalem
tīrini pehlūya çekdüm çekdi aldı ‘ahdiyā
anuñ içün kanlar ağlar çeşm-i zaḥmum dem-be-dem

141.

Mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün
Muzāri‘ - - + / - + - - / - - + / - + - -

1. terk eylemek cinānı oldı rızā-yı ādem
ḥālūñ olaldan ey gül gendüm-nümā-yı ādem
nūr-ı muḥammed-ile buldı şafā vü revnağ
kevneyni etdi pūr-şevk ḥüsn-i ziyā-yı ādem
3. ger ādem-i şafīdür vëren şafā-yı kalb
envār-ı muştafādan oldı şafā-yı ādem
bir zerre mihr-ile māh bulmazdı nūr-ile fer
āfāka şalmasaydı pertev likā-yı ādem
5. dünyāya gelmeginden maḳşūdı bir ḥalefdi
oldı senünle ḥāşıl ol müdde‘ā-yı ādem
şāh-ı sipāh-ı ‘ışka menzil olur muḳarrer
pāk olsa māsivādan ḥalvet-serā-yı ādem

^{140.} Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 191.

^{141.} A.1: 131^a.

7. gelmiş degül nazîrûn gelmez dahı cihāna
ez ibtidā-yı ‘ālem tā intihā-yı ādem
sen luṭf-ile gelelden anılmaz oldu gitdi
nām-ı seḥā-yı ḥātem şıyt u şadā-yı ādem
9. sevdā-yı ḥaṭṭ-ı ḥübān ‘ahdī yazıldı başa
taḥmīr olunduğında ḥāk-i binā-yı ādem

142.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. ser-i kū-yı nigāra dün gece geşt ü güzār étdüm
faḳīrāne segine cism-i zārı ber-güzār étdüm
sipāh-ı derd ü miḥnetle diyār-ı ‘ışka sulṭānam
duḥān-ı āh-ı āteş-bār çetr-i zer-nigār étdüm
3. turunc-ı ğabğabuñ yādına dil nārencini şāhum
ğamuñ dāğıyla tağladum be-ğāyet yādigār étdüm
savaş étdükde baḥt-ı nā-müsā‘idle degül encüm
sipihri seng-i āhumla uşatdum seng-sār étdüm
5. o serv-i ser-firāzı der-kenār étmek ümīdiyle
nece demler durur kim eşk-i çeşmi cūybār étdüm
çü gördüm lāle-zāruñ seyrin étmek ister ol gül-ruḥ
sirişk-i ḥün-feşān-ile cihānı lale-zār étdüm
tutıldı nev-‘arūs çarḥ māh-ile degül encüm
bu gece seng-i āhumla ufatdum seng-sār étdüm
7. vefālu yār-ı şādıkdur seg-i kūyum gibi demiş
anuñ-çün ‘ahdiyā akrān içinde iftiḥār étdüm

143.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. ne ğam ḥurrem dili ‘ışkuñda zülfünle ḥazīn buldum
belā bu herkesi benden beter endūh-ğın buldum
dil-i güm-geşteden aldum ḥaber āḥir kilābünle
zihī devlet ki bizden begler-ile hem-nişin buldum

^{142.} A.1: 145^a.

^{143.} T.1: 324^b, A.1: 80^a.

Esra Bozyiğit, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmū‘a-i Eş‘ār* (vr. 280^b- 360^a) (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 266-267.

3. beyān édüp n'ola seb'a'l-meşāniden haber vërsem
kitāb-ı hüsne baқdum anuñ bir bir yerin buldum
cihānda çok güzel gördüm velī āhir bu dünyāyı
niyāz ehline nāz eyler güzel bir nāzenin buldum
5. süleymān-veş n'ola teshīr edersem 'ālemi 'ahdī
lebi devrinde haţţ-ı sebzini naқş-ı nigīn buldum

144.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. cism-i hūn-ālūdumı yolunđa pā-māl eyledüm
pāy-būs-ı raşşuñ içün bir 'aceb āl eyledüm
şatmağa cān u dile cānā metā'-ı vaşluñı
çārsū-yı 'ışk içinde āhı dellāl eyledüm
3. cism-i zāra ey kemān-ebrū hadengün perlerin
uçmağa firdevs-i kūyuñdan yaña bāl eyledüm
şām-ı fūrkat tīg-i ğamla cismi çāk étse maḥāl
rūz-ı vaşl-ı yāre cān vèrmekde ihmāl eyledüm
5. çeşmümün ağı degül kondaқda қаşr-ı dīdeye
sīmden murğ-i ḥayāl-i yāre ḥalḥāl eyledüm
düşde gördüm rā қаşuñ ser-keşlik eyler 'ahdiye
ḥançerün pehlūya şāhum çekmege fāl eyledüm

145.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. olmaz-ise ğam degül dünyā vü māfihā bizüm
kimse almaz destümüzden cennet'ü'l-me'vā bizüm
ḥaşıl olmazsa eger dünyāda minnetsüz murād
kāfda 'anḳā-şıfat vādī-yi istiğnā bizüm
3. bir ḳadeḥden nūş ḳıldıḳ kim maḥabbet cür'asın
kim ḥabāb-ı bādemüzdür ḳubbe-i mīnā bizüm
ḥūblar seyrin ḳoyup taḳvāya māyil olmazuz
şūfīyā eglencemüzdür şūret-i zībā bizüm
5. mürdeyi iḥyā eder çünkim mesīḥ-i naẓmumuz
tāze cān bulur oқursa şi'rümüz yaḥyā bizüm

^{144.} A.₁: 107^b.

^{145.} A.₁: 80^b.

kāyinātuñ naqşını andan temāşā eylerüz
‘ahdiyā āyīnemüzdür sāğar-ı şahbā bizüm

146.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. peleng-i ‘ışk me’vāsı melāmet dağıdur başum
belādur anda zāl-i zer anuñ tıgı-durur kaçum
başum derdünle hōşdur şanma andan ağılaram her dem
nece baş ağrısın çekmiş benüm bu oñmaduk başum
3. gözüm keştisine girüp leb-i deryāyı seyr étse
hasedden dil çeker āhı deniz olur o dem yaşum
getürdüm hāk-i pāye h’vāceyem memlū ṭabāklardur
biri la‘l ü biri yāķūt iki çeşm-i güher-pāşum
5. beyābān-ı belāda bād-nümā olalı ‘ahdī
bulunmaz girdibād-ı rah-ı ğamdan ğayrı yoldaşum

147.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. müjem şanmañ dèsem pāy-ı nigāra dök güher çeşmüm
‘alā ‘aynī dèyü ol dem göze barmak başar çeşmüm
n’ola ger bir yumup biñ dökse rüz-ı vaşla érince
cemālün mihrin ey meh dem-be-dem görmek diler çeşmüm
3. hayālün şahidine zīnet içün ey dūr-i yektā
sirişküme gevherini silk-i müjgāna ṭaķar çeşmüm
görüp hūnün gözümde ‘aks-i la‘lün hōş demün deme
érince ol deme ey gül neler görmiş neler çeşmüm
5. mey-i la‘lün ğamundan kāse kāse kan içer ‘ahdī
anuñ-çün ağlayup her dem döker hūn-ı ciger çeşmüm

148.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün
Muzāri‘ - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. gevher dişüne gördi ki benzer kayacığum
hātem baş üzre etdi aña yèr kayacığum

146. A.1: 78^b.

147. A.1: 79^b.

148. İ.Ü.1: 169^b, A.1: 189^b.

- taşlarla taşlamaludur anı ki tutmaya
seng-i cefāna karşı gelüp ser kayacuğum
3. yaşıdamsam işigün taş olur ise istemen
māh-ile çarh bāliş ü pister kayacuğum
‘uşşākı cümle yazar-isen baş deftere
kayd et kuluñı kâtib-i defter kayacuğum
5. küyünde şeb rakīb baña karşı gelmesün
billāhi yoğ-ise bir gün öpsen yer kayacuğum
ye’cüc-i fitneden ne zarar luğf-ile gelüp
bezmde olsa sedd-i sikender kayacuğum
7. naḥl-i ümīd şāḥı vērür mīve-i vişāl
destünden erse ‘ahdīye taşlar kayacuğum

149.

Mef‘ulü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ulün
Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. mıkırāz-ı ğamunla keseyim rişte-i cānum
rūşen kılamaz şem‘ gibi sūz-ı nihānum
geçmezdi günüm rūzeyle ‘īdi bulurdum
gelse şeb-i ‘īd ol yüzi māhum ramazānum
3. tölmezsa izin tozu ile ḥaşr olunca
örtölmeye açık kıla çeşm-i nigerānum
ol mūy-miyānuñ edemem binde birin zıkr
başdan ayağa her ser-i mū olsa zebānum
5. yüz tutmadı ‘ahdi baña bir kere sitārem
her gece tokuz dolanur eflāki figānum

150.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + --

1. düşeli gözlerüme ‘aks-i leb-i cānānum
ma‘den-i la‘l durur dīde-i hūn-efşānum

Hasan Gültekin, “Ahdî-i Bağdâdî’nin Yayımlanmamış Şiirleri III”, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2, S. 2, s. 49.

⁵ Bu beyit İ.Ü.1’de yoktur.

⁶ Bu beyit İ.Ü.1’de yoktur.

^{149.} A.1: 192b.

^{150.} ABŞ: s. 519., T.1: 325b., A.1: 81a.

¹ 1a: ‘aks-i leb-i cānānum ABŞ, A.1 : ‘aks-i lebi cānānuñ T.1.

bir zamān diñmedi bārān-ı sirişküm gitdi
hiç göz açdurmadı hecründe baña sulṭānum

3. kılıcuñ āb-ı revāndur anı kanda görsün
teşnedür bādiye-i ğamda dil-i sūzānum
kevkēb-i bahtum uyanmadı ağır uyḥuludur
çıkdı bām-ı felege döne döne efġānum
5. ‘ahdi peymān o lebi mül ile êtdüm umarın
şına peymāne-i ser şınmaya hīç peymānum

151.

Meḥ’ülü fā’ilātü meḥ’ilü fā’ilün
Muzāri’ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. tıfl-ı sirişküm ağlar ele dem-be-dem benüm
bilmen o yaşamayası nem gördi nem benüm
eşküm sipāhı tutsa zemīnī n’ola şehā
eflāke dikdi āteş-i āhum ‘alem benüm
3. la’lin ne dem ki yār sunar düşmen ağzına
ağız bir eder almağa cānum o dem benüm
ol şāh-bāz kesse başum êtse pāymāl
devlet gelüp konar başuma bī-elem benüm
5. ‘ahdī diyār-ı rūma gelüp edeli nazar
görinmez oldu gözüme mülk-i ‘acem benüm

152.

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yel gibi ṭurmaz gelür ḥışm-ile cānānum benüm
vehmden ditrer hemān yaprak gibi cānum benüm
istedim derdüme dermān derdümi kıldı füzün
dēdi ey pür-derd budur saña dermānum benüm
3. ‘ālemi ṭūfāna vērde küfr-i zülfün fikriyle
şan tenūr-ı nūḥdur bu çeşm-i giryānum benüm

² 2a: diñmedi ABŞ, A.₁ : dökmedi T.₁.

⁵ 5a: o lebi mül ile êtdüm umarın ABŞ, A.₁ : olup mül ile êtdüm umarın T.₁.

5b: şına peymāne-i ser ABŞ, A.₁ : şınsa peymāne-i se T.₁.

¹⁵¹ ABŞ : s. 519., N.₁: 288a., İ.Ü.₁: 162b., A.₁: 111a.

² 2a: eşküm sipāhı tutsa zemīnī n’ola şehā ABŞ, A.₁ : rüy-ı zemīnī kaplasa eşküm n’ola şehā N.₁ , İ.Ü.₁.

⁵ 5b: ‘acem ABŞ, A.₁ : ‘adem N.₁ , İ.Ü.₁.

5b: görünmez ABŞ, İ.Ü.₁, A.₁ : görölmez N.₁.

¹⁵² A.₁: 81a.

her gece tā şubḥa dek başdan ayağa yanaram
ḳaddüm olmuş şanasın şem'-i şebistānum benüm

5. dökse 'ahdī ḳanumı ḳorḳman ölümünden ḳorḳaram
dāmen-i pākine nāgeh şıçraya ḳanum benüm

153.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. dil-i gam-g'ın erüp kūyuḡa oldı şevḳden ḥurrem
vişālün 'ālemin gördi odur şimdi şeh-i 'ālem
dem-ā-dem gözlerüm sen āfitāba çün nazar eyler
neden maḥrūm gibi fāriḡ olımaḡ giryeden bir dem
3. ne denlū bir kişi söylerse söz uzar emek artar
rumūz-ı derd-i 'ıḡḳı söyleme ey dil yūri epsem
semen üzre degül şebnem görüp bülbul tenin mecrūḡ
ḳazā cerrāḡı penbeyle getürmiş ḳomaḡa merhem
5. perī-rū bir melek-sīmā güzel aḡa n'ola dērsem
cihānda görmemiş 'ahdī anuḡ gibi benī-ādem

[Nûn]

154.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ḳan edüp ey ḳaşı yā oldı oḡuḡ dilde nihān
yaramuḡ aḡzın arar cerrāḡ anuḡ-çün her zamān
oḡ gibi üftādeni atduḡ yabana gerçi kim
ḡāḳden geldüḡ götürdüḡ yine ey ebrū-kemān
3. tīr-i dil-dūzuḡa ḳarşu göḡsümi gersem n'ola
sīne-i şad-çāke dikdi demrenüḡ yer yer nişān
sīnede şaf şaf ḡadengüḡ ey kemān-ebrū olur
çıḳmaḡa bām-ı fenāya cān-ı zāra nerdübān
5. tīrünüḡ bilmezlenürse eylūḡın 'ahdī ne ḡaḡ
ādeme eylūk batar dērler bilürsin bī-gümān

153. A.1: 78^b.

154. ABŞ: s. 519-520., A.1: 82^a.

155.

Meḥ'ülü fā'ilātü meḥ'ülü fā'ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. vërdüm gönül 'ademde o gönca-dehāna ben
geldüm anı arayı bu bāğı cihāna ben
kanlu yaşumla cism ğubārın hınā édüp
dest-i nigārı tutmağa buldım bahāne ben
3. emdüm hayāl-i la'l-i lebin kimse tuymadın
gördüm şarāb-ı nābı yine 'arīfāne ben
def'-i ğam-ı cihāna bahāne ola dëyü
buldum belā-yı 'ışkı bahāne cihāna ben
5. ten mūya döndi 'ahdī zer oldı yüzüm velī
dolaşmadum kemer gibi ol mū-miyāna ben

156.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. [yürür ol] ruḥları gün sāye-i bī-cānam ben
pāyüne érmez élüm ḥāk-ile yeksānam ben
gül gibi baṇa naşīb olmadı hergiz gülmek
bu cihāna geleli ḥüzn-ile giryānam ben
3. yanmadın ğayrı işim yok geceler şubḥa degin
gūyiyā bezm-i ğama şem'-i şebistānam ben
mevsim-i gülde kıılır nāleyi bülbül ne-'aceb
sensiz ey gönca dehen 'aşık-ı nālānam ben
5. nā-murād olalı 'ahdī der-i cānānumdan
bağrı başlu gözi yaşlu dili biryānam ben

157.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. lāle-ḥadlerde ruḥı gül-nār dërsen işte sen
bī-nevā 'uşşak içinde zār dërsen işte ben

155. A.1: 190b.

156. A.1: 85a.

157. ABŞ: s. 520., S.2 : 85a., A.1: 87a.

1 1b: 'uşşak ABŞ, A.1 : 'aşık S.2.

gözi şāhīn gibi dil murğın kapar bir hoş tutar
dil-rübā vü nāzenīn dil-dār dersen işte sen

3. gül yüzüñsüz zerd ü zār olmuş yatur nergis-mişāl
gözi yollar gözedür bīmār dersen işte ben
bir bakımda ‘aqlın alur ādemi mecnūn eder
bir perī-şūret gözi sehḥār dersen işte sen
5. āb-ı hayvān gibi la‘lünçün düşüp vādīlere
cān vērür bir ṭālib-i dīdar dersen işte ben
ḥusrevā erbāb-ı naẓma dād ile lezzet vèren
bir lebi şīrīn şeker-güftār dersen işte sen
7. göreli ‘ahdī meyānuñla dehānuñ naẓsını
var u yoğı bir bilür kim var dersen işte ben

158.

Fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. dem-be-dem ṭurmaz akar kan zaḥm-ı tīg-i yārdan
ağlamaz kan dökmede hīç dīde-i ḥūn-bārdan
ḥālī olmaz sīnemüz ğam āteşine yanmadan
ihtirāz etmez gönül ol āteş-i ruḥsārdan
3. gerçi bñ kez görmüşem gel bir de görüp gideyin
sen bilürsin ṭoymağ olmaz sevdüğüm dīdārdan
yār eger dönerse ikrār etdüğinden ey gönül
ölür-isem dönmezem ben etdüğüm ikrārdan
5. gece gündüz ğonca-veş dem-bestedür ‘ahdī dili
ey şabā bir mūjde ergus zūlf ü rüy-ı yārdan

² 2^b: dil-rübā ABŞ, A.₁ : dilberi S.₂.

⁴ Bu beyit S.₂ nüshasında yoktur.

⁵ Bu beyit S.₂ nüshasında yoktur.

158. A.₁: 111^b.

159.

Mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. éder ihsân o şeh tîğın şaķınmaz mübtelâlardan
 elinden geldügi işi dirîğ étmez gedâlardan
 dil ü dîde misâfir-hânedür ey kârbân-ı ğam
 gelüben gitmegi terk étmenüz mihmân-serâlardan
3. nevâ-yı cân-ile cânlar çıkup tenden semâ' etsün
 hadeng-i nâyun ey şeh eksük étme bî-nevâlardan
 cünûndan érüp 'aklı vu hîred baņa ziyân eyler
 belî érür ziyâna kişi nâ-dân âşinâlardan
5. ümîd-i vaşl éder 'ahdî şehâ luţf eyle incinme
 tama' éder bilürsin çün gedâlar pâdişâlardan

160.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. hadd-i gül-fâmun ğörindi haţţ-ı müşk-erkâmdan
 çıkdı şan mâh-ı cihân-ârâ sevâd-ı şâmdan
 çeşm-i mestün bezm-i mey kılsa müretteb vechi var
 bâdesi yanında hâzır nuklı var bādâmdan
3. leblerün fikriyle ğönlüm pür-şaf olsa n'ola
 ehl-i zevk olan éder hâzlar mey-i gül-fâmdan
 halvet-i dilde hayâlün olmasa olsun harâb
 yâri tenhâ seyr étmekdür ğaraż hâmmâmdan
5. ehl-i bezmi şâd édüp şâhâne tolu içeli
 hâlî olmaz bir nefes 'ahdî kulun âlâmdan

159. T.1: 351^a, A.1: 81^b.

Esra Bozyiğit, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr* (vr. 280^b- 360^a) (*İnceleme-Metin*), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 402.

¹ 1^a: éder ihsân o şeh tîğın şaķınmaz mübtelâlardan T.1: dem-â-dem tîr ü şaşın eksük étmez mübtelâlardan A.1.

1^b: elinden geldügi işi dirîğ étmez gedâlardan T.1: elinden her ne kim gelse dirîğ étmez gedâlardan A.1.

160. A.1: 83^a.

161.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün
Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. sünbül yolunur zülf-i perişānuñ ucından
 gül reng alur ğonca-i ħandānuñ ucından
 bir laḫẓada biñ cilve ile kebg-i ħırāmān
 şermende düşer serv-i ħırāmānuñ ucından
3. aĝlatma beni gönder oḫuñ sīneye zaḥmum
 gül gibi güler nāvek-i müjgānuñ ucından
 yollara düşüp gerd-i rehūñ oldu fütāden
 almak-mı diler pāyuñ dāmānuñ ucından
5. güftār-ile ḥassān-ı zamān 'ahdī olursa
 dem-beste ḳalur naẓm-ı dūr-efşānuñ ucından

162.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + ---- / + ---- / + ---- / + ----

1. ḫaḳuñ in'āmına el aç geḫüp ey dil ḳalanından
 iĝen ḫavf ü recā etme fülān ibn-i fülānından
 meges-āsā uyup nefse düşüp ḫūnīye el şunma
 ḫasīsūñ zehr-i ḳātildür şaḳın bir loḳma nānından
3. şeh-i dūn-himmetūñ baş egme varup āsitānına
 vören ḫaḳdur kişiye ol ne vērür kendü nānından
 'adem mülkine bāl aç var-ısa aḳluñ bir el öñdin
 vucūdın ḳo ayak taşra zamānına mekānetden(?)
5. ferāĝat ceybine çekdüm başum 'ahdī yumup dīdem
 cihānuñ el yuyup geḫdüm bi-küllī ad u şanından

163.

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün
Muẓārī' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. şanmañ ki zülf ü 'arız-ı dilberden aĝların
 her şubḫ u şām etdüĝi işlerden aĝların
 ol zülf-i serkeş-ile çekişmek ḳolay-idi
 kākülle başa ḳıḳman o kāfirden aĝların

^{161.} A.₁: 86^b.

^{162.} Bu gazel, Rıḫletī'nin tahmisi içinde yer almaktadır.
 S.₇: 176^b-177^a.

^{163.} A.₁: 86^a.

3. ikide bir ğubār-ı reh-i yāre öykünür
gürür gözüme sürme-i muğberden ağların
hergiz dil-i nigāruma te'sīr étmedi
düşsün yere yaşum dēyen aḥterden ağların
5. cevrine 'ahdī dınmaz-idüm līk gül gibi
her ḥāre yüz vērür o semenberden ağların

164.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + -

1. ğayret-i sidre ü tūbā sensin
toğrusı servden a'lā sensin
kadrünjı merdüm-i nā-dān ne bilür
maṭlab-ı merdüm-i dānā sensin
3. mah-rūlar saṇa hīç öykünemez
ḥüsn-ile mihr-i mücellā sensin
şehir-i ḥüsn içre hilāl-ebrū çok
cümlesinden meh-i ğarrā sensin
5. ğeyeli cāme-i sürḥ ü zerdi
şüretā bir gül-i ra'nā sensin
nergisün rağmına ēy ḥāk-i nigar
sürme-i dīde-i bīnā sensin
7. zülfine bend olalı 'ahdi dili
nām-ile 'āşık-ı şeydā sensin

165.

Mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Mużārī' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. bir zerre görmedin dehenünjden 'ıyān 'uyūn
oldı daķāyık-ı şıfatuñdan zebān zebūn
elden nihānī kalmadı rāz-ı derūn-ı zār
oldı ğamunla gül gibi perde-derān derūn
3. érmez binā-yı ḥāne-i 'ışķa ḥalel daḥı
kaddün ḥayālīdür aṇa ēy dil-sitān sūtūn
bir dilbere dilünjı vērüp ğamdan ol ḥalās
dilden ğam-ı zamānı kılur dilberān birūn

^{164.} A.₁: 178^a.

^{165.} ABŞ: s. 520-521.

5. ‘ahdī-şıfat şıfātun ʿeder her gün ehl-i dil
bir zerre görmedi dehenünde ‘ıyān ‘uyūn

166.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. kaddün ʿey leyli-hırām eyledi servi mecnūn
bağladı āb-ı revān pāyine zencir-i cünūn
cām-ı mey la‘lünjī öpdükde şürahīnün o dem
yüregi oynayuben oldu derūnı pür-hūn
3. rüz-ı hicrānın anun ʿıyd-i vişālını şanup
merdüm-i dīdelerüm geydi kabā-yı gül-gūn
āteşin rüyuna haṭṭ geldi n’ola ağlar-isem
merdümi çünkü duḥān ağladur ʿey kaşları nūn
5. seg-i kūyunla niçün ‘ahdiyyi maḥzūn ʿedesin
çünkü cennetde olan hūr-ile olmaz maḥzūn

167.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. her gece şubḥa degin meş‘alenjüz mäh olsun
rehberün hıızr nebī yarıcuṇ allāh olsun
yaz u kış her ṭarafa kim ʿedesin ‘azm-i sefer
evliyānun naẓar-ı himmeti hem-rāh olsun
3. padişeh zıll-ı ḥudādur ne yere kim gidesin
başun üstünde begüm zıll-ı şehinşāh olsun
her zamān olmaz-ise bendenjüze mīve-i vaşl
ʿey gül-i bāğ-ı leṭāfet hele geh gāh olsun
5. geceler zārī kılup saṇa du‘ālar eyler
ḥāṭıruṇ bu dil-i bīçāreden aṇa olsun
‘ahdiyyā eyle du‘ā sözi muṭavvel ʿetme
göreyin düşmeninün ‘ömrini kūtāh olsun

^{166.} A.1: 84^b.

^{167.} A.1: 145^b.

³ *padişeh zıll-ı ḥudādur*: Padişah, Allah’ın yeryüzündeki gölgesidir.

168.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. nāzla ıǧmāz-ı 'ayn étdün baña ey reşk-i 'ayn
 tîre oldı çeşm-i 'ālem-bīnūme rūy-ez-zemīn
 çeşm-i mestündür açan 'uşşāka bāb-ı raḥmeti
 yüzüme iḥsān ḳapusın bağlama ey nāzenīn
3. dil nece ola emīn her gūşede fettān gözün
 şayd-ı erbāb-ı nazar çün tıtdı kīneyle kemīn
 çeşm-i nā-maḥrem ıraǧ olsun gözünden rūyuñı
 göz açup görsek du'āmuz göz göre budur hemīn
5. seyr éderken gülşen-i kūyunda ey gül 'ahdī-veş
 nergis-i bīmāruñı beste görüp oldum ḥazīn

[Vâv]

169.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. raḳīb-āsā dèmezsın bezme ben zārı maḥaldür bu
 aña şādī baña ḡam ḳısmet-i rüz-ı ezeldür bu
 dedüm ḳatlı eyledün ḡayrı anuñ-çün ölürin ḡamdan
 ölen ardınca ölmiş yok dedi ol meh meşeldür bu
3. meger āyīne vü şuda nazīri görine yoḡ-ise
 nazīri görmemiş gözler niḡār-ı bī-bedeldir bu
 kesil zülfi hevāsından ki yokdur ḥadd ü pāyānı
 hele ben bildigüm 'ömre sürer tül-ı emeldür bu
5. cemālin mihr ü mehden yēḡ dèsem dèr işiden 'ahdī
 ne ḥācet söylemek gündən 'ayān mehden güzeldür bu

170.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel ++ - - / + + - - / ++ - - / + + -

1. şanma dil bülbul-şıfat gül-zārı eyler ārzū
 cennete meyl eylemez dīdārı eyler ārzū
 sāde rûlar şunsalar mir'āt aşlā söylemez

^{168.} A.₁: 84^a.

^{169.} A.₁: 87^b.

^{170.} A.₁: 108^b.

- ṭūṭī-i dil ol şeker-güftarı eyler ārzū
3. nīm-bismil teşne-leb cān vērse ṭaṇ mı dem-be-dem
ṭalbinur dil ḥaṇçer-i dil-dāri eyler ārzū
- sidre vü ṭūbā hevāsın vā‘izā aṇma bize
göñlümüz bir serv-i ḥoş-reftāri eyler ārzū
5. dest-i zālinden kaçup ‘ahdī seni özler belī
bir kula kim zulm ola ḥünkārı eyler ārzū

[He]

171.

Müstefīlātün müstefīlātün

Recez- - + - - / - - + - -

1. ol mū-miyān-çün çok düşme ḥiçe
yoğdur belinde kılca netīce
nağş-ı femiyle görüp miyānın
düşme ḥayāle dil vermeyince
3. yāri temāşā étmege her-düm
dil-ḥānesine gözdür derīçe
ğamzeyle rüyın sevmiş-durur dil
yanar od-ile karşı kılıca
5. ben kara bahta ḥālün sitāre
dèdi münecim bakdıkdā zīce
gördüm seher-geh gül perişān
āhumı varsa işitdi gece
7. ‘ışkuṇda ‘ahdī şeydāyī oldı
def‘-i gamuṇ-çün mey içe içe

172.

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

Mužārī‘ - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. baş çekse mäh-ı nev kaşuṇa rüzigārda
çarḥ ortaya alur anı koymaz kenārda
reyḥān ḥaṭuṇa beñzedirin reng u bū-y-ile
sünbül benefşe-veş ger ola sebze-zārda

^{171.} A.₁: 137^a.

^{172.} A.₁: 91^b.

3. seyl-i sirişk haţţun-ıçün kükreyüp akar
şular niteki daşkun olur nevbahârda
cevrün gönülsiz işidür-isem sözün n'ola
‘ayb étme vâ‘izâ dil-i bîçâre yârda
5. cevr-ile varup öldüreyin derse korkmazam
korkum odur ki ‘ahdî ölem intizârda

173.

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
Muzâri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. dil urur-ise şem' dilâ rû-yı dilbere
söndür odını dik depesi üstine yere
‘aks-i hilâl üzre degül şuda berg-i bîd
kaşun gamıyla düşdi o üftâde hançere
3. gayrıyla tatlu tatlu öpüşse ‘aceb-midür
diller verür şurâhî acı acı sâğere
gitdikçe za‘fûm artuğına korkmazam velî
korkum budur ki bakmaz iti cism-i lâğere
5. gömgök olinca dil müjesinden görüp dedi
cellâd-ı çeşmi şerçeye ‘ahdî çubuk bere

174.

Müstef'ilâtün müstef'ilâtün
Recez - - + - - / - - + - -

1. ey dil gül içün gel varma bâğa
gül gül olupdur bak ol yanağa
hüsnine mağrûr oldı o gül-ruh
âhum işidüp koymaz kulağa
3. haţţında zâğı zülfin gören dâr
iki ayağa düşmişdür dūzağa
dâğ-ile na'lûm kanlar saçaldan
yok ihtiyâcum yâğıyla râğa
5. la'lün meyinden men' étse gamzen
küp düşüp aña bakmam yaşağa
dâğ-ı siyâhum ‘ahdî o gülsüz
bir odı şönmüş benzer ocağa

173. A.1: 91b.

174. A.1: 132a.

175.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. teşne-leb kim-ki düşse şevk-ile rāh-ı necefe
ola maḥşer günü sīrāb miyāh-ı necefe
gördiler kevn ü mekân rüşen olur nūrından
dédiler bedr-i dü-cā 'arız-ı mäh-ı necefe
3. rif'at ü şevket-ile buldı cihānda ḥürmet
ka'be mevlid olalı 'izz-ile şāh-ı necefe
istemez kim ayağın fark-ı felek üzre başa
kim-ki erişdi der-i 'arş-ı penāh-ı necefe
5. gül-i gül-zār-ı cinān benzeyimez ey 'ahdī
reng ü bū-y-ile bugün berg-i giyāh-ı necefe

176.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. cān vērür bende olan ḳanber-i şāh-ı necefe
kim ere bārgēh-ı 'arş-ı penāh-ı necefe
kemterīn pāyesine çıkmaya sulṭān-ı ḥayāl
nerdübān nüh felegi eylese kāh-ı necefe
3. zāyir-i dergehinün gerd-i günāhın yudı pāk
'ayn-ı zemzem dēnilürse n'ola ṣāh-ı necefe
ḳal'a-i cārim-i ṣarḥa şeh iken devlet-ile
reşk eder şems-i felek ḥaşmet ü cāh-ı necefe
5. ṭopı ağdı felege ṭutdı cihānı nūrı
mihr benzetdi özin dürr-i(?) külāh-ı necefe
ayağın terk edeyim dēyü başmaz 'ahdī
dīdeden pā edinür varmağa rāh-ı necefe

177.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. ērdükde 'araḳdan ruḥ-ı dil-dāra şüküfe
ētdi yaḳasın şevk-ile yüz pāre şüküfe

^{175.} A.₁: 132^a.

^{176.} A.₁: 132^a.

^{177.} ABŞ: s. 521., T.₁: 372^b., A.₁: 93^b.

¹ 1^b: yüz pāre ABŞ : şad-pāre T.₁.

- öykünmege destār-ı ser-i yāre şükûfe
dülbendini şardı ger eşcāra şükûfe
3. bir laḥẓada yüz şūrete biñ reng ile girdi
benzetmege kendin ruḥ-ı dil-dāra şükûfe
bozardı kızardı utanup ey yüzi lāle
sen sīm-bere edeli neẓẓāre şükûfe
5. şemşīr-i ḥazān pāreledi cismini şāḥuñ
şan penbe-i merhem-durur eşcāra şükûfe
esrār-ı ilāhīyi ‘ıyān eyledi ḥalka
manşūr-veş aşılma n’ola dāra şükûfe
7. benzetdi senüñ ḥançeriñüñ kuruşına kendin
ṭakılma yaraşur güzelüm ḥāra şükûfe
reşk-i felek olursa n’ola sebze-i ḥaḍrā
encüm-durur ey ‘ahdī çemen-zāra şükûfe

178.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün
Mużārī‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. dil almada gözünle kaşuñ ittifākda
‘uşşāķı ğamz etmede ğamzen nifākda
şevķuñla yine başdan ayaĝa ‘aceb mi şem‘
āteş hevā-yı ‘ışķuñ-ile ihtirākda(?)
3. mu‘tād oldu şerbet-i hicrāna gönümüz
zehr-i ğamuñ şeker-durur ehl-i mezākda
müştāk-ı rüyunam dēycek ditretür lebin
cān gelse aĝzuma ne-‘aceb iştıyākda
5. cānum mı var dēyem gözi üstünde kaşı var
kanı o türk gibi bu ṭāk u revākda
ser-keşlik-ile raḥş-ı sipihri diler geçe
āh-ı semend-i ‘āşık-ı bī-dil yaraķda
7. rüz-ı vişāli anmasa ‘ahdī ‘aceb degül
ĝamla şafālar eyledi şām-ı firākda

Bu beyit A.₁’de yoktur.

2 Bu beyit ABŞ ve T.₁’de yoktur.

3 Bu beyit T.₁’de yoktur.

5 Bu beyit A.₁’de yoktur.

6 Bu beyit A.₁’de yoktur.

7 Bu beyit T.₁’de yoktur.

178. A.₁: 136^a.

179.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. koyup gidince dūr-i eşki yār toprağda(?)
 götürdi mihr yüzinden komadı ayakda
 yaşum degül ser-i müjgānda merdüm-i çeşmün
 götürdi başını ser-dār-ı hecr barmağda/yaprağda
3. bırağdı dilleri rif'atle tūresinde iken
 süvāre gitdi dēdi-kim gönüller alçağda
 raķīb-isen baņa senden begüm dēr-ise ne ğam
 maķāmı her kişinün bellüdür der-i hağda
5. gönül şınıkdur anuñ-çün aķar gözüm yaşı
 kırar 'ahdī şu qalmaz şikeste bardağda

180.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün
Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. sürdüm yüzümi pāyuña bāğ-ı iremünde
 rif'atle başum tūbāya ērdi qademünde
 'uşşāğ-ile haşr olmadan ēy qaddi kıyāmet
 yaķmak ne-y-iki anları nār-ı sitemünde
3. benzer dēr idüm la'l-i güher-bārına yāruñ
 gelseñ söze ēy ğonce dilün olsa femünde
 la'lün meyinün neş'esini bulmadum aşlā
 şordum şuyını hıızruñ u cāmını cemün de
5. yād-ı qad ü zülf ü dehenün olmayaydı
 hālüm n'olacağın bilmezidüm elemünde
 biñ mürde dili zinde kıılır bir dem içinde
 enfās-ı mesīhī mi var ēy 'ahdī demünde

179. A.1: 93^b.

180. T.1: 373^b, ABŞ: s. 521-522., A.1: 94^a.

4 4^a: neş'esini bulmadum aşlā T.1 : neş'esine benzeyimez hıç A.1.
 Bu beyit ABŞ'de yoktur.

5 Bu beyit A.1 ve T.1'de yoktur.

181.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. incülerdür ʔabak-ı gülde degüldür jāle
ẖvāce-i mihr anı altun-ile ister ala
gülşen-i cismini sünbül dēme hoş-bū kıldı
(?)sezemen ēy gül-i ter saḡa bu daḡı ʔala
3. görmesün kimse dēyü gerd-ile vardum yolına
nāle dönmüş tenümi ḡalka duyırdı nāle
māsivādan dili pāk ētdi leb ü çeşmi şunup
‘ahdiyā bir iki üç cām-ı mey-i ḡassāle

182.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ḡüsn ile tāb u ʔarāvet vēreli ol gül güle
vaşfına nevbet degirmez şimdi bülbül bülbüle
cām-ı nāb-ı bī-ḡışı şundı çü la' l-i dil-keşe
görmesinden şaşdı ‘aqlum çün ʔarışdı mül müle
3. gülşen-i ümmīd içinde açılır verd-i murād
her ʔaçan-kim girye vü zārum görüp ol gül güle
şahn-ı gülşende sözi mestāne vü dil-sūzdur
şevḡ-i gülle ḡoncayı ēdindi bülbül bülbüle
5. ol şeh-i mülk-i cemālün ‘ahdiyā vaşşāfiyam
şıyt-ı eş‘arum n’ola āfāḡa şalsa ḡulḡule
sünbülī ḡaḡ olalı menzil meh-i ruḡsāruḡa
görmemiş devr-i felekde böyle sünbül sünbüle

183.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. n’ola ēy meh gül eger mā’ il-i ruḡsāruḡ ola
yēridür serv-i sehī bende-i reftāruḡ ola
böyledür mihr ü vefā resmi dēyü ‘uşşāḡa
nēce bir şīve vü nāz-ile sitem kāruḡ ola

181. A.1: 189a.

182. A.1: 89b.

183. A.E.1: 197b.

3. zār olan şeş-der-i ğamdan bulur ise güşād
tās-ı ğamda dil-i ğamgīn nēce bir zāruṅ ola
merḥabā dēyü gelüp luṭf-ile şunsa elini
devlet ēl vère dilā luṭf-ı ḥudā yāruṅ ola
5. ‘ahdī tūṭī gibi şekker-şiken olur sözde
kūt-ı cān-baḥş aṇa ger la‘l-i şeker-bāruṅ ola

184.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. seg-i kūyuṅ [ile] her kim ki senün maḥrem ola
cennet içre dilemez ḥūrī ile hem-dem ola
ğam-ı ıŝķuṅla sürer zevķ u şafālar gön̄lüm
her zamānda anuṅ-içün bī-ğam ola
3. tāze tāze dilüṇe gül gibi yaķ dāğ-ı ğamın
lāle-zār-ı dil ü cān ister isen ḥurrem ola
bir deminden dem olur mürdeye cānlar erişür
umarın erişe ben mürdesine bir dem ola
5. vara vara dilerin kūyuṇa dil ‘ahdī gibi
itlerün içre uluyup bir ulu ādem ola

185.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. n’ola dilber rām olursa eşk-i sīm-āsā-y-ile
gör züleyḥa mālīk oldı yūsufa dūnyā-y-ile
sen meh-içün zıd düşüp birbirine girdi mehün
yılduzı barışmadı mihr-i cihān-ārā-y-ile
3. vèrdi şīrīn cānını ferhād şīrīn yolına
rūḥını şād ètdi ferhāduṅ aṇup ḥelvā-y-ile
luṭf-ile dirgür dilersen ḳahr-ile öldür dili
bir yetīmüñdür saṇa ıŝmarladım mevlā-y-ile
5. nāleme bezm içre ‘ahdī sīnem olup dāyire
[...]
dāyiremde bilmezem muṭrib ne çalar nāy-ile
[...]

184. A.E.1: 198^a.

185. A.1: 89^b.

186.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. baḥş-i reftâr edemez ol kâmet-i bālâ-y-ile
erişürse sidrenün başı göge tûbâ-y-ile
haddi yokdur la'l-i cân-baḥşuñdan a'lâyım dēye
çıkşa 'isâ göklere mihr-i cihân-ārâ-y-ile
3. ḥayl-i ḥaṭṭuñ pâyimâl kâkülün olsa n'ola
başa çıkmış kimse yok 'âlemde ejderhâ-y-ile
bülbüli diñdürdün ey gül 'âlemi ārâladuñ
sen bu nâz u şîvelerle ben bu âh u vâ-y-ile
5. dēdi yarın öldürürüm allâh korsa 'ahdîyi
işim allâha kâlupdur va'de-i ferdâ-y-ile

187.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. yoluñda cân u ser terkini urmazsam 'itâb eyle
oda yak cümleten cismüm gönül mülkin ḥarâb eyle
dēdüm bir kez mey-i la'lün emüp gitsem dēdi ol meh
bir iki iç yıkıl var git yeter câna 'azâb eyle
3. dilâ bu şerḥa şerḥa sîne-i pür guşşamuñ şerḥin
yazup cân şafḥasına ehl-i derde bir kitâb eyle
düşer ey âfitâbum pâyuñsa sāyen gezer her gün
o bir nâ-cinsdür andan kerem kıl ictinâb eyle
5. senün mihrünle çün cevruñ ḥisâbın özgelere bilmez
yeter 'ahdîye mihrün baña cevri bî-ḥisâb eyle

188.

Mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün
Muzā'irî - - + / - + - - / - - + / - + - -

1. kesdüm varak cigerden aldum elüme ḥâme
yazmağ-içün nigâra bir iştiyâk-nâme

186. A.1: 89^b.

187. ABŞ: s. 522., T.1: 367^a, A.1: 88^a.

1. 1^a: 'itâb ABŞ, A.1: ğıyâb T.1.

5. 'ahdî ABŞ: ahdîye T.1., A.1.

188. T.3: 560^b.

‘ışkuñ meyin içelden halka melāmet olduk
yā ṭālīb esselāme fa’ḥẓer mine’l-melāme

3. her nēce kim şınadum hīç görmedüm vefāsın
men cerrebe’l-mücerreb ḥallet bih’i-nedāme
ağzıyla bēli fikrin édüp gidersen ey dil
mülk-i ‘adem yolına bi’l-ḥayr ve’s-selāme
5. bu kadle kıyāmuñ mescidde görse vā’iz
minber kaçup dēyeydi kad kāmēti’l-kıyame
dērler güzel sevenler āḥir melāmet olur
vallāhimā ra’eyte min ḥabbike’l-melāme
7. ‘ahdī ciger kebābın meclisde ḥāzır ètdi
hāne’eşşabuḥ hayyu yā eyyühe’l-medāme

189.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. baña bir buse ‘aṭa kıl dēdüm ol ḡonce-feme
gül gibi güldi dēdi bu sözi bir dahı dēme
kaşlaruñ üzre gören ḥālünjı konmuşdur dēr
murğ-ı cān ü dil-i sevdā-zede ṭāk-ı ḥareme
3. kadd ü zülf ü dehenün yādına hecrün de n’ola
kışsa-i dūr u dırāz-ile düşersem eleme
hem-sifāl-i seg-i kūyuñ olalı bakmaz hīç
gönjül āyine-i iskender-ile cām-ı ceme
5. ‘ahdiyā şerḥ-i ḡam-ı zülfini yazmak dilesem
‘ömrüm oldukça birinden binjı gelmez [kaleme]

190.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. ele ayak tutup hüşyār iken ser-ḥoş u mest olma
düşüp mey-ḥāne küncine ḥum-āsā pāy-best olma
gönjülde şakla dāḡın lāle-veş ey merdüm-i çeşmüm
yüzine her nigāruñ ḥāl-veş şüret-perest olma

¹⁸⁹. A.E.1: 187^a.

¹⁹⁰. T.1: 366^a, A.1: 88^b.

Züleyha Hayal, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmū’a-i Eş’ar* (Vr. 360^b-405^a) (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 90-91.

3. hevā-yı serv-şadlerle şabā-veş her yaña meyl èt
has u hāşāk-veş pā-māl şaķın şu gibi pest olma
ruķına dest-res bulmaķ hayāliyle şeb-i ğamda
şikenc-i zülfi gibi èy gönül hātır-şikest olma
5. görürsin gūşmālin muṭrib-i āheng-perdāzun
şaķın bezminde ķānūn gibi ‘ahdī zīr-dest olma

191.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ‘āleme manşūr gibi keşf-i esrār eyleme
darılup dünyāyı èy dil başuņa dār eyleme
la‘lini koyup miyānına ṭolaşma èy gönül
aldanursın ara yerde gizlü bāzār eyleme
3. hürmet èdüp mey metā‘ın zāhid almazsañ ele
göz göre ayaĝa çalma nef‘in inkār eyleme
dāmenün çāk olmasun èy ğonçe dersen ğül gibi
ṭakılup her hāra şaķın seyr-i ğül-zār eyleme
5. gūş èdüp ta‘līm-i ğayrı bend geçdün ‘ahdīye
pendümi ṭut bir daķı ol fenni tekrār eyleme

192.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. leṭāfetde şafāsın benzedürler la‘l-i cānāne
ucuzdur aĝırı altuna sākī olsa peymāne
gözün dökdukçe ķanum sen içersin kılma inkārı
şehādet eyler èy çeşmi hārāmī leblerün ķana
3. gelüp ķarşuņa tenhā yanmaĝ istermiş èle girse
önünĝde öğredürdüm yanmaĝı şem‘-i şebistāne
haṭuņa böyle yüz vërme ṭutar la‘lünĝi kim gördi
ķarınca ehrimen-veş èl ura mühr-i süleymāne
5. şeb-i zülf-i nigāruñ rüz-ı vaşlı ķatı yakındır
delidür anı ‘ahdī benzedürse şām-ı hicrāna

⁴ 4a: hayāliyle T.₁ : ümmīdiyle A.₁.

^{191.} ABŞ: s. 522.

^{192.} A.₁: 89a.

193.

Meḥ'ülü fā'ilātü meḥ'ülü fā'ilün
Muzārî' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. geldi bahâr ol gül 'azm etti gülsitâna
 reng-i ğarîb vèrdi gül gibi erguvâna
 bâğun sevindüğün çaķ çiçeği pārladı(?)
 gül faşlı seyre çıktı ol dilber-i yegâne
3. mest-i şarâb-ı nûkhet(?) oldu benefşe ey dil
 zerrîn kadehle ergür rāhat meşâm-ı câne
 kûh-ı belâda 'ahdî şanma ki bitdi lâle
 pür-ḥûn gözinden oldu ferhâduñ ol nişâne
5. feyz-i nazar erişse ol sözleri ḥasenden
 mülk-i süḥende dërdüm ḥusrevâne

194.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. cām eylen gözlerüm ḥammâm-ı yāruñ bāmına
 tâ baķam doyunca ol sîmîn-tenün endāmına
 cām-ı zehrün baña nûş etdürmek isterdi gönül
 ölmeyince bu fütâden ermedi dil kāmına
3. şāḥ-ı gülde āşiyân şanmañ perinden bülbülün
 dāmdur bîçâre düşsün dëyü kendü dāmına
 minber-i şāḥ üzre bülbül şanma beyhûde öter
 ḥutbe-i 'ışķı ḥatîb olmuş okur gül nāmına
5. dëdi ķurbân ederin 'uşşāķı 'ıyd-i vaşluma
 vay eger 'ahdî ölürsem ermeden bayrāmına

195.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. berzedi cāma gözüm eşküm şarābuñ 'aynına
 merdüm-i dīdem n'ola dönse ḥabābuñ 'aynına

^{193.} A.1: 97^a.

^{194.} A.1: 109^b.

^{195.} İ.Ü.1: 192^a, A.1: 108^a.

Hasan Gültekin, "Ahdî-i Bağdâdî'nin Yayınlanmamış Şiirleri III", *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2, S. 2, s. 49-50.

¹ 1^b: merdüm-i dīdem İ.Ü.1 : merdüm-i çeşmüm A.1.

- şöyle inceldüm hayāl-i hāl-i mû-dârunla kim
gelmeye çöpçe eger girsem zübâbuñ ‘aynına
3. böyle rûşen olmaz-idi çekmese keḥḥāl-i şubḥ
mîl-i zerle ḥāk-i pâyun āfitābuñ ‘aynına
- rûşen êtdi nûr-ı sırr-ı *men* ‘arefle ḳalbini
ḥāk-i pâyın kuḥl êdinen āfitābuñ ‘aynına
5. baḳamazlardı göz açup yüzine ḥayrân olup
ol perî ‘arz êtse mihrin şeyḥ u şābuñ ‘aynına
- meclisünde yêr bulırsa su nête diller gibi
nār-ı ğamda yandugı gelmez kebābuñ ‘aynına
7. cûy-ı eşküm üzre ‘ahdî çeşm-i ḥûn-bārum ile
bu ser-i sergeşte döndi āsiyābuñ ‘aynına

196.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bilmezem destin-mi ḳoydı ol dil-ārā ḳoynına
yoksa ḥûrşîd-i cihân-mı girdi āyā ḳoynına
- gördi zilletde yetîm-i eşküm aldı acıyup
öz yaḳasından geçürdi ḳoydı deryā ḳoynına
3. baĝruma ḥammām-veş başsam n’ola ḥasretle taş
kim şoyup ḥalvet ḳoyar dil-dârı tenhā ḳoynına
- ṭîb-i enfāsun ne gökçek ne-y-iki yine êy nesîm
yoksa girdün-mi bu şeb bir verd-i ra’nā ḳoynına
5. nāz-ile dilber êlin ḳoynına ḳoysa ‘ahdiyā
şanuram ḳoydı yed-i beyzâyı mûsā ḳoynına

197.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. her seḥer-geh yāre şunar mihr-i ḥāver āyîne
olur ol vech-ile ol māhuñ berāber ayına

³ 3^b: mîl-i zerle ḥāk-i pâyun İ.Ü.₁: ḥāk-i pâyun mîl-i zerle A.₁.

⁴ 4^b: ḥāk-i pâyın kuḥl êdinen āfitābuñ İ.Ü.₁ : kuḥl êdinen ḥāk-i pâyın bu türābuñ A.₁.
Men ‘arefe nefseḥü fe-ḳad ‘arefe rabbehü: Kendini bilen Rabbini bilir.

⁵ Bu beyit İ.Ü.₁’de yoktur.

⁶ Bu beyit İ.Ü.₁’de yoktur.

^{196.} A.₁: 93^b.

^{197.} A.₁: 107^a.

- sīm ü zerle kendini naķş u nigār étse n'ola
çünkü olmuş bā'îş-i tezyīn ü zīver ayına
3. şāf-dil pākīze-rū ol rūy-ı yāri görmege
göremez kimse yüzün olsa mükedder ayına
herkesün māhiyyetini rūşen eyler kendüye
māh-rūlar içre ğayba oldu mażhar ayına
5. bilmezem 'ahdī ne siħr eyler ki gördi hemān
'aks-i rūy-ı dilberi baĝrına başar ayına

198.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. karşı tırup sen mehe öykünmek ister āyene
yüzi açık bī-edebdür şüretā her āyene
hūrī-veşlerle gezer bir şüret uğrısı durur
n'ola kendin herkese görse berāber āyene
3. iki yüzlüdür n'ola gösterse eşkāl-i ğarīb
her güzelden yüz görür ğayr-ı mükerrer āyene
düşmese bir dem dizünden n'ola yüz vërdün aña
mu'teber olup o yüzden ol münevver āyene
5. on sekiz bin 'ālemi mir'āt-i dilde görmüşem
düzmemişken 'ahdiyā daĝı sikender āyene

199.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün
Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. hāmmām gibi eyle revān nēce hāzīne
tā kim olasın dilber-ile sīne-be-sīne
dünyāyı gezer mihr görmege māhum
pertev şalalı mihr-i ruħuñ rūy-ı zemīne
3. pāyüne benüm gibi yüzün sürmege hūrşid
yërden yère düşdi olup üftāde kemīne
'ālemde ne yüzle meh olur saña muķārin
olmaz ruħuña mihr-i cihān-tāb ķarīne
5. çīn-i ser-i zülfüne eger benzemeyeydi
raĝbet bu ķadar olmaz-idi nāfe-i çīne

198. A.1: 107a.

199. A.1: 107b.

merdūd rakībī ser-i kūyūnda gören dēr
seytān ne revādur ki gire huld-i berīne

7. ‘ahdī dūr-i maḳṣūdī kinār étmege oldu
baḥr-i suḥene tāb‘-ı güher-bār sefine

200.

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün
Muzāri‘ -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. gözden ḥayāl-i mihr-i ruḥı girdi sīneye
ḥünkār açdı ḳapuyı girdi ḥazīneye
gitmez lebün ḥayāli şikest olmayınca dil
benzer ki girdi ḥabb-ı nebāt ābgīneye
3. ḥālün gedāları yüzün özler derün görüp
ḥüccāc-ı hind ka‘beden érdi medīneye
dolaşdı zülfüne nece kez reng ü bû için
aşıldı ḳaldı yüz ḳarası ‘anberīneye
5. her bir güzeli el üzre tutup ḳoynına ḳoyar
gül gibi ‘ahdī yazalı şi‘rün sefineye

[Yâ’]

201.

Mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün
Muzāri‘ -- + / - + - - / - - + / - + - -

1. la‘li firāḳı ḳana ğarḳ étđi la‘l-i nābı
dendānı reşki boĝdı şuya dūr-i hoş-ābı
sīmīn yaḳaḳ içinde sīneḡ görüp dēdi dil
çekmiş-durur meh-i nev pehlūya āfitābı
3. āhum kılıcı ey meh bir yāre açdı çarḥa
ḳanıdur aḳan anuḡ eller şanur şihābı
mekteb-durur felek şan eṭfāl anda encüm
ḥarf-i cefā oḳudur açmış ḳamer kitābı
5. ‘ahdī-şıfat müneccim görse ruḥunla ḳaşuḡ
bilmezdi n’olduĝını āy-ile gün ḥisābı

^{200.} A.1: 108^b.

^{201.} T.1: 394^a, A.1: 104^b.

Züleyha Hayal, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmū‘a-i Eş‘ār (Vr. 360^b-405^a) (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 261.

¹ 1^a: Yazmada na‘l-i firāḳı yazılmıştır; ancak anlam gereği la‘li firāḳı olmalıdır.

202.

Meḥ'ülü fā'ilātü meḥ'ülü fā'ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. ol tıfl almadın ële 'ışkuḡ kitābını
ezberlemiş dil almağ için 'işve bābını
alduḡ elünle varumı n'ëtdün deşem o mäh
inkār ëdüp vërür baḡa barmağ ḡesābını

203.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. şām-ı zülf örteli rüyun ḡāl bir yüzden daḡı
toḡmadı baḡtum ḡüni aḡvāl bir yüzden daḡı
nokḡa-i ḡālün ḡaḡunla bulalı tezyīn-i tām
ḡörünür oldı ḡözüme ḡāl bir yüzden daḡı
3. niyyet ëtdüm ḡörmeḡe rüyun ḡörindi lām-i zülf
kara baḡtum ḡör ki geldi fāl bir yüzden daḡı
her zamān bir şekle ḡirür ḡūblar gibi cihān
ḡösterür dil almaḡa eşkāl bir yüzden daḡı
5. devletüm necmi barışmaz 'ahdī ol meh-rū-y-ile
ḡālī'üm ëtmez meded iḡbāl bir yüzden daḡı

204.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. nāfe ḡaḡḡundan nümüne sebze-i dil-cū daḡı
ḡül gibi dāḡun yaḡupdur lāle-i ḡod-rū daḡı
ḡörmeḡe dīdār-ı pakün 'āşık-ı şeydā gibi
her yaḡa yeler şabā her sū revāndur şu daḡı
3. kaşlarun ser-ḡeştesi şehir içre ancaḡ meh degül
kūh u saḡrāda ḡözün dīvānesi āḡū daḡı
ḡenc-i ḡüsnün üzre ejder zülf yètmez mi şehā
ḡālden nāzır ḡoduḡ bir bende-i hindū daḡı
5. itlerun şaffında biḡ kez ḡerçi ḡördün 'ahdīyi
dëmedün bir kez ser-i kūyumda kimdür bu daḡı

^{202.} Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 97.

^{203.} A.₁: 99^a.

^{204.} ABŞ: s. 523-524., A.₁: 105^b.

205.

Mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün mefā'iliün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. derūnum şanmañuz sūz-ı dil-i şad-çāk yandurđı
 serāser cismüm ol ruhsār-ı āteş-nāk yandurđı
 derūn-ı sīnede bilmem ne āh-ı āteşīndür bu
 vücūdum ħırmenin bir lem'a ile pāk yandurđı
3. şaķın ēy murğ-ı dil kūyında ētme fikr-i pervāzı
 kim anda perr ü bālin t̄āyir-i idrāk yandurđı
 ben ol rūşen-zamīr-i ħankāh-ı 'ālem-i 'ışķam
 ki āhumdan çerāğın tekye-i eflāk yandurđı
5. şafā-yı şevķ-i ħüsñünle serāser varlığın 'ahdī
 cemālün şem'ine pervāne-veş bī-pāk yandurđı

206.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. nāme-i ħüsñünde ħaṭṭ-ı serkeşlik iş'ār eyledi
 yanlışın tıtdı ruĥun iħrāk-ı bī'n-nār eyledi
 dār-ı dünyāda bir iş aşdı hemān manşūr-vār
 dār-ı zūlf-i yāre kendin kim-ki berdār eyledi
3. eyledi 'azm-i sefer gitdi o serv-i gül-'izār
 nār-ı fūrķat ģitdügince cānuma kār eyledi
 mīve-i vaşlum dēdi derd ehline dermān durur
 ārzū-yı ħām-ile 'uşşāķı bīmār eyledi
5. ol perī-peyker gözümnden nāz-ile ebrūsını
 ģizledi cān-ı nizārı hecr-ile zār eyledi
 ħayretinden adım atmadı dikildi tırdı serv
 benzer ol serv-i ħurāmān seyr-i gül-zār eyledi
7. ģöñlüm aldı yār olam dēyü felek gibi o māh
 'ahdine tırmadı 'ahdī döndi inkār eyledi

205. A.1: 105^b.

206. A.1: 106^a

207.

Mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Muzārī' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. dil hayr-ḥāhuṅ olduḡı ḥālā bilinmedi
 var mı tecāhül etmekde ma'nā bilinmedi
 def'-i raḡīb-iḡün ederim kūyuṅı ṭavāf
 sa'y eyler olduḡum saṅa cānā bilinmedi
3. benden hemīşe şevḡ-i ruḡuṅ ile mest olur
 ol reng-i rūda bāde-i ḥamrā bilinmedi
 ḥüsn-i cemāl-i yār dilā cevri muḡtezā
 ammā ki vech-i luṭfı ne āyā bilinmedi
5. 'ālem-i kemāl-i māl-ile ma'lūm müştehir
 mechül ḡaldı 'ahdī-yi şeydā bilinmedi

208.

Mef'ulü mefā'ilü mefā'ilü fe'ulün
Hezec -- + / + - - + / + - - + / + - -

1. eski dögünüm yenile gel dāḡ-ile bārī
 görmek diler isen güzelüm tāze bahārı
 sen nūş-lebün nāvek-i dil-düzı oḡından
 dil nīşe şalar ey ḡaşı yā cān-ı figārı
3. reyḡān-ile yāḡūt alur ḡulluḡa menşūr
 ḡül-berg-i tere yazılalı ḡaṭṭ-ı ḡubārī
 çeşmüm n'ola 'aksin oḡuṅuṅ çekse kenāra
 servün yeridür ey ḡaşı yā cūy kenārı
5. ol ḡonce-dehen aldı ḡadeḡ aḡzına 'ahdī
 cām-ı meye düşdi şanasın berg-i bahārī

209.

Müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün
Recez - + + - / + - + - / - + + - / + - + -

1. gözden atıldı sīneye oldu ḡönül mücāviri
 tīrüne dense yeridür baḡr ü bēruṅ müsāfiri

207. **li-muḡarrir'e'l-faḡīr 'Ahdī.**
 MK.6: 50^b.

208. T.1: 391^a, A.1: 96^a.
 Züleyha Hayal, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ar* (Vr. 360^b-405^a) (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 243.

209. A.1: 192^b.

- kıble-şıfat kaşuñ ile görse qarīb ğamzeñi
defter-i minber-ile(?) ola nüsha-i sihr-i sāmīrī
3. kıymet-i la‘l ü gevhere vērdi şikest olalı
reşk-i le‘a‘lī cinān-ı hāk-i derüñ cevāhiri
çekdi başın sipāh-ı haṭ reh-zen-i dil olalı hāl
milket-i rūma göz göre fitne bıraḳdı her biri
5. maḳṭa‘-ı āb-dār ile hātem-i la‘lūñi yazar
haṭm olur-ise dem-durur ‘ahdiye ṭarz-ı şā‘irī

210.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. ne kıldı dil ser-i zülfün de şeydālanmadan ğayrı
ne hāşıl eyledi ‘ışkuñda sevdālanmadan ğayrı
hilāl-ebrū güzellerden cihānda görmedüm nesne
belā vü ‘işve vü nāz-ile ğarrālanmadan ğayrı
3. nazar yolını yapma ey gözüm hūn-ı sirişkūñle
ne gördüñ ol yüzi günde temāşālanmadan ğayrı
metā‘-ı cānı vērüdüm bulmadum bāzār-ı ‘ışk içre
mu‘anber kākülün sūdıyla sevdālanmadan ğayrı
5. gül-i ra‘nāya dil vērme alınup āline ‘ahdī
şaḳın bū-yı vefā yok anda ra‘nālanmadan ğayrı

211.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün
Muzāri‘ - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. teşrīf édince hāne-i dervīşi ol perī
ṭaṇ-mı faḳirün olsa seri kevkeb berāberi
öpmeḳ diler ise la‘l-i lebin cām-ı hoş-güvār
meclis içinde gezmeye her-cāyī serserī
3. revnaḳ vērürse ‘āleme ‘ineñ ‘aceb degül
gül-geşt édince ḳāmet ü vech-i münevveri

^{210.} T.₁: 391^b, A.₁: 97^b.

Züleyha Hayal, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmū‘a-i Eş‘ār* (Vr. 360^b-405^a) (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 245-246.

³ 3^a: ey gözüm hūn-ı sirişkūñle T.₁ : ey dil-i dīvāne eşkūñle A.₁.

3^b: ne gördüñ ol yüzi günde T.₁ : ne gördüñ ol perī-rūdan A.₁.

^{211.} A.E.₂: 34^a.

nāz ü edāda ol şanemün zerre naqşı yok
tekmil edüpdür ol şanem āyīn dilberi

5. erbāb-ı nazm seyr edicek dürr-i nazmunı
‘ahdī yanında görmedi şey’ kadr-i gevheri

212.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. her kimün haṭṭ-ı ruḥ-ı dil-dār olur eglencesi
her nefesde āh-ı āteş-bār olur eglencesi
bir dahı tīrūn gelür-mi dēyü ēy kaşı kemān
bu dil-i mecrūḥun ol efkār olur eglencesi
3. pister-i ğamda n’ola başum hoş olsa zār-ile
çünkü bīmārūn ṭabībūm zār olur eglencesi
n’ola yāre her zamān ta‘līm-i cevri etse raķīb
ehl-i zulmun dāyimā āzār olur eglencesi
5. neyle egler gönlini ‘ahdī demiş bensiz dedüm
‘ömri olduğınca bu güftār olur eglencesi

213.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. şanman öldürmekde var üftādeden endişesi
öldürüp pā-māl etmekdür en ednā pīşesi
2. mūy-ı jülīdem degül başda duḥān oldı ‘ayān
āteş-i dilde yakıldı derd ü miḥnet şīşesi
3. haṭṭ degül la‘l-i lebinde āb-ı ḥüsniyle anun
gögerüp çekmiş başın mihr-i giyānun rīşesi
4. māh-ı nev şanma şafaḳda gece kaşun yādına
tāze bir yāre semāya açdı āhum tīşesi
5. bir şurāḥīdür tolu ağızında meh zerrīn ḳadeḥ
‘ahdiyā bezm-i fenāda çarḥ-ı minā şīşesi

^{212.} A.₁: 176^b.

^{213.} A.₁: 137^b.

214.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. bıçağı yāre açup dērdüm ēde yarlığı
hançeri bir yañadan ētdi dil-āzārlığı
ol güneş yüzlü ne yüzden görünür dēyü seher
çekerin her gece encüm gibi bīdārlığı
3. zūlf-i ‘anber-şiken-i yāre ēli ērse n’ola
şāne ‘ömrinde hele çekmedi ēl ıarlığı
şeş-der-i ğamda der-i ıālī‘üm ummadı ğüşād
cā-be-cā ıās-ı belāda çekerin bīzārlığı
5. ‘ahdinün oldı hayālün ile beyti ma‘mūr
vērdi bir ıab‘-ı ħudā-dād-ile mi‘mārlığı

215.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. ħüsn ile olsa ser-āmed n’ola rūma şāmī
görmedüm mişlini seyr ēdeli mışır u şāmı
seyre gel nāz ile ğey egnüne bayrāmī kabā
nic’olurmuş gör a şehrün ğüzeli bayrāmı
3. şeb-i ‘ıyd içre meh-i nev gibi görünmez isen
rūze-i ğamla gezer bendelerün eyyāmı
merĥabā dēyü ēle ğöñlini al eyleme ‘ār
ētme pā-māl ēle ıarşu bu dil-i bed-nāmı
5. rūz-ı ‘ıyd ērdi ğüzellerle şalıncaĝa binüp
şalın ēy serv-i sehī seyr ēdelüm endāmı
sākiyā rūze-i ğamda başuma üşdi elem
bāde-i la‘lünjı şun def‘ ēdelüm ālāmı
7. ‘ahdinün ērmedi pā-būsuna desti nēce kim
pāyuña sāye gibi düşdi ēdüp ikdāmı

²¹⁴ A.₁: 98^a.

²¹⁵ ABŞ: s. 524., İ.Ü.₁: 235^a.

² Bu beyit İ.Ü.₁’de yoktur.

⁵ Bu beyit İ.Ü.₁’de yoktur.

216.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. dilā olsañ enīs-i şem'-i bezm-i yār olmaz mı
 aña sūz-ı derūnum eylesen ızhār olmaz mı
 ıtabībüm etse terk-i pürsiş-i ağıyār-ı pür-'illet
 gelüp kılsa devā-yı 'āşık-ı bīmār olmaz mı
3. lebi şirīnlik edüp dil alur her kime söylersem
 benüm de şorsa hālüm ol şeker-güftār olmaz mı
 öñünde şem'-veş yanup şafā kesb etmeyen zāruñ
 geceler şubh olunca dīdesi hūn-bār olmaz mı
5. edüpdür ārzū-yı genc-i 'ışkuñ dil evin vīrān
 eger olsa aña luţfuñ eli mi'mār olmaz mı
 hezār-āsā hezārān nāle dilden eylerem her şeb
 birisin gūş kılsa ol gül-i bī-hār olmaz mı
7. erince hıdmetine cāna yetmişdür görüp etse
 terahhūm 'ahdiye ol gözleri hūn-h'vār olmaz mı

217.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. baña bir şeb vişālün va'de cānā etseñ olmaz mı
 dil-i nā-şādı bir sözle tesellā etseñ olmaz mı
 ruñuñ hecriyle dil mir'atı şındı seng-i miñnetden
 alup her pāresin gitdün temāşā etseñ olmaz mı
3. hayāl-i gayrdan etdüm gönül kāşānesin hālī
 gelüp ey mūnis-i cān anı me'vā etseñ olmaz mı
 qarardı cām-ı dil jeng-i riyādan luţf edüp sākī
 raşāş-ı rāh-ile anı mücellā etseñ olmaz mı
5. olupdur 'ahdī bī-cān sen gidelden ey mesīhā-dem
 gelüp bir demde ol bī-cānı ihyā etseñ olmaz mı

^{216.} A.1: 105^b.

^{217.} İ.Ü.1: 204^b-205^a, A.1: 112^b.

Hasan Gültekin, "Ahdî-i Bağdâdî'nin Yayınlanmamış Şiirleri III", *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2, S. 2, s. 50.

218.

Mefā'iliin mefā'iliin mefā'iliin mefā'iliin
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. baña dirlik Һarām oldu begüm sensiz nêdem cânı
 şeyhā 'ışkuñ müdām olsun benüm ömrüm olup fānī
 eger zāhid yüzün görse düşüp 'ışka vèrir cânın
 fedā kılsa n'ola varın kamu 'āşık görüp anı
3. kamu 'ālem çeker cevvin dilā andan vefā gelmez
 cefā eyler baña ancak dème yārün odur şānı
 akar diñmez yaşum her dem gözüm ağlar gece gündüz
 belā 'aynı durur çeşmüm olup ırmağ kızıl kanı
5. şonı derdim döner derde 'ilāc olmaz aña kaṭā
 devā dersen şonı vādır yürü 'ahdī ko dermānı

219.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. çeker ol sīm-tenün bu dil-i şeydā ğamını
 nitekim müflis olan derd-ile dünyā ğamını
 ṭola mı hūn-ı cigerle gözümün kāseleri
 çekmedüm iki gözüm ben dağı şahbā ğamını
3. deh zebān olsa dağı süsen-i āzāde gibi
 ol güle diñledemez bülbül-i gūyā ğamını
 bādeden şofī geçüp özledi āb-ı kevşer
 ibn-i vaḳt igen özlemez-idi ferdā ğamını
5. kākül-i yār belā olmasa 'ahdī başuma
 başka çekmek ne-y-idi ol kad-i bālā ğamını

220.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. çekmege māni' olur sīneye sen sīm-teni
 gider allāhı seversen aradan pireheni

^{218.} MK.1: 107^a, MK.2: 44^b.

² 'āşık MK.1: 'ālem MK.2.

^{219.} T.1: 390^b, A.1: 101^a.

Züleyha Hayal, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ar* (Vr. 360^b-405^a) (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 238.

^{220.} A.1: 101^b.

rāzıyam dār-ı ser-i zülfüne berdār eyle
tek hemān boynıma geçsün ser-i zülfün reseni

3. şāne-i zülfüne benzetdüg-içün anı nesīm
halk baş üzre tutar ‘izzet édüp yasemeni
kanlu pirāheni-ile bile defn eyleyesüz
küşte-i tīg-i ğam-ı ‘ışkuñ odur çün kefeni
5. cevruñi ‘ahdī-i dil-ğasteye az eyle begüm
katı incitme seni cān u gönülden seveni

221.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. ğam-ı hāliyle çıkdum dīdeden ağlayı ağlayı
delürdüm zülfi zencirine dil bağlayı bağlayı
2. vērür za‘fiyle āvāz oda düşmiş mū gibi cismüm
‘aceb bilmem nēye döndürmüşem tağlayı tağlayı
3. ‘adū haylin niçün kesmez ‘aceb şemşīr-i āh-ı dil
anı ħod keskin étdüm dūd-ile zağlayı zağlayı
4. hemān tūba tutulmuş şādīye döndürdi ağyārı
gönül meydān-ı ‘ışkuñda yine lağlayı lağlayı
5. hayāl-i qaddi ol servün kinār ola dēyü ‘ahdī
gözüm yaşı aķar demler durur çağlayı çağlayı

222.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. āl-ile tutup öpermiş ol gözi mestāneyi
uluyup tenhā biraz aldım ele peymāneyi
onmasun hīç bitmesün bāğ-ı cihānda göreyin
ser-te-ser kim benzedürse kāmēt-i cānāneyi
3. göz göre yanar oda urmazdı kendin ēy perī
étmese dīvāne şem‘-i ‘arızuñ pervāneyi
dil evinden cān ayağın çekse derd-i ‘ışk-ile
başuma üşüp gelür tenhā kıomaz ğam hāneyi
5. ol perīnün çek elün zülfinden el dērse n’ola
şanma dinler el sözini ‘ahdī-i dīvāneyi

221. A.1: 144a.

222. A.1: 109a.

[TARİHLER]

1.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + -

1. çün beyānī-zāde vardı kapuya
bulmağa kām-ı dilin ol hoş-nihād
dergeh-i 'ālīde buldı kām-ı dil
oldı iqbāl ile akrandan ziyād
3. 'ahdī tārīhin dēdi olmuş-durur
seydī çavuş-ı der-i sulţān murād (H. 983/M. 1531-1532)

2.

Fā'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Hafif - + - - / + - + - / + + -

1. gül gibi nazmı ile ehl-i dilün
olsa reşk-i cinān bu ravza n'ola
eyleyüp cem' bir yere 'ahdī
dēdi tārīh gülşen-i şu'arā (H. 971/ M. 1563-1564)

3.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + -

1. èy melek-sīret ḥasan paşa yine
begleri kulluğa şaf şaf eyledün
naqd-i pākisün vezīr-i a'zamun
zātunı dānişle eşref eyledün
3. günde yüz bin ḥayr o merḥūm eyledi
anun-ıçün sen muzā'af eyledün
pādişāh emri-ile mülk-i şāmda
erişüp bağıdādı eltaf eyledün
5. 'ahdī-i dā'ī dēdi tārīhini
evliyā burcın müşerref eyledün (H. 988/ M. 1580-1581)

1. Bağdādlı Beyānizāde'nin Dergāh-ı 'Ālī Çavuşu Olmasına Tārīh.
Süleyman Solmaz, *a.g.e.*, s. 119.
2. Gülşen-i Şu'arā'nın Yazılışına Tārīh.
Süleyman Solmaz, *a.g.e.*, s. 42.
3. Ḥasan Pāşā'nın Bağdād'a Gelişine Tārīh.
T.2: 56^a.

4.

Fā'ilātün mefā'ilün fa'lün
Ḥafīf - + - - / + - + - / + +

1. 'arabacı başı 'ali ağa
dünyede şāhib-i merām oldu
ètdi mescid maḥallesinde binā
ehl-i ḥayr içre çün benām oldu
3. 'ahdī nām-ı ḥudā-ile tārīḥ
mescid-i dil-küşā tamām oldu (H. 994/ M. 1585-1586)

4. A.1: 151^a.

[MATLALAR]

[Elif]

1.

Fā'ilātün mefā'ilün fa'ilün
Hafif - + - - / + - + - / - -

1. èy şeh-i dād-ı seh kân-ı şafā
sezemen kim ola saña hemtā

2.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. hāşıl olmaz kişt-i 'ömr ol rüy-ı zībādan cüdā
sebze-i nev-restenün hāli n'olur mādān cüdā

3.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. hıızr eger la'lüne karşı çeşme-i hayvān aña
şürete gelmez görünmez çeşme-i hayvān aña

4.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. göstermedi yüzün bugün ol meh-likā baña
yüz tutsa n'ola miñnet ü derd ü belā baña

[Bā']

5.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. meclis-i şeh şahn-ı gülşen havzıdur cām-ı şarāb
nā-şüküfte gonçedür konmuş aña her bir habāb

1. **Diger izhār-ı muzmer-i 'Ahdī-i Bağdādī.**
Michigan Üniv. Mecmua no: 356: Derkenar 59^b.
2. Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 238.
3. **'Ahdī Efendi.**
Meñaliü'n-Nezāyir; Nur. 4252: 25^a.
4. **'Ahdī.**
Meñaliü'n-Nezāyir; Nur. 4252: 4^b.
5. Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 266.

6.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. neylerin 'ālemde sāķī eyleyüp meyl-i şarāb
 cāmdur destümde dāğum penbesi anuñ ḥabāb

[Dāl]

7.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. cihānda şād olup bir laḥza ğamdan olmadum hīç şād
 geleden bu fenā mülkine bir dem olmadum āzād

[Rā']

8.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. gördi kim düşdüm bisāṭ-ı ğurbe mānend-i ğubār
 ḥışm ile silküp beni atdı yabana rūzgār

9.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. āl ile gönülüm alan bir dilber-i mekkāredür
 yaḳmağa dil kişverini ḥaddi āteş-pāredür

[Zā']

10.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. riyāset tācınuñ terkin uran ehl-i fenāyuz biz
 gedāyuz şüretā sulṭān-ı iḳlīm-i ğınāyuz biz

6. Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 266.

7. 'Ahdī.

AE Mnz 744: 85^a.

8. Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 274., A.1: 180^a.

9. Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 257.

10. 'Ahdī-i Bağdādī.

Meṭālīü'n-Nezāyir; Nur. 4252: 233^b.

11.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. başka 'ālem zāhir êtdi sūz-ı 'ışk-ı pākimüz
mihr ü meh anda şerār-ı āh-ı āteş-nākimüz

12.

Mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün
Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. tābende durur kim ruḥ-ı cānāna bakılmaz
zāhir bu durur mihr-i dıraḥşāna bakılmaz

13.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. fenā üstinedür 'ömrün esāsı pāy-dār olmaz
süleymān u cem ü cemşid olanlar kām-kār olmaz

[Zı]

14.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. eder gönlüm o ḳaddi fitne yār-ı dil-rübādan ḥaz
cihānda gerçi kim êtmış degül kimse belādan ḥaz

[Ḳaf]

15.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. 'izāruḅ pertevinden dehre baḥş olduḳda zībālḳ
düşüpdür ḥişşe andan āfitāba ālem-ārālḳ

11. Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 233.

12. 'Ahdī fermāyed.
AE Mnz 744: 124^b.

13. 'Ahdī.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4252: 241^a.

14. 'Ahdī.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4252: 281^a.

15. 'Ahdī.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 21^a.

[Kāf]

16.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. çeşm-i hūn-rizün ne lāzım işte meydān gel dēmek
karşu varmağa şehā kıdır midür başdan yürek

17.

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün
Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. toğaldan gün gibi sen mäh-tābuñ
felekde yılduzı düşdi şihābuñ

18.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. dēmeyüp gönçe-femün gizlemedür şivelerün
söze gel ey yüzi gül seyr edelüm la'l-i terün

19.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün
Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. kūyın gözedürsem n'ola ol kıble-i cānuñ
dāyım nazarı ka'beyedür kıble-nümānuñ

[Lām]

20.

Mefā'ilün fe' ilātün mefā'ilün fe' ilün
Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. güneş tolundı tülü' etdi şanma gece hilāl
yazıldı celiyle(?) tuğrā-yı şāh-ı cem-iclāl

¹⁶. 'Ahdī Efendi.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 32^a.

¹⁷. 'Ahdī.
AE Mnz 744: 129^b.

¹⁸. 'Ahdī.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 35^a.

¹⁹. 'Ahdī.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 51^b.

²⁰. 'Ahdī-i Bağdādī.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 71^b.

21.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. oldı cismüm ğam-ile mürde-i bī-cān şekil
nefh-i rūḥ èt èriş èy 'isī-i devrān şekil

[Nūn]

22.

Meḥ' ulü fā' ilātü meḥ' ilü fā' ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. ben tīr-i āhı çekmeden ètsem n'ola fiğān
her kişı çekdügin bilür èy kaşları kemān

23.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. sensiz èy ruḥları gün 'āşık-ı bī-cānam ben
pāyüne èrmez èlüm ḥāk-ile yeksānam ben

24.

Meḥ' ulü fā' ilātü meḥ' ilü fā' ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. 'ıyd oldı öpmek isterin ol meh-liḳā elin
öpmiş degül egerçi gedā pādişā elin

25.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. secde ètmek kaşların miḥrābına èy nūr-ı 'ayn
'ayn-ı farz olmuş-durur her şahşā nece farz-ı 'ayn

21. 'Ahdī.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 76^b.

22. 'Ahdī.
AE Mnz 744: 41^a.

23. 'Ahdī.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 166^a.

24. Lehu.
AE Mnz 651: 52^a.

25. 'Ahdī.
Mevlana Müzesi 2453/2: 51^b.

[He]

26.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. cān bulursam n'ola sen geldükde benden cānibe
haşr olunca cān gelür dērler bedenden cānibe

27.

Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. hañcer çeker kaşuñ meh-i nev kenārda
çengāle urılursa n'ola rūzigārda

28.

Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. çıķduķda lāle gülşene rengin otağ-ile
sūsen eřişdi şöhbete çinī çanağ-ile

29.

Mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün
Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. etti yine tiğ ile gözün baña girişme
bilmem ne iki bunca yine nāza girişme

30.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. hilāf edelden ol āfet bizümle 'ahd ü peymāna
bu 'ālem ğarķ olupdur baħr-i eşküm içre 'ummāna

^{26.} 'Ahdī-i Bağdādī.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 279^a.

^{27.} 'Ahdī Efendi.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 219^a.

^{28.} 'Ahdī Efendi.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 237^a.

^{29.} 'Ahdī Efendi.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 248^a.

^{30.} 'Ahdī.
Meṭāliü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 287^b.

[Yā]

31.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. tazelendi devlet ile taht-ı rûmun serveri
bağladılar bir yeni âyîn cihân serverleri

32.

Mef'ülü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. gül-zāra şem'-i bezm olalı gül dèdükleri
yanup kül ètdi cismini bülbül dèdükleri

33.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. tîğine arķalanup olmasa hûn-h'vârlığı
bıçağı ètmez idi bunca dil-âzârlığı

34.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. dil uzadup ağızına almış ceres ehl-i dili
sözini bilmez yabana söyler anlanmaz dili

35.

Mef'ülün mef'ülün mef'ülün mef'ülün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. hârimünde yanar gönlüm olup kândîl-i rûhânî
dû çeşm-i hûn-feşân aña iki yâķût-ı rummânî

36.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. baħr-i eşke ğark kıldı dîde-i giryân beni
şaldı girdâb-ı belāya ètdi ser-gerdân beni

31. 'Ahdî.

Meṭālîü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 364^b.

32. Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 175.

33. Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 239.

34. 'Ahdî-i Bağdādî.

Meṭālîü'n-Nezāyir; Nur. 4253: 311^a., Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 220.

35. Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 274.

36. Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 104.

37.

Mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Muzāri' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. şanmañ füsün-i çeşm-i siyāh öldürür beni
eyler yanumda ğayre nigāh öldürür beni

38.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. āhumı alma gel ey milket-i hüsünñ şāhı
kimsenün kimsede qalmaz çü bilürsin āhı

39.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. dün gece görmedüm ol mihr-i cihān-ārāyı
dūd-ı āhumla qara başsa n'ola dünyāyı

^{37.} Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 95.

^{38.} **Güfte-i 'Ahdī selāset üzredir.**
AE Mnz 745: 260^a.

^{39.} Süleyman Solmaz: a.g.e, s. 136.

EKLER

Bu bölümde Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, Recaizade Ekrem Bey Vakfı 240 numarada bulunan mecmuada Ahdî'ye ait olduğunu bildiğimiz; ancak yazmada derkenarda olması sebebiyle silik olan ve okunamayan şiirlere yer verdik.

1.

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. [...] gördi bende dāğı sen şehā
dergāh-ı hāḳḳa yüz tutup ètdi saṇa du'ā
bir nèce gün cefāya [...] vèrmedi [...]
döndi bir adım [...] felek eyledi vefā
3. kūh-ı belādan anı revān eylen [...]
feyz-i 'ināyet èreli reh-berün ola
āb-ı revānı [...]
[...] oldu mācerā
5. 'ahdī [...] **'ahdī** [...]
bāb-ı murādı yüzüne meftūḥ ède ḥudā

2.

Mef'ûlû fā'îlâtü mefā'îlû fā'îlün
Muzâri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. ḥālün ğamıyla kim ki yaḳar lâle-vār dāğ
ölse dirilse gitmez olur [...] dāğ
yüzi ḳarası kendüye ḳad [...]
öykündi ḥāl-i rūyuna èy gül-'izār dāğ
3. ṣanma şükûfedür hecr [...] **şanma** [...] **şükûfedür** hecr [...]
yakmış cününü def'i için şāḥsār dāğ
ol meh ḥayāl-i ḥāl-i ruḥ-ı āteşin ile
ḳodı dil-fikāruma yādigār dāğ
5. āb içre 'aks-i berg-i gül-i ter degül 'ayān
yanğına yaḳdı şevḳun ile ḳo [...] dāğ
yèr yèr degül nücüm ki āhum şerāresi
yaḳdı sipihr sîne sîne bî-şümār dāğ

1. A.₁: 19^b.
2. A.₁: 193^a.

7. ‘ahdī başarsa sīnesine n’ola cān gibi
tā ḥaṣr olunca olur āgāh [...] dāğ

3.

Fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn
Remel + + -- / + + -- / + + -

1. ḥusreve étđi dēyü şīrīn dād
acıyup cānına kıydı ferhād
aṇa şādum ġam-ile öldi raḳīb
étmedi yār aṇup rūḥını şād
3. [...] şāhum
eyledün ġayr gibi bendeni yād
[...]
étmedi baḥt-ı siyāhum imdād
5. yapmadun bir nēce taşdan dili
kılmadun mülk-i ḥarābı ābād
‘ahdī-veş [...] vērđi naşībüm
dèmedün bir kez aṇa [...]

³. A.1: 28^a.

BİBLİYOGRAFYA

- Afyoncu, Erhan, “Temerrüd Ali Paşa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 40, s. 412-413, İstanbul 2011.
- Ak, Coşkun, *Bağdatlı Ruhi Divanı (Karşılaştırmalı Metin)*, Uludağ Üniversitesi Yayınları, C.1, Bursa 2001.
- Akkuş, Mehmet, “Bağdat ve Civarında Türk Kültürü”, İslam Medeniyetinde Bağdat (Medînetü’s-Selâm) Uluslararası Sempozyum, 07-08-09 Kasım 2008, İstanbul 2011, C. 2, s. 251-260.
- Akkuş, Metin, “Fuzuli’nin Şiirinde Toplumsal Çevre Olarak Bağdat”, *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. V, S. 35, s. 1-11.
- Akün, Ömer Faruk, “Ahdî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Yıl: 1988, C. 1, s. 509-514.
- Akyüz Kenan- Süheyl Beken- Sedit Yüksel- Müjgan Cunbur, *Fuzuli Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1990.
- Aşkan, Melek, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No :1972’de Kayıtlı Mecmû‘a-i Eş‘âr (Vr. 240^b-280^a) (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014.
- Ayçiçeği, Bünyamin , “Nuruosmaniye Kütüphanesi Türkçe Şiir Mecmû‘aları: İnceleme Dizin”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 16, İstanbul 2016, s. 227-367.
- Aydemir, Yaşar, *Behiştî Divanı: Behiştî, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.
- Bayrı, Mehmet Hâlit, “Bağdatlı Ahdî”, *Azerbaycan Yurt Bilgisi*, C. 2, S. 17, s. 264-267., İstanbul 1933.
- Belenkuyu, Bekir , *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmû‘a-i Eş‘âr (VR. 80^b-160^a) (İnceleme- Metin)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.

- Bozyiğit, Esra, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr* (Vr. 280^b-360^a) (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015.
- Çakıroğlu, Yeliz, *Manisa İl Halk Kütüphanesi 45 AE ZE 202 Numaralı Şiir Mecmuası* (İnceleme-Metin), Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2013.
- Çavuşoğlu, Mehmet, *Divanlar Arasında*, Umran Yayınları, Ankara 1981.
- Çolak, Ahmet, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No:1972'de Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr* (Vr.1^b-80^a) (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.
- Dilçin, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.
- Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi (ed. Kenan Seyithanoğlu; red. Hakkı Dursun Yıldız, Çağ Yayınları, C. 10, İstanbul 1989.
- Ertaylan, İsmail Hikmet, *Azerbaycan Edebiyatı Tarihi: İslamiyetin Zuhurundan Miladın Onsekizinci Asrına Kadar*, Bakü 1967.
- Gökkaya, Recep, *16. Asır Şairlerinden Seyri ve Divân'ı* (İnceleme-Metin-Dizin), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2017.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Fuzuli Divanı: Önsöz- Gazeller, Terkipler, Kıt'alar, Rubailer, Lugatçe, İndeks, Fihrist*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1948.
- Gürbüz, Mehmet, *Kâbilî'nin "Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr" Adlı Şiir Mecmuası*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2011.
- Gülcü, Erdinç, "Bağdat Vilayeti'nin İdari Taksimatı ve Bağdat Beylerbeyileri (1534-1623), *Yeni Türkiye*, C. 22, S. 84 [Ortadoğu Özel Sayısı-III], s. 203-214.
- Gültekin, Hasan, "Ahdî-i Bağdâdî'nin Yayımlanmamış Şiirleri III", *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2 , S. 2., s. 39-51.

- Gültekin, Hasan, *Mecmu'a-i Nezayir (Transkripsiyonlu Metin)*, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli 2000.
- Gümüş, Ahmet Kemal, *Mecmû'a-i Nezâ'ir (vr. 50^b - 100^a) (Hasan Hüsnü Paşa No: 1031) (İnceleme- Tenkitli Metin)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012.
- Hayal, Züleyha, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (Vr. 360b-405^a) (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016.
- İpekten, Haluk-Mustafa İsen-Recep Toparlı-Naci Okçu-Turgut Karabey, *Tezkirelere Göre Dîvân Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara 1988, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 942, Kaynak Eserler Dizisi: 12.
- İsen, Mustafa, *Künhü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısım*, Ankara Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 1994.
- İsen, Mustafa, "Edebiyat Tarihimizde Bağdat", *Yedi İklim*, Mayıs 1992, S. 2, s. 76-79.
- Karavelioğlu, Murat, *Şem'i Divanı (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2014.
- Karavelioğlu, Murat, "Klasik Türk Edebiyatında Bağdat", *Irak Dosyası* (Haz. Ali Ahmetbeyoğlu, Hayrullah Cengiz, Yahya Başkan), Tatav Yayınları, İstanbul 2003, C. 1, s. 231-252.
- Kalyon, Abuzer, *Peşteli Hisâlî Metali'ü'n-Nezâ'ir (II.Cilt) (İnceleme-Metin)*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2011.
- Kanar, Mehmet, *Türkçe Farsça Sözlük*, Say Yayınları, 2. bs. İstanbul 2010.
- Kaya, Bilge, *Hisâlî Hayatı-Eserleri ve Metâliü'n-Nezâir Adlı Eserinin Birinci Cildi (İnceleme-Metin)*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2003.
- Kaya Yiğit, Bilge- Abuzer Kalyon, "Peşteli Hisali'nin Metâli'ü'n-Nezâ'ir Mecmuası ve Mecmuada Yer Alan Şairlerin Mahlasları", *Turkish Studies= Türkoloji*

Araştırmaları: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Ankara 2013, Volume 9/1 Winter, s. 335-371.

Kayabaşı, Bekir, *Kaf-zade Fa'izi'nin Zübdetü'l-Eş'ar'ı*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya 1997.

Keklik, Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ünivesitesi, Doktora Tezi, Kırgızistan 2014.

Kılıç, Filiz, *Meşa'irü's-Şuara (İnceleme-Metin)*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2010.

Kılıç, Remzi, “Bağdat’ın Osmanlı Hakimiyetine Girmesi ve Kanuni’nin Bağdat’taki Faaliyetleri”, İslam Medeniyetinde Bağdat (Medînetü’s-Selâm) Uluslararası Sempozyum, 07-08-09 Kasım 2008, İstanbul, 2011., C. 1, s. 583-602.

Kurnaz, Cemal, *Osmanlı Şair Okulu*, Birleşik Yayınevi, Ankara 2007.

Kurnaz, Cemal, “Ruhi’nin Dostları”, *Türk Dili Araştırmaları*, C. XXXXI, S. 1-2 , s. 283-327, Ankara 1983.

Kutluk, İbrahim, *Tezkiretü's-Şuara: Kınalızade Hasan Çelebi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, C. 2, Ankara 1978.

Koca, Sümeyye, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmû’a-i Eş’âr (Vr. 160^b - 240^a) (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014.

Koç, Munise, *Nuruosmâniye Kütüphanesi 4962 numaralı Mecmua (164^a-247^a) (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2012.

Mazıoğlu, Hasibe, “Ahdî-i Bağdâdî ve Şiirleri”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten* 1978-1979, Ankara 1981, s. 95-150.

Mazıoğlu, Hasibe, “Ahdî-i Bağdâdî ve Şiirleri”, *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014. 2.bs., s. 491-531.

- Mazıoğlu, Hasibe, *Fuzuli Farsça Divan (Edisyon Kritik)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1962.
- Onay, Ahmet Talat, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü: Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı* (haz. Cemal Kurnaz), Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2013.
- Öztekin, Nezahat, “Derzizade Ulvi Çelebi’nin Çar-Ender-Çar ve Pey-Ender-Pey Kasideleri”, *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, İzmir 1989, S. 5, s. 39-65.
- Öztürk, Sibel, *Mecmu’a-yı Eş’ar (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*, Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Yozgat 2010.
- Saraç, M. A. Yekta, *Emrî Divanı*, Eren Yayıncılık, İstanbul 2002.
- Saraç, M. A. Yekta, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkuşbe Yayınları, 9. bs., İstanbul 2011.
- Sakın, Bertuğ, *Nuruosmaniye Kütüphanesi No: 4967’de Kayıtlı Mecmua-i Eşar (Vr. 80b-166a)(İnceleme-Tenkitli Metin)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014.
- Sami, Şemsettin, *Kamus-ı Türkî*, İkdâm Matbaası, İstanbul 1317.
- Sezgin, Birgül, *Erzincan İl Halk Kütüphanesindeki 1492 numaraları Nazire Mecmuası (İnceleme-Metin)*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2015.
- Şirin, Sezgin, *Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Kitaplığı 3849 numarada kayıtlı Mecmûa-i Eş’âr’ın (80^a-120^a) yapıtlarının Tenkitli Metni*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.
- Solmaz, Süleyman, *Ahdi ve Gülşen-i Şuara’sı (İnceleme-Metin)*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2005.
- Sungurhan, Aysun, *Tezkiretü’ş-şuara: Kınalızade Hasan Çelebi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap, Ankara 2017.
- Sungurhan, Aysun, *Beyani Tezkiresi (Tezkiretü’ş-Şuara)*, Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap, Ankara 2017.

- Tarlan, Ali Nihad, *Ahmed Paşa Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1992.
- Tarlan, Ali Nihad, *Şiir Mecmualarında XVI. VE XVII. asır divan şiiri: Revani, Hayreti, Haveri, Ahi, Peyami, Sani*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1948.
- Tarlan, Ali Nihad, *Şiir Mecmualarında XVI. VE XVII. asır divan şiiri: Rahmi ve Fevri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1948.
- Taş, Hakan, *Vusuli Divan: İnceleme-Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2015.
- Tulum, Mertol, *XVII. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- Tuman, Mehmet Nâil, *Tuhfe-i Nâilî (Divan Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri)* (Hazırlayanlar: Cemal KURNAZ, Mustafa TATCI), Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001. C. 1.
- Vural, Emre, *Michigan Üniversitesi 356 Numaralı Şiir Mecmû'ası (İnceleme-Metin)*, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2013.
- Yakıt, İsmail, *Türk-İslam Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*, Ötüken Yayınları, 4. bs., İstanbul 2017.
- Yalçın, Ömer, *Mecmu'a-yı Eş'arın Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Kitaplığı 3849 numarada (121^b-156^a) Metin ve İnceleme*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010.
- Yazar, Sadık, "XVI. Yüzyılda Derlenmiş Bir Musammat Mecmuası", *Turkish Studies= International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 8, S. 1, İstanbul 2013, s. 601-650.
- Yıldırım, Ali, *İshak Çelebi (Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanının Edisyon Kritiği)* Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1991.
- Yılmaz, Mehmet, *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü*, Sütun Yayınları, C. 1-2, İstanbul 2008.

Zülfe, Ömer, “Türkçe Divan’daki LXVI. Gazel Fuzuli’nin mi?”, *Turkish Studies= Türkoloji Araştırmaları: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, İstanbul 2016, C. I, S. 2, s. 249-258.

Zülfe, Ömer: “Yahyâ Bey’in Bir Gazeline Bâkî’nin İki Tahmisi”, *Ayla Demiroğlu Kitabı*, İstanbul 2007, s. 413-418.

Zülfe, Ömer, *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde: Osmanlı Şiirinden Kelimeler, Kavramlar, Deyimler*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2011.

Zülfe, Ömer, *Hecrî Dîvân (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2010.

Zülfe, Ömer, *On Altıncı Yüzyıl Şairi Selîkî ve Şiirleri*, Edebiyât Yayınları, Ankara 2006.